

EUROPAR BATASUNAREN ERRONKA EXISTENTZIALA





AURKIBIDEA

4 AURKEZPENA: Europar batasunaren erronka existentziala

Gabriel Flores

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan doktorea (Madrilgo Complutense Unibertsitatea), Ekialdeko Europako Institutuko eta Nazioarteko Ikasketen Institutu Conplutenseko ikertzaile ohia

09 Europaren aldeko apustu sindikala

Cristina Faciabén Lacorte

Nazioarteko eta Lankidetzako idazkaria, CCOO

14 Trantsizio energetikotik trantsizio ekosozialera

Fernando Ferrando

Fundación Renovables fundazioko presidentea

20 Antifeminismoa eta eskuin muturra

María Eugenia Rodríguez Palop

Madrilgo Carlos III. Unibertsitatea. Eurodiputata (2019-2024)

27 Migrazioaren eta Asiloaren Europako Itun berria: erronkak eta aukerak egungo testuinguruan

Nuria Díaz eta Elena Muñoz

Errefuxiatuei Laguntza emateko Espainiako Batzordea (CEAR)

31 Migrazioa eta eztabaida soziala

María Gascón Stürtze

Integraziorako Gizarte Bitartekaria

34 Europako basailutzaren gakoak eta nazioarteko ordena berria

Ignacio Muro Benayas

Fundación Espacio Público fundazioko zuzendaria

40 Enpresa-jasangarritasuna eta lehiakortasuna europar: sinergiak edo gatazkak?

Antonio Vives Lladrés

Cumpetereko zuzendaria, Stanford University-ko irakasle atxiki ohia

47 Norabiderik gabeko Europa: amets federalistatik errealitate geopolitikora

Juan Barredo

Euskal Herriko Unibertsitatea

52 Europa, kontakizunik gabeko batasuna. Latinoamerika, batasunik gabeko kontakizuna

Daniel Vila Garda

Ekonomialaria

57 GOMENDATUTAKO LIBURUA: Sami Naïr, Europa encadenada. El Neoliberalismo contra la Unión (Galaxia Gutenberg, Bartzelona, 2025)

Gabriel Flores

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan doktorea (Madrilgo Complutense Unibertsitatea), Ekialdeko Europako Institutuko eta Nazioarteko Ikasketen Institutu Conplutenseko ikertzaile ohia

60 GEHIAGO JAKITEKO

Economistas sin Fronteras erakundeak zure laguntza behar du. Uste baduzu gure EsF txostenak edo orokorrean gure jarduerak gizarte-erabilgarritasuna duela, laguniezaguzu gure lana mantentzen. Erreferentziatzko GKEa izan nahi dugu bideko ekonomia bilatzeko orduan, gizarte- eta ekonomia eragileen sareko lana sustatu eta elkarriketa errazten laguntzeaz gain. Bakarrik gizarte-partaidetza zabalaren lorpenekin lortu ahal izango baitugu bideko ekonomia. Nahi duzun ekarpen ekonomikoa egin dezakezu:

Ondorengo esteka honetan
inprimakia beteta:

Egin dohaintza orain

Edo BIZUM: erabiltzearen bidez:



01895

Fundazioaren kodea
Economistas sin Fronteras

Ikus daiteke nola egin dohaintza bizum bidez hemen
<https://ecosfron.org/unete/dona-con-bizum/>

Gure erakundeko bazkide izan eta Economistas sin Fronteras erakundearekin aldizka lagundu nahi baduzu, gure webgunean dagoen inprimakia osatuta egin dezakezu:

Egin zaitez Bazkide

Edo 91 549 72 79 telefono-zenbakira dei dezakezu • Informazio guztia hurrengo webgune honetan: <https://ecosfron.org/unete/>

Irabazi-asmorik gabeko erakundeetarako Espainiako legediak pertsona fisikoek egindako ekarpen eta dohaintzei aldeko tratu fiskala ematen die, PFEZaren kuotan kenkarirako aukera baitago.

ARGITALPEN KONTSEILUA

Luis Enrique Alonso
María Eugenia Callejón
Marta de la Cuesta
Beatriz Fernández Olit
María Luisa Gil Payno
Juan A. Gimeno
Jorge Malfeito Gaviro
José Ángel Moreno

ARGITALPEN TALDEA

María Eugenia Callejón
Javier Esteban
Luisa Gil Payno
Juan A. Gimeno
José Ángel Moreno

Ale honen koordinazioa:

Gabriel Flores

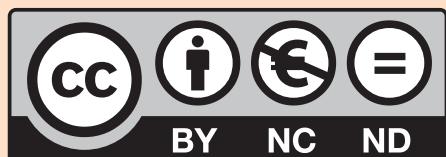
Ekonomia eta Enpresa Zientzietan doktorea (Madrilgo Complutense Unibertsitatea), Ekialdeko Europako Institutuko eta Nazioarteko Ikasketen Institutu Conplutenseko ikertzaile ohia

ISSN 2603-848X Dossieres EsF

Azaleko irudia, diseinua eta maketazioa:

LA FACTORÍA DE EDICIONES, SL

Dossieres EsF Mugarik gabeko Ekonomialariak erakundearen hiru hileroko argitalpen digital bat da.



MgE Dosierrak, Economistas sin Fronteras erakundeak egina (<http://www.ecosfron.org/publicaciones/>), Creative Commons Aitortu-EzKomertziala-LanEratorririkGabe 4.0 Internazionala lizentzia baten pean banatzen da (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Baimenduta dago lanaren kopiak egitea, osorik edo partzialki, bai eta haren jendaurreko jakinarazpena ere, betiere ez bada helburu komertzialarekin egiten eta jatorrizko lanaren egilea nor den aitortzen bada. Ez da baimentzen lan eratorririk sortzea.

Mugarik gabeko Ekonomialariak (MgE) Garapenerako Gobernu Kanpoko Erakunde (GGKE) bat da, 1997an unibertsitate-esparruan sortua, eta gaur egun ekonomia bidezkoa, solidarioa eta iraunkorra eraiki nahi duten pertsonen osatua; erakundearen lehentasunezko asmoa pobrezia eta desberdintasunak desagerraraztea da.

Mugarik gabeko Ekonomialariak erakundearen uste dugu garapen-eredu berri bat behar dela, ekonomia gizakiaren zerbitzura jar dadin, eta ez, gaur egun gertatzen den bezala, milioika pertsona ekonomiaren zerbitzura egon daitezen.

Gure helburua da gizarte-arloan erantzukizuna hartuko duten herritarrak sortzen laguntzea, modu aktiboan jardun dezaten eta gizartea eraldatzeko premiarekiko konpromisoa har dezaten.

Erreferentziazko GKE bat izan nahi dugu bidezko ekonomiaren bilaketan, eta gizarte-eta ekonomia-eragileen artean elkarriketa errazten eta sareko lana sustatzen lagundu. Izan ere, gizartearen parte-hartze zabal baten bidez soilik lortu ahal izango dugu bidezko ekonomia bat.

Gure bazkideen ekarpenak funtsezkoak dira iraupen luzeko proiektuak planifikatu eta egin ahal izateko.

Mugarik gabeko Ekonomialariak Euskadi
EKONOPOL
Harrobi Plaza, 4,
48003 Bilbo, Bizkaia
Tel.: 722 371 633
ecosfron.euskadi@ecosfron.org

Mugarik gabeko Ekonomialariak
c/ Gaztambide, 50
(entrada por el local de SETEM)
28015 Madrid
Tel.: 91 549 72 79
ecosfron@ecosfron.org

EUOPAR BATASUNAREN ERRONKA EXISTENTZIALA

Gabriel Flores

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan doktorea (Madrilgo Complutense Unibertsitatea), Ekialdeko Europako Institutuko eta Nazioarteko Ikasketen Institutu Complutenseko ikertzaile ohia

Europar Batasunak desorientatuta eta zatituta aurre egiten dio bere erronka existentzialik handienari. Mundua desordenatu egin da, eta Europako batasunak gaur egun ez du Europako proiektuari misio zein gida bat eskainiko dion narratiba komunik.

Mundu mailako ordena berregituratzeko ireki den garai nahasian, potentzia global handiko gobernuek AEBk eta Txinak, funtsean) edo eskualdeetakoek (Errusiak eta Israelek, besteak beste) beren interes eta ikuspegi kontraesankorrak indarrez inposatzeko asmoa erakusten dute; izan ere, beren eragin-eremutzat hartzen dituzte, hots, oparotasunaren elementu ukaezintzat eta beren subiranotasun eta segurtasun nazionalaren funtsezko osagaitzat.

Azken hilabeteetako gertaeren azkartasunak eta intentsitateak garai berri baterako sarrera markatzen dute.¹ Lehen arau eta erakunde aldeaniztun batzuk nagusitzen ziren, eta horiek, ondo bada ere, mundua ordenatzen zuten eta nolabaiteko egonkortasuna ematen zuten, baina orain desordena da nagusi. Ziurgabetasuna eta indartsuenaren legea nagusitu dira.

Indarraren eta autoritarismoen arrazoia ideia politikoetan, kudeaketa politiko nazionalan (botereen arteko kontrol eta oreka sistemak saihestu eta desegiten ditu) eta nazioarteko harremanetan (xantaiak, mehatxuak, berrarmatzea eta gerrak) hedatzen da. Atzean geratzen dira nazioen arteko lankidetzazaintzen zuten, oparotasuna sortzen zuten eta gatazkak modu baketsuan konpontzen saiatzen

ziren arau eta erakunde multilateralak zituen mundu ordena baten hondarrak, beti lortzen ez bazuten ere.

2024ko ekainean, Europako Parlamenturako azken hauteskundeetan, eskuin muturreko ultranazionalista, baztertzaile eta euroeszeptikoen aurrerapena zalantzarik gabeko seinalea izan zen. Trumpek 2024ko azaroko AEBko hauteskunde presidentzialak irabazi izana kezkatzeko beste arrazoi bat izan zen. Lehenago, Putinen erregimenak Ukrainaren aurka eta Netanyahuren gobernuak Gazaren aurka egindako eraso-gerrek, zeinak berehala genozidio bat ekarri zuen, mundu ordena liberalaren itxuragabetzea adierazten zuten jada, eta indar militarrek nazioarteko zuzenbidearen aurkako helburuak ezartzeko zuen aukera erakutsi zuten. Administrazio berriaren portaera eta politikak ikusteke zeuden, Trumpek AEBko presidente kargua hartu ostean 2025eko urtarilaren 20an. Sei hilabeteko agintaldia nahikoa izan da mehatxu guztiak baieztatzeko eta alarmak biderkatzeko.

Indar erreakzionario eta ultranazionalisten multzo heterogeneo, trinko eta ahaltzu batek jakin du adierazten 2008. urtetik aurrera krisi finantzario globalak eta tratamenduan aplikatu ziren politika ekonomikoen errezeta-liburu neoliberalak sortu zuten ezinegona eta segurtasunik eza. COVID-19ak eragindako osasun-krisitik eta haren inpaktu askotatik abiatuta, finantza krisiek eta ordezkartza politikoko krisiek dimentsio anitzeko krisi handia eragin zuten, eta horrek zalantzan jarri zituen II. Mundu Gerraren ondoren sortutako mundu ordena liberala eta kapitalismoaren eta globalizazio neoliberalaren ereduak; Europan sobietar motako sistemak inplasionatu ondoren mundu osora hedatu eta 1989an Berlingo Harresiaren erorketa mugarri eta ikur bihurtu ziren.

Testuinguru aldakor eta hauskor horretan, Mugarik Gabeko Ekonomisten txosten honetan parte hartzen duten egileek EBren oraina eta etorkizuna

1. Krugman, P.: «Mi última columna: la esperanza en una era de resentimiento», *The New York Times*, 2024 abenduak 10. https://www.nytimes.com/es/2024/12/10/espanol/opinion/elites-multimillonarios-tecnologia-gobierno.html?campaign_id=42&emc=edit_bn_20241212&instance_id=142003&nl=el-times®i_id=166875860&segment_id=185543&user_id=0ea09db0627df08ba03e77fbbfe27e8

aztertzen eta argitzen saiatzen dira. Gatazkaz eta ziurgabetasunez betetako oraina eta etorkizun ziurra, balizko egoeren artean eta EB berrian eta eraikitze munduko ordena berrian helburu eta lehentasun kontraesankorrak ezartzeko lehian dauden edo sartzen saiatzen diren indarren artean irekiko da, desordena globalaren luzapena eta gainbehera-prozesu luzea baztertu gabe.

Txosten honen edukia eta irismena

EBri buruzko txosten honen helburuak zehazten eta gai eta lankidetzak posibleak bilatzen hasi ginenean, bagenekien AEBko hauteskunde presidentzialetan Trumpek irabaz zezakeela eta AEBko presidentetzara itzuli. AEBren mugarri historikoa izan liteke, eta 2025eko udazkenean argitaratzean, munduko egoera benetako buruhaustea izan liteke, baina baita integrazio eta batasun proiektu europarra berritzeko eta garatzeko aukera ere. Ez genuen imajinatzen perspektibak zenbateraino harrotuko ziren. Ez genuen aurreikusi Etxe Zuriak sustatutako aldatuen abiadura, orientazio aldrebesa, bazkideei eta etsaiei egindako xantaien eraginkortasuna edo erakunde publiko eta pribatuaren ahultasuna eta utzikeria, Trump presidentearen erabakietan eragina edo kontrol motaren bat izan dezaketelako eta Zuzenbide Estatuaren bereizgarri diren botereen arteko oinarritzko orekei eusten saia daitezkeelako.

Desordena eta ziurgabetasuna analisiaren bidelagun txarrak dira, baina are beharrezkoagoa egiten dute. Oso eskertzekoa da txosten honetan beren ekarpenak egiteko konpromisoa hartu zuten egileek beren lan zailari eutsi izana eta garai berri honetako labirintoan eta zalantza ugarietan orientatzeko aukera ematen duten analisi zorrotzak eman izana, inplikazioei eta garapen posiblei buruzko hausnarketa bultzatzeaz gain.

Oro har, txostena osatzen duten artikuluen analisek, hipotesiek eta iritziek EBren egoerari eta erronka handiei buruzko sen komun demokratiko, europazale eta aurrerakoi zabala eta askotarikoa islatzen dute, edo horretara garamatzate, baina ez dira elkargune bat, eta ez dute izan nahi. Errealitateari eta horrek ezartzen dituen murrizketei eta aukerei lotutako azterketa-ildo bat indartzen saiatzen dira, gertaeren bilakaerari eta ustekabekoari irekita. Etengabe eraikitzen ari den

azterketa baterako ekarpenak dira, garai berri honen unea eta balizko garapenak ulertzen laguntzeko.

Ekarpenak bereziki garrantzitsuak dira langileen klaseen aldarrikapenak, trantsizio energetikoa eta ekologikoa, emakumeen eskubideak edo giza eskubideekin bateragarriak diren migrazio- eta asilo-politikak lortzeko borrokan ari diren erakundeek ekintza soziopolitikorako. Era berean, EBri eragiten dioten egiturazko ezaugarri eta joerei buruzko ikuspegi orokorra eskaintzen dute, bai eta komunitate-proiektua berritzeko edo berpizteko eta eraikitze dagoen mundu-ordena berria artikulatzeko planteatzen diren erantzunak ere.

Bi helburu horiek, Europako proiektua eta munduko ordena, eta horiek dakartzaten zereginak, estuki lotuta daude. Desordenako eta ezezagunerako trantsizio-egoera berriari aurre egiteko, proposamen kooperatibo bideragarriak eta alternatiboak behar dira, potentzia handiek jada martxan jarri dituztenak, bazkideak eta etsaiak menpean izatea eskatzen duten nagusitasun eta pribilegioen bila. EBren mendeko eta mendeko papera onartzea AEBkiko Europako buruzagi politiko gehienek aldetik, izan ere AEBk, sendotuz gero, Europako proiektuaren gainbehera kronifikatuko luke, eta eragotzi egingo luke mundu mailako beste aukera inklusibo eta demokratiko bat eskaintzea, arau eta erakunde aldeaniztunekin.

Europar integrazioa areagotzea eta EBren autonomia estrategikoan aurrera egitea, segurtasunaren eta defentsaren arloetan ez da agortzen eta oraingoz bide blokeatua dirudi.² Europako buruzagien gehiengoak mundu zatikatu eta gatazkan dagoen mundu batera egokitze, inposaketak onartzeko eta eskapatu arte itxaroteko hautua egin du; hau da, Trumpek eta hori babesten duen mugimendu soziopolitikoak (MAGA) EBren gaineko presioa areagotu eta AEBko presidentetza lortu arte itxaron AEBko 2028ko azaroko hauteskundeetan. Eta orduan erabaki zer aukera dauden eta zer bide hartu.

Txostenak informazio kualifikatua eta analisi-tresnak eskaintzen ditu, EBk bizi duen une konplexua eta haren bilakaerari eragiten dioten gai erabakigarri

2. Waechter, P.: *The European dream is fading away*, Substack, 2025eko uztailaren 3a.
<https://pwaechter.substack.com/p/the-european-dream-is-fading-away>

batzuk ulertzeko. Baina, ezinbestean, analisi osagabea da eta, nolabait, goiztiarra. Azken hilabeteetako gertaerak eta hartutako erabakiak hedatu arte itxaron behar da, eta formulatutako hipotesiak benetan sortutako inpaktuekin kontrastatu ahal izan arte³, suposizio batzuk baztertuz eta beste batzuk finduz. Egoera ziurgabetasun erradikalekoa da oraindik ere, ez baitago modurik kalkulu arrazional bat egiteko orainak biltzen dituen eta datozen hilabete edo urteetan garatu edo agortuko diren agertoki desberdinak gailentzeko probabilitateei buruz.

Eta horrek aktore politiko guztientzat eta argitu beharreko gai guztientzat balio du. Ikusi behar da, adibidez, Trumpek munduko gainerako herrialdeei ezarritako muga-zergen ondorioak AEBko inflazioan⁴, bere kontu publikoen eta kanpo-kontuen desorekak, dolarraren kanbio-tasaren bilakaera, barne-eskaria edo lan-merkatua, eta, azken batean, Estatu Batuetako ekonomiaren jarduna. Eta Trumpi eta orain arte inposatutako politikei gizarte eta hauteskunde laguntzan zer eragin duen egiaztatzea. Gauza bera esan daiteke, adibidez, Europako Batzordearen muga-zergen emakidei buruz, bai ekonomian, bai politikan.

EBren edo egungo ekaitzaren ondoren nagusituko den mundu ordena berriaren etorkizuna eraikitzeke eta idazteke dago⁵. Txostenaren helburua ez da etorkizun hori aurreratzea edo irudikatzea, baizik eta oraina eta haren ertz ugariak argitzea, aurre egin beharreko erronkak aurkeztea eta erronka horiei aurre egin eta konpontzeko eskaintzen edo aplikatzen diren politika kontraesankorrei buruz hausnartzea. Nolanahi ere, ez dago indar objektiborik, botere ekonomikorik,

estaturik edo korrante politikorik bere interesak edo ikuspegi partikularrak ezar ditzakeenik alderdi kaltetuen erreakzio boteretsu bat sortu gabe, lehenago edo geroago agertuko dena.

Demokrazia, negoziazioa eta merkatuak, enpresak edo bizikidetza arautzeko gaitasuna dira, oraindik ere, estatu kideetako herritarren beharrak eta ametsak bateragarri egiteko metodo bakarrak, nahiz eta amesgaizto autoritarioak egon, gehiengoaren lehentasunen arabera eta gizarte osoaren mesedetan. Indar demokratiko, europazale eta multilateralista ugarik bat egin dezaketen proiektu eta akordio zabalak antolatzeke ahalegin neketsua da bide bakarra bake-, demokrazia-, bizikidetza-, lankidetza- eta ongizate-premiei erantzuteko, inolako gizarte-sektoreren bazterketarik eta atzerapausorik gabe, eta gizartearen eskakizunei eta beldurrei erantzuteko; izan ere, gizartearen zati horrek eragin negatiboa du ekintza politikorik ezaren edo abian jarritako aldaketa eta erreforma askoren ondorioz. Artikulazio politiko eta sozialeko zeregin hori egiteke dago, eta haren arrakastaren edo porrotaren arabera izango da eraiki daitekeen etorkizuna ere.

Artikuluak eta analistak

EBren orainari eta etorkizunari buruzko txosten honetan parte hartu duten egileen aipamena eta haien ekarpenen laburpen txiki bat, haiek irakurtzera gonbidatzeko.

Cristina Faciabén Lacortek Comisiones Obrerasesk eta Europako mugimendu sindikalaren gehiengoak EBren eta gizarte-ondare indartua duen proiektu komunitario baten alde duten jarrera argia erakusten du. Europeismo kritikoa Europako Erkidegoko erakundeekin, zenbait jarduketagatik, Europako proiektuaren etsairik txarrena izan baitira, sustatu dituzten politika antisozial eta sozialki bidegabeen ondorioz. Erronkei aurre egiteko, Europar Batasuneko politikek, lehenik eta behin, langile guztien bizitza-hobekuntza errealak bermatu behar dituzte. Eta, bigarrenik, EB promesa izateari uztea eta eskubideen berme eraginkor bihurtzea. Europarentzat ez dago etorkizunik justizia sozialik gabe. Ez da onargarria Batzordeak lehiakortasunaren aitzakian ingurumen eta gizarte arloko aurrerapenak desegitea eta, aldi berean, desarautzea eta dumping soziala bultzatzea; halaber, ez dira onargarriak Europar Batasuneko

3. Artus, P.: *La faiblesse du pouvoir de négociation de l'Europe*, Flash Economie, 95. zk., 2025eko abuztuaren 4a. <https://api.ossiam.net/front.file/Flash%20Economie%20154%20-%20FR/FR>

4. Trumpen ametsen aurrean, Krugmanek ezinbestean negatiboa dela azaltzen du, beste kontu bat da AEBk orain arte onartutako neurri ekonomikoen eraginen intentsitatea: <https://paulkrugman.substack.com/p/stagflation-shooting-the-messengers>

5. Milanovic, B.: ¿Qué viene después de la globalización?, CTXT, 2025eko ekainak 10. https://ctxt.es/es/20250601/Firmas/49427/Branko-Milanovic-Jacobin-Trump-Globalizacion-economia-neoliberalismo.htm?fbclid=IwY2xjawK2FP1leHRuA2FlbQIxmQBicmlkETA4Wm5qWWdDaUFsdVVMUDNpAR4k5Y7h6C-yiltHQoopwsigdwqT4O6hzHnfR70e_W86Wf30kDZx9S-Kwn2Rw9w_aem_5kwIPFtRiLT_uZ47NBy9w?utm_campaign=instagram

egungo migrazio-politika edo Batzordeak Israelgo gobernuak Palestinako herriaren aurka egiten ari den genozidioa salatzeko duen ezintasuna.

Fernando Ferrandok klima-larrialdi egoeran murgilduta dagoen mundu baten ebidentzia zientifiko izugarrietatik eta klima-aldaketaren arriskuak murrizteko hartutako neurrietatik abiatu da. Lortutako aurrerapenak garrantzitsuak bezain eskasak dira. Trantsizio energetikoa prozesu soziopolitiko bat da, ez bakarrik aldaketa teknologikoak egiteko edo enpresak merkatu berrietara, merkataritza-inguruneetara edo eskakizun arautzaileetara egokitzeko prozesu bat, herritarren parte-hartzea eskatzen duena eta herritarrek epe laburrean beren segurtasunean eta bizi-baldintzetan benetako hobekuntzak hautematea eskatzen duena. Trantsizio energetikoaren aurrerapenak efizientzia, aurrezkia, kontsumo arduratsuan eta energia berrietagarraren hedapenean oinarritutako energiaren kultura indartzea ere eskatzen du. Trantsizio energetikoari buruzko kontratu sozial berri batek erakundeek ekintza politikoa bideratu lezake, eta lortutako onurak herritar guztiengana iristea bermatu.

María Eugenia Rodríguez Palopek borroka feministaren egoera eta perspektibak aztertzen ditu, azken urteotan eskuin muturraren aldetik deskalifikazio- eta presio-prozesu baten mende egon dena, emakumeen eskubide eta askatasunen eta giza harreman ireki eta errespetuzkoagoen alde egindako lorpen apartak ezabatzen saiatzeko. Borroka antifeminista programaren osagai nagusietako bat da, bai eta eskuin muturrak demokraziaren, berdintasunaren eta eskubideen hedapenaren eta sendotzearen aurka duen asaldura ere. Jarrera feministak «genero-ideologiarekin» nahastea, izaera patriarkala edo kapitalista duten egitura eta indarkeria tradizionalei dagokienez emakumeak eta gizonak askatzen saiatu beharrean, emakumeek gizonekiko duten mendekotasun-egoera sendotzen saiatzen da, bai eta emakumeei eta gizonei mendekotasun berriak ezartzen saiatu ere.

Nuria Diazek eta Elena Muñozek Migrazioaren eta Asiloaren Europako Ituna aztertu eta haren edukiak giza eskubideekin dituen tirabirak azalduko dituzte, mugak kontrolatzea eta migratzaileen tratamenduaren zati handi bat kanpora ateratzea zeregin nagusitzat hartuta. Ezarpen-plan nazionalak 2026aren erdialdera arteko epea dute asilo-sistemak Erkidegoko legeria berrira egokitzeko, eta horrek aukera ematen du

migratzaileen eta asilo-eskatzaileen giza eskubideak kudeaketaren erdigunean kokatzeko. Espainiaren kasuan, gure ordenamendu juridikoan dauden bermeak eta prozesu osoan pertsonen duintasuna eta eskubideak bermatzeko neurriak mantentzearen garrantzia nabarmentzen da. Espainia eredu izan daiteke, eskubideetan ikuspegi bermatzailea hartzen badu, eta giza eskubideak errespetatuko dituen kudeaketa eraginkorra egin daitekeela erakusten badu.

María Gascón Stürtzek eztabaida politikoetan migrazio-fenomenoa erabiltzeari eta horrek elkarrizketa publikoan eta herritarren kontzientzia etikoan dituen eraginei buruzko hausnarketa plazaratuko du. Migrazioa kudeatzeko beharraren eta Erkidegoko lurralderako sarbidea kontrolatzeko borondatearen arteko tentsioa segurtasunaren alde konpondu da, eskuin muturraren asaldura xenofoboaren ondorioz, immigrazioari egindako erasoak bere nortasunaren osagai nagusietako bat bihurtu baitira. Azken bi hamarkadetan, EBko biztanleria migratzailearen hazkundeak berekin dakartzan abantailak biderkatu ditu, baina baita erronken tamaina ere, dauden eta bizikidetzaren parte diren arazoak ezkutatu gabe. Horiek gainditzeko, benetako pertsonen eta bizikidetzaren hobetzeko hartu ez diren neurriak buruzko gizarie- eztabaida sustatu beharko litzateke. Zeregin horretan, demokraziaren eta giza eskubideen funtsa bera dago jokoan.

Ignacio Muro Benayasek EBk Trumpen aurrean erakutsitako basailutzaren gakoak aztertuko ditu, bere ezaugarriak eta epe ertain eta luzera Europak erakutsitako ahuleziak eta demokrazian eta askatasunean edo logika ekonomikoa presio politikoen aurrean gordetzean dituen ondorioak. Azken hamarkadetako hegemonia estatubatuarren zutabeak aipatu ondoren, ibilbide bat egingo du azken gertaeretan zehar (nazioarteko ordenari eragiten dioten erronka berriak; Draghi Plana; defentsaren lehentasuna industria berdearen gainetik; Mar-a-Lagoko Akordioa eta muga-zerga berriak; lurralde-desberdintasunen betikotzea), Trumpen egungo presidentetzak aurreko egoerari eta horrek izan ditzakeen ondorioei dagokienez irudikatzen dituen haustura- eta jarraitutasun-elementuak azaltzeko.

Antonio Vives Llabrés enpresen jasagarritasunaren edo erantzukizunaren, lehiakortasunaren eta erkidegoko arautze-prozesuek harreman horretan duten eraginaren arteko

harremanak aztertuko ditu, prozesu horiek intentsitate handitik diluzio azkarrera igaro baitira. Enpresa-portaeren arautzea kontsumitzaileen, inbertitzaileen eta ingurumenaren babesak eragin bazuen ere, azkenaldiko desarautze-prozesuek enpresen eta ekonomien lehiakortasunaren hobekuntzan jarri dute arreta. Hala ere, enpresen jasangarritasunak hobekuntza horretan dituen inpaktuak ez daude bermatuta, eragindako aldeen erreakzioaren mende baitaude. Eta zalantza horretatik sortzen dira eztabaidak eta arautzetik desarautzerako igarotze kontraesankorra. Mugimendu horretatik ikasgai batzuk atera behar dira, etorkizuneko arautze- eta desarautze-prozesuak hobetzen lagun dezaketenak.

Juan Barredok azalpenak bilatzen ditu, Nazioarteko Ekonomia Politikoaren oinarri teorikoetatik hasi eta EBren eragin global txikitzaile arte, haren atzerakada potentziala formula nazionalista antzuetara edo munduko esfera geopolitiko asaldatuan eragile garrantzirik gabeko bihurtzeko arrisku handietara. Erkidegoaren gainbehera ekonomikoa eta gainbehera hori eragiten duten faktoreak nabariak dira 2008ko finantza-krisi globala piztu zenetik, bai eta krisi horren eraginak ere, sumindura politikoari, gizarte-tentsioei eta desberdintasun ekonomikoari dagokienez. Hainbat faktorek zalantzan jartzen dute batasunaren, elkartasunaren eta giza eskubideen Europako proiektua indarrean dagoela, eta proiektu horri keynesianismo militar batean eutsi nahi zaiola; baina badira norabide-aldaketa posible dela, bai eta European integrazio handiagoa lortzeko bide kooperatibo bat dagoela pentsatzera gonbidatzen duten seinaleak ere.

Azkenik, **Daniel Vila Gardak** Latinoamerikan jartzen du arreta, EBren kanpo-harremanen bilakaera aldakorren adibide gisa. Eskualde horiek, hainbat arrazoiengatik, pisu txikia dute Erkidegoko ekonomiaren jardueran, baina bereziki garrantzitsuak izan dira eta dira EBrentzat. Integrazio ekonomikoak

European bake-oparotasuna eta kohesio ekonomiko, sozial eta lurralde-kohesio erlatibo handiak lagundu dituela egiaztatu du, baina ez du Europako enpresen eta industrien eraikuntza bultzatu. Beste aldean, ordea, Latinoamerikako integrazio-prozesu zapuztuak kontakizun bat besterik ez du islatzen, eta azpikontinentearen ezintasuna erakusten du egiturazko desberdintasunaren gaitz handiari heldzean. Europaren eta Latinoamerikaren arteko harremana bi ahulezien arteko topaketa da. Hala ere, loturak indartzeko eta bi aldeen arteko lankidetzak handiagoa eskaintzen duen proiektu bat eta onuren kontakizun bat elkarrekin eraikitzeak aukerak daude.

Txostena osatzeko, **Sami Naïren *Europa encadenada*** saiakerak azpigitulu esanguratsu bat du: ***El neoliberalismo contra la Unión***. Urte honen hasieran argitaratu zen saiakera hori EBren deriba neoliberalaren kritika sendoa da, eta europeismoari eta berpizkundeari egindako kantua, sortu ziren printzipio eta balioei buruzkoa. Amaitzeko, ***Gehiago jakiteko*** atalak bibliografia zabala eta plurala biltzen du, egungo egoeran sakondu ahal izateko, iritzi eta ikuspegi oso desberdinetatik abiatuta, eta EBk mundu desordenatuan izango dituen etorkizuneko erronketan.

Eskerrak eman nahi dizkiot Mugarik Gabeko Ekonomialariei txosten hau koordinatzeko egindako eskaintzagatik. Lan hori atseginez eta arduraz hartu nuen. Eta zorionak eman nahi dizkiegu beren ezagutza eta gaitasun analitikoak oparitu dizkiguten egileei, EBk bizi duen egoera konplexua, egungo mundu mailako desordena eta Europako batasunaren proiektuaren bilakaeran eta ordena global berri baten eraikuntzan kontuan hartu beharreko zereginak eta indarrak hobeto ulertzen laguntzeko. Azkenik, eskerrak eman nahi dizkiet **Carlos Berzosa, Bruno Estrada eta José Ángel Morenori**, txosten honi bere jakintza eta ulermen ona gehitu zioten espezialistekin harremanetan jartzen laguntzeagatik. ■

Cristina Faciaben Lacorte

Nazioarteko eta Lankidetzako idazkaria, CC00

Nolabaiteko denbora-disonantzia sentitu daiteke Europar Batasunak gaur egun dituen erronka nagusiei eta erronka horiei aurre egiteko gai izateari buruz hausnartzen duenean. Iragana eta oraina bat egiten dutela dirudi Europari buruz ari garenean. Urteak daramatzagu nazioz gaindiko proiektu bakar bati, Europakoari, eragiten dioten gaitzak aztertzen. Proiektu horretan irmotasunez sinesten dugu, baina inoiz ez ditu gainditu bere sendotze-bidean aurkitzen dituen eragozpenak. Beti –atzo eta gaur– badirudi egoera oso larria dela eta ezin izango dela gainditu, eta, behin eta berriz, holako kontzeptu hauek erabiltzen ditugu: *Europa bidegurutzean*, *Europaren etorkizun zalantzaragarria* edo *Europaren integrazio-proiektu hutsa*.

Comisiones Obrerasen europazaleak izan gara beti, eta Europako mugimendu sindikalak, Europako Sindikatuen Konfederazioak ordezkaturak, hasieratik borrokatu du Europar Batasuna indartzeko eta gizarte-ondare sendotua duen Europako proiektu baten alde. Europako langile antolatuok uko egiten diogu askatasunean, demokrazian, bakean, berdintasunean, aniztasunean eta bizikidetzan oinarritutako eraikuntza sozial eta politikoari. Printzipio horiei esker, Europar Batasuna toki paregabea da munduan, eta babestu egin nahi dugu. Europa indartsu eta soziala lortu nahi dugu, eta, beraz, Europako sindikalismotik hamarkadak daramatzagu ohartarazten Europako proiektua ahuldu egiten ari dela, merkatuak lehenetsi zituelako pertsonen aurrean eta bankuak salbatu zituelako herritarrak itotzen uzten zituen bitartean, austerizidio basatia aplikatuz krisi ekonomikoaren aurkako erremedio gisa. Hala ere, sindikatuok ere babestu eta ospatu genuen —zoritxarrez— Europako Batzordearen irudipen bat baino ez zena, eta ez benetako gizarte-aldaketa bat, estatuei Erkidegoko funtsak eman baitzizkien, hazkunde ekonomikoa eta enpleguaren susperraldi eraginkorra ahalbidetu zituen pandemiaren osteko susperraldirako.

Baina ezin dugu alde batera utzi EBk, sortu zenetik, oztopo handiei aurre egin behar izan diela sendotzeko.

Europako langileek antolatu dute egiten dugu askatasunean, demokrazian, bakean, berdintasunean, aniztasunean eta bizikidetzan oinarritutako eraikuntza sozial eta politikoari. Printzipio horiei esker, Europar Batasuna toki paregabea da munduan, eta babestu egin nahi dugu. Europa indartsu eta soziala lortu nahi dugu, eta, beraz, Europako sindikalismotik hamarkadak daramatzagu ohartarazten Europako proiektua ahuldu, merkatuak egiten ari direnean, merkatuak egiten ari direnean eta bankuak salbatuko dituzte herritarrak laguntzen duten bitartean, austerizidio oinarritutako krisi ekonomikoaren erremedioaren aurka.

Batzuk barne-izaerakoak dira, hala nola estatu kideek subiranotasuna modu delikatuan lagatzea edo herritarrengandik urruntzea. Beste batzuk, bereziki osasun krisiekin edo krisi ekonomikoekin lotutakoak dira, hala nola EBko estatu gehienentzat energiaren kostua handitzearen ondoriozko prezio mailaren igoerarekin zerikusia duen azken gertakaria, Ukrainako gerrak Errusiako gas merkea eskuratzeko eragindako zailtasunari buruzkoa.

Hala ere, egia da, era berean, eta zoritxar-igarle izateko asmorik gabe, gaur egun bizi dugun egoera EBk sorreratik izan duen egoera kritikoena dela. Aldaketa nahasian dagoen mundu batean bizi gara, non Europar Batasunak mundu-ordenan duen zentraltasuna kolokan dagoen eta datozen urteetan Batasunaren norabidea behin betiko markatu dezaketen erronka ugari sortzen diren, betiere horiei aurre egiteko estrategia argirik ezartzen ez bada. Ohiko gatazka armatuek tentsio geopolitikoak areagotzen dituzte, baita European bertan ere, Ukrainako gerrarekin

EB, bere jarduera eta jarrera batzuekin, bere etsairik txarrena da; gorakada erreakzionarioaren zati baten arduraduna da. Batasunak urteak daramatza hasierako printzipioetatik aldentzen. Bere jokabidearen bitartez herritarren desafekzioa elikatu eta diskurtso erreakzionarioak elikatu ditu. Alde batetik, erakundeen kalitate demokratikoa pixkanaka narriatu duelako. Bestetik, politika antisozialak eta sozialki bidegabeen bitartez, hala nola austeritatea, enplegu, diru-sarrera eta laguntza publikoen galera edo zerbitzu publikoen narriadura jasan zuen langile klasea gogor zigortu zutenak. Bizi-baldintza materialen galera horrek europar askori EBko kide izatearen onurak birplanteatzea eragin zien.

gertatu bezala, baina baita gerra ez-konbentzionalek eta gatazka berrien mehatxuak ere. Krisi klimatikoak, eraldaketa teknologikoen inguruko ziurgabetasunek eta trantsizio demografiko, digital eta ekologikoek pandemiak utzi zigun zaurgarritasun sentsazioa areagotzen dute. Eta, alde batera utzi gabe eskuin mutur globalaren eta EBko estatu kideen eta haien erakundeen aurrerapena. Badirudi Europaren zorigaiztoko etorkizunari buruzko iraganeko iragarpenak bete daitezkeela munduko agertoki berriaren erronken aurrean.

Europak, munduko merkatu komunik handiena den aldetik, bere 27 estatu kideek, ia 450 milioi biztanlek, 17 bilioi euroko BPGd-ak eta abarrek duten eragin politiko eta ekonomiko globalerako ahalmenarekin eragiten duen berezitasuna, baina bereziki ordezkatzan dituen balioengatik: demokrazia, berdintasuna, zuzenbide-estatua, askatasuna, giza duintasuna, giza eskubideak, pluralismoa, tolerantzia, elkartasuna... Estatu Batuetako Administrazioa modu argian okertzen ari da. Donald Trump agertoki globalean berriro agertu izana, munduko ordena berridazteko duen borondatea, horretarako bere helburuak oztopatzen dituen nazioarteko edozein arau edo erakunde ukatuz, Txina garaitzeko politika komertzial oldarkorra edo Putinen deriba belizistarekin duen konplizitatea alde batera utzita, kolokan jartzen dute EB.

Hala ere, Europar Batasuna ere mehatxupear dago, eskuin muturreko indarrek aurrera egin dutelako, Europako proiektuaren aurka daudelako eta kanpotik sabotatzeaz gain, barrutik sabotatu nahi dutelako. Gobernatzen duten estatu kideetatik zein Europako Parlamentutik (dagoeneko eserlekuen % 25 hartzen dute), eta Europako gainerako erakundeetan egiten duten presioaren bidez, batez ere Europako Batzordean, argi eta garbi eskuin muturraren postulatuetatik gero eta hurbilago dauden posizioetan eta osaeran eskuindartu baita.

EB, bere jarduera eta jarrera batzuekin, bere etsairik txarrena da; gorakada erreakzionarioaren zati baten arduraduna da. Batasunak urteak daramatza hasierako printzipioetatik aldentzen. Bere jokabidearen bitartez herritarren desafekzioa elikatu eta diskurtso erreakzionarioak elikatu ditu. Alde batetik, erakundeen kalitate demokratikoa pixkanaka narriatu duelako. Bestetik, politika antisozialak eta sozialki bidegabeen bitartez, hala nola austeritatea, enplegu, diru-sarrera eta laguntza publikoen galera edo zerbitzu publikoen narriadura jasan zuen langile klasea gogor zigortu zutenak. Bizi-baldintza materialen galera horrek europar askori EBko kide izatearen onurak birplanteatzea eragin zien.

Europako Batzordearen Omnibus neurri sorta berriak ingurumen eta gizarte arloko aurrerapenak desagitea ekarriko du, lehiakortasuna aitzaki hartuta, eta, aldi berean, deserregularizazioa eta dumping soziala bultzatuko ditu. Horrek guztiak are gehiago ahuldu dezake herritarren Europako erakundeekiko konfiantza, eta geldiarazi egin dezake hain beharrezkoa den trantsizio ekologikoa.

EBren kanpo-politika zorigaiztoko da gure ustez, eta hainbat adibide daude, hala nola Israelgo Estatua Palestinako herriaren aurka egiten ari den genozidioaren aurrean alde jartzeko duen modu lotsagabea edo Israelek giza eskubideen urraketa sistematikoaren aurrean EB-Israel elkartzeko akordioa berehala ez eteteko erabakia. Halaber, aipatu behar dugu Europako Migrazio eta Asilorako Europako Itunak aitortzen duen Europako migrazio-politika zorigaiztoko; izan ere, migratzaileen eskubideetan eta duintasunean oinarritutako Europako migrazio-politika erkidean aurrera egin ordez, mugak babestea, migrazio-fluxuen kontrola kanporatzea, kanporatze-neurriak eta nazioarteko babesaren politika gero eta murriztaileagoa ditu ardatz.

Azkenik, ezin dira gutxietsi EBri eragiten dioten beste gai batzuk, hala nola geldialdi ekonomikoa, inflazioa, Europako industriaren krisia eta AEBk ezarritako gerra komertziala. Bestetik, Batasunean jarraitzen duten emakumeen eta gizonen arteko soldata-arrakalak daude, nahiz eta soldata-gardentasunari buruzko zuzentaraua existitu eta mugimendu sindikalak eta mugimendu feministek lanean ere erabateko berdintasuna lortzeko borroka itzela egin duten. Hala ere, estatuen artean oraindik ere soldata-dumpinga dago. Eta, jakina, estatu berriak EBn sartzeak desorekak ekar ditzake. Egungo egoera geopolitikoak indartu egiten du EBko kide izateko asmoa, baina hedapen horri ekiteko modua eta hautagaiei ezarritako baldintzak erronka berriak sor daitezke EBn.

Eta erronka horien aurrean, zer planteatzen dugu sindikatuen eremuan?

Amaieratik hasita, Europak desparekotasun sozial handiak nagusi diren eskualdea izaten jarraitzen du, eta desparekotasun horietako batzuk soldata-aldeei egotz dakizkieke. Gaur egun, Europako ekialdeko eta mendebaldeko herrialdeetako langileen soldata-harremana 1:4koa da. EB ekialdeko herrialdeetara zabaltzeak Europa soziala handitzea ekarri beharko luke, goranzko konbergentziarekin, edo, bestela esanda, estatu guztien emaitzak hobetzea eta, aldi berean, haien arteko aldea murriztea ekarri beharko luke. Hedatzeak estatuen arteko desberdintasunak murriztea eta EBri egonkortasun eta kohesio handiagoa ematea ekarri beharko luke. Kontua ez da mugak zabaltzea bakarrik, justizia, duintasuna eta demokrazia langile guztiei zabaltzea eta haien eskubideak hobetzea baizik: lan duina, bidezko soldatak, lan-baldintza egokiak, askatasun sindikala, negoziazio kolektiboa, elkarrizketa soziala eta gizarte-babesa. Hau da, banakakoen bizitzetan benetako hobekuntzak bermatzea. Europako sindikalismotik paradigma aldaketa eskatzen dugu EBren hedapenean, benetako konbergentzia egon dadin, eta ez soilik konbergentzia politikoa; langile bakar bat ere ez dadila atzean geratu —bereziki ekialdekoa bada—, eta EBk promesa izateari utz diezaiola eskubideen berme izateko.

Ekonomiaren eta merkataritzaren lehiakortasuna bermatzeko jarduera-ildoei dagokienez, zalantzarik gabe, Europak bere gaitasunak indartu behar ditu,

bai industrian, bai energian. Horretarako, inbertsio-plan komun bat behar da, Europako funts bat, aurrean dituen aldaketa geopolitikoaren aurrean EBren autonomia estrategikoa ahalbidetzeko gai izango dena. Hala ere, autonomia estrategikoa segurtasun-politika baino askoz ere gehiago da, eta politika hori, berreraikitzea baino askoz gehiago.

Autonomia estrategikoak esan nahi du industria-estrategia global bat diseinatzea epe luzera. Hots, akordioak behar dira lehengai estrategikoak hornitzeko. Trantsizio energetikoa dakar, Batasunaren kanpoko mendekotasuna murriztuko duena eta Europako Itun Berde Industrialaren errealitate bihurtuko duena. Ikerketa eta berrikuntza digitalaren esparruan ahalegin handiagoa egitea eskatzen du. Maila sozialean esan nahi du desberdintasunak murriztea —estatu kideen artean badaude eta nabarmena dira—, baita gizarte-babesa murriztea ere, batez ere langabeziari dagokionez. Halaber, Gizarte Eskubideen Europako Zutabea indartzea ere badakar, horrela bakarrik lortuko baita berreskuraturako da herritarren konfiantza. Beldurrak eta segurtasunik ezak kohesioa sortzea akatsa da.

Europako Ekonomia Erkidegoa 1957an sortu zen «bakea eta askatasuna babesteko» helburuarekin; printzipio hori nagusitu behar da eta EBk gerra urruntzeko eta bakea lortzeko baliabideak jarri behar ditu. EBk ezin du bake global eta iraunkorraren defendatzaile gisa duen erantzukizuna saihesten jarraitu, multilateralismoa eta nazioarteko zuzenbidea errespetatu behar baitu. Beraz, eragin politiko eta ekonomiko globalerako duen gaitasuna baliatu behar du bakea eta bizikidetzaren berrezartzeko estrategiak proposatzeko mundua kaltetzen duten gatazka guztien aurrean.

Atzerri-, segurtasun- eta defentsa-politika bateratuei dagokienez, Batasunak ere gai izan behar du bere jarrera geostrategikoetan autonomia izateko. EBren autodeterminazioa ezin du oinarri izan Europako Batzordeak erabakitako berrarmatze-politika aldrebesa, aurrekontu komunitario itzelak baldintzatutakoa —beste partida batzuetatik kenduko dira, bereziki sozialetatik—, eta, Unai Sordo CCOOko idazkari nagusiari parafraseatuz, «gehiago dirudi bultzada ekonomiko bat, keynesianismo belikoaren oihartzunak dituen, EBk duen segurtasun- eta defentsa-arazoarentzako erantzun egokia baino».

Europako proiektua legitimatzeko eta, aldi berean, desparekotasun eta injustizia sozialak eta lanekoak murrizteko beharrezkoa da baldintzazkotasun soziala sendotzea da, hau da, funts publiko guztiak emateko bermatzea eskubide sindikalak errespetatzea, lan-baldintza duinak izatea, negoziazio kolektiboa eta soldata-berdintasuna bermatzeko eta edozein arrazoiengatik diskriminaziorik ez izatea. Eskakizun hori defentsako inbertsioari dagokionean ere aplikatu behar da.

Alde batetik, Alemania, bere industriaren gainbehera handia jasaten ari da, batez ere automobilgintzaren eta makineriaren esparruan, Errusiatik datorren gas merkea ez eskuratzeak dakarren kostu energetikoa handitzearen ondorioz, baina baita trantsizio digital eskasagatik, langile kualifikatuen faltagatik eta Txinak eta AEBk duten nazioarteko lehiagatik ere. AEBk interes nabarmena dute Alemaniako industriak hein handi batean ekoitziko dituen armak eskuratzeko inbertsio mankomunatuan.

Gainera, Errusiarekiko gerra konbentzionalaren mehatxu baten aurrean berrarmatzeko planak ez dio erantzuten benetako erronkari, uko egiten dio EBn segurtasun eta defentsa politika komun baterako oinarriak jartzeari eta inplikazio zibilak ere izan beharko lituzkeen segurtasunaren definizio zabal bati, besteak beste zibersegurtasuna, hornidura-eta energia-azpiegiturak eta hornidura-kateen segurtasuna.

Europako gobernantza ere aldatu egin behar da; arauen baldintza jakin batzuk gainditu behar dira. Hala, EBko Kontseiluan atzerri-politikaren, zerga-politikaren, estatu berrien edo urte anitzeko finantzaketaren esparruan hartzen diren erabakiak arautzen dituen ahobatezkotasunaren araua aldatu egin behar da, besteak beste, bai eta estatuen beto eskubidea ere, Europako erakundearen funtzionamendua arrazionalizatzeko eta demokratizatzeko, eta Europako herritarrentzat funtsezkoak diren erabakiak estatu baten arbuioagatik argi ez ikustea saihesteko, gehiengo handi bat ados egon daitekeen arren.

EBko itunak erreformatzeko zailtasunak izan arren, lankidetzaren indartuko agertokiak bultzatu behar dira, hau da, gai jakin batzuei buruz gutxienez bederatzi estatuk osatutako talde batek sustatutako baterako ekintzak, arrazoizko denboran EB osoak akordiorik adostu ezin izan duenean.

EBko fiskalitateak erronka globalen aurrean erantzuteko gaitasuna mugatzen duen arazoa izaten jarraitzen du. Hots, Egonkortasun Ituna bertan behera utzi beharko litzatekeela defendatzen dugu, inbertsio sozial eta ekologikoak ahalbidetzeko. Era berean, eta zerga-politika estatu kideen estatuko eskumena den arren, EBk ezin du onartu Batasunaren barruan zerga-sistemen arteko lehia izaten jarraitzea eta are gutxiago EBn zerga-babeslekurik egotea.

Europako proiektua legitimatzeko eta, aldi berean, desparekotasun eta injustizia sozialak eta lanekoak murrizteko beharrezkoa da baldintzazkotasun soziala sendotzea da, hau da, funts publiko guztiak emateko bermatzea eskubide sindikalak errespetatzea, lan-baldintza duinak izatea, negoziazio kolektiboa eta soldata-berdintasuna bermatzeko eta edozein arrazoiengatik diskriminaziorik ez izatea. Eskakizun hori defentsako inbertsioari dagokionean ere aplikatu behar da.

Europako sindikalismotik salatu eta exijitzen dugu Europako Batzordearen Omnibus paketeko neurriak ez aplikatzeko, jasangarritasunaren arloko informazio korporatiboari buruzko 2022/2464 (EB) Zuzentaraua sinplifikatzeari dagokionez, zeinak enpresen % 80 baztertzen baitu jasangarritasun txostenak aurkezteko betebeharretik, bai eta 2024/1760 (EB) Zuzentarauaren erreforma ere, behar bezalako arretari buruzkoa, zeinak betebeharrak mugatzen baitizkie zuzeneko bazkide komertzialei, eta gainbegiratzearen maiztasuna murrizten baitu. Bi neurri horiek, *de facto*, atzerapena ekarriko lukete Europako Parlamentuan onartutako zuzentarauek xedatzen dutenaren gainean, eta eragin negatibo nabarmena izango lukete beren ekoizpen-, banaketa- eta/edo balio-kate guztietan giza eskubideen eta ingurumenaren arloan egiten dituzten jarduketekiko enpresa-arreta egokian. Era berean, Omnibus paketeko neurri batzuk aplikatzeak berekin ekarriko duen deserregularizazioak lan- eta gizarte-eskubideak galtzea eragingo du, eta hori elementu gehigarria da herritarrek EBrekiko duten erronkarako.

Azkenik, eta gutxieneko soldata egokiei buruzko 2022/2041 (EB) Zuzentarauari dagokionez, uste dugu Danimarkak eta Suediak Europar Batasuneko Justizia Auzitegian (EJJA) batera aurkeztu zuten demanda onartezina dela; argudiatu zuten EBk ez duela legezko eskumenik langileen ordainsaria arautzeko eta negoziazio kolektiboko sistema nazionalarekin oztokatzen duela, batez ere Europako iparraldeko herrialdeetan, non legezko gutxieneko soldatarik ez dagoen, eta aho batez onartu behar zela. Alde batetik, EBren barruan soldata baxuetan (dumping soziala) oinarritutako lehia desleiala saihesteko ezinbesteko arau komunitarioa da, eta, gainera, Europako Gutun Sozialak eta EBk lan-baldintza duinak bermatzeko duten rola zehazten dutenarekin erabat lerrotuta dago. Zuzentzaraua baliogabetzeak Europako milioika langile egoera prekarioan lan egiten jarraitzera kondenatuko lituzke, negoziazio kolektiboa legez mugatuta dagoen herrialdeetan edo negoziazio kolektiboa egikaritzea enpresaren borondatearen baldintzapean dagoen herrialdeetan —Estatuaren beraren adostasunarekin—, eta horrek mesede egiten

jarraituko du beren enpresen lehiakortasuna lortzeko ahaleginean, beren langileentzat soldata duinak dituzten produkzio-kostu txikien bidez. EBk bere balioa zaindu behar du, bere herritarren lan- eta bizi-baldintza duinen bermatzaile gisa.

Sindikalismoak Europa gehiagoren alde egiten du. Munduan justizia sozialaren, bakearen, elkartasunaren eta giza eskubideen sustatzaile sendoa eta eragile globala izaten jarraituko duen EB baten alde. Europako Batzordeak eta estatu kide ugari «Europaren sendotasunari» buruz duten ikuspegia salatzen dugu, non askatasun pertsonalak eta eskubide kolektiboak arriskuan dauden, mugak hermetikoki ixten diren eta migrazio-politikek giza eskubideak alde batera uzten dituzten.

Aurrera egiteko unea orain da, gehiegi dago jokoan; Europako sindikalismoak Batasunaren sorrerako balioak defendatzen jarraituko du, Europarentzat ez baitago etorkizunik justizia sozialik gabe. ■

Fernando Ferrando

Fundación Renovables fundazioko presidentea

Larrialdi klimatikoa

Larrialdi klimatiko batean murgilduta gaude, eta horren egiaztapena ez da soilik ikerketa zientifikoen ondorioa, baizik eta fenomeno atmosferiko eta klimatikoak agertzearen ondorioa, gero eta ohikoagoa eta bortitzagoa baita. Fenomeno horiek erakusten dute egindako arintze-ekintzak ez direla nahikoak. Horrek esan nahi du egokitzeko neurri gehiago bultzatu eta sustatu behar direla.

Egokitzeak esan nahi du gaur egungo gure azpiegitura edo eraikuntza asko, hondamendi egoeretan pentsatuta diseinatu ez zirenak, aldatu egin beharko lirakekeela klima aldaketaren ondoriozko arriskuak murrizteko; horren adibide dira uholde arriskua duten eremuetan kokatutako eraikinak, gero eta denborale-eta uholde-arrisku handiagoa dutenak. Egokitzeko ahalegin ekonomikoa arintze-neurrien kostua baino askoz handiagoa izango da, neurri horiek gauzatu izan bagenitu, 1972ko Meadows txostenean eta 2006ko Stern txostenean jasotzen zen bezala.

Egoera horrek, jakinarazi zena eta gaur egun gertatu dena, ez die guztiei berdin eragiten. Diru-sarrera handiko herrialdeek, hala nola Espainiak, suspertze-prozesuak gauzatzeko erantzuteko gaitasuna dute, baina diru-sarrera ertain eta txikiko herrialdeek edo biztanleria-dentsitate handiko herrialdeek, klima-aldaketarekiko kritikoak diren eremuetan kokatu ohi direnek, ez dute eraldatzeko eta erresilienteagoak izateko indar ekonomikorik. Ez gara gai ekonomikoez bakarrik ari, biziraupenaz ari gara.

2009an, Stockholm Resilience Centerrek metodologia bat prestatu zuen gure planetaren osasunaren bilakaerari jarraipena egiteko, kontrolpean eduki behar ditugun Lurraren muga batzuk identifikatzeko. Parametroen bilakaerak erakusten du bederatzi mugetatik sei gainditu ditugula, eta horrek adierazten du herrialdeek egindako ahaleginak eta hartutako konpromisoak ez direla nahikoak izan, batez ere jarraipena hasi zenean (2009), bi baino ez genituelako gainditzen. Seinale positibo bat eman beharko

ligukeen erreferentzia da mugetako bat irauli nahi izan denean lortu dela. Adibidez, ozono-geruzaren lodiera berreskuratu izanaren da, 1989an Montrealgo protokoloa onartu eta CFCak debekatu ondoren.

Berotegi Efektuko Gas (BEG) gehien eragile gisa erregai fosilak desagerrarazteko beharra errealitate bat da, baina ez da konpromiso irmo eta sendorik sortu horien erabilera ezabatzeko eta dauden gas, petrolio edo ikatz erreserba gehienak lurpean uzteko.

Munduko lehen mailako energiaren eskaria, 2000. urtetik 2020. urtera, 2.100 kWh handitu da pertsonako eta urteko, 1.700 milioi biztanle gehiago izan dauden horretan. Berriztagarrien aldeko apustu irmoak ez du gehiegi estaltzen hazkunde horrek eragindako eskari berria. Indiak munduko batez besteko kontsumoa lortuko balu, orain % 30ean dago, lehen mailako energia-kontsumoa % 10 baino gehiago handituko litzateke mundu osoan. Estatu Batuek (munduko batez besteko kontsumoaren % 500), Europar Batasunak (% 180) eta Txinak (% 140) portaeraren asimetria islatzen dute.

Trantsizio energetikoa

Emisioak murrizteko konpromisoei erantzuteko, eta peak oil lortzeko beldurraren aurrean –hau da, erregai fosilen eskuragarritasunaren mugetara eta etengabe hazten ari den ekonomiaren kolapsora iristeko arriskuaren aurrean–, energia fosiletatik berriztagarrietara igarotzeko trantsizio energetikoa jarri zen abian. Eskaintza dibertsifikatzeko erabakian zer eragin gehiago izan zuen galdetuko bagenio geure buruari, fosilak erretzeak kliman edo prezioen hegakortasunean eta horniduraren segurtasun faltan izan zituen ondorioek klima aldaketaren aurka borrokatzeko beharrak baino askoz pisu handiagoa izan zutela ulertuko genuke.

Trantsizio energetikoaren ondorioz, energia-iturri berriztagarriak aprobetxatzeko teknologiak energia elektrikoa sortzeko modurik merkeena bihurtu dira,

eta lidergo teknologiko eta industrial Mendealdetik Txinara eraman da.

Txina, estatu-apustu gisa, energia-iturri berriztagarriak aprobetxatzeko teknologien eta hasitako industria-iraultzak eskatzen dituen lehengaiak atera eta fintzeko teknologien industria-mailako liderra bihurtu da. Gaur egun, eraldaketa energetikoa gauzatu behar duen industria Txinaren mende dago, petrolio ekoizleen mende egon garen modu berean.

Mario Draghi, *The future of European competitiveness* txostenean, urtero Europako BPGaren ia % 4 inbertitu behar zela ezarri zuen, trantsizio energetikoaren ildotik egindako apustu industrial bat berreskuratzeko. Estatu Batuetako gobernuak, Biden presidente zela, Inflation Reduction Act (IRA izenez ezaguna) aldarrikatu eta abian jarri zuen, industria-posizionamendua berreskuratzeko asmoz. Ekimen horiek ahultzen ari dira, hasieran konprometitutako planak atzeratu eta itzuliko ez den iragana faltan botatzen duen errealtate politiko berri baten ondorioz.

Trantsizio energetikoaren prozesuak klima aldaketaren ukatzaile diren taldeei aurre egiteaz gain, teknologiak salbatuko gaituen edo, besterik gabe, Lurra gure basakeriara egokitzen amaituko den konfiantzan oinarritutako diskurtso teknobaikorreire aurre egin behar izan die. Posizio horiek ez dira errealistak; izan ere, apustu teknologiko berriak garatzeko eta aplikatzeko garaiak ez dira garaiz iritsiko gaur egungo prozesua itzultzeraz, emisioen bilakaera dela eta.

Kapitalismoak hazkundera betikotzeko zuen oinarritzko ideiak ez du ekarri gure energia-beharrak asetzeko moduaren paradigma-aldaketa, baizik eta energia-eskaintzaren aldaketa, erregai fosilekin genuen botere-egitura bera mantenduz. Trantsizio energetikoa gatopardista bihurtu da: «denak berdin jarraitzea nahi badugu, dena aldatu behar da», energia eskaintzaren aldaketa gaur egun martxan dauden aktibo fosilen balio galera minimizatzen duen erritmoan kudeatuz.

Ildo horretatik, Europa mailan, inbertsio jasagarrien taxonomia gisa ikusi dugu, 852/2020 Erregelamenduaren ondoriozkoa, eta ideia hau sendotu du: hobekuntza erlatibo oro inbertsio jasagarritzat hartu behar da, gas naturalaren eta energia nuklearraren erabilera luzatuz edo erregai fosilen erabilerari buruzko konpromisoak murriztuz.

Trantsizio energetikoaren prozesuak klima aldaketaren ukatzaile diren taldeei aurre egiteaz gain, teknologiak salbatuko gaituen edo, besterik gabe, Lurra gure basakeriara egokitzen amaituko den konfiantzan oinarritutako diskurtso teknobaikorreire aurre egin behar izan die. Posizio horiek ez dira errealistak; izan ere, apustu teknologiko berriak garatzeko eta aplikatzeko garaiak ez dira garaiz iritsiko gaur egungo prozesua itzultzeraz, emisioen bilakaera dela eta.

Trantsizio energetikoa zenbakitan

Espainiako energia-politika Energia eta Klimaren Plan Nazional Integratuaren (PNIEC) barruan kokatzen da, Europako Batzordearen aginduari jarraituz. Lehen Plana 2021eko martxoan onetsi zen, Klima Aldaketari eta Energia Trantsizioari buruzko 7/2021 Legearen edukiaren ildotik.

2024ko irailean helburuetan anbizioa eguneratu eta nabarmen handitu zen, 2021eko PNIECetik lortutako emaitzak argi eta garbi nahikoak ez ziren arren. Hurrengo taulan helburuen bilakaera eta betetze-ratioak ikus daitezke.

Iturria: Geuk egina, PNIECen dokumentuen datuetan eta txosten sektorialetan oinarrituta

2024ko egoera 2020koarekin alderatuta, sistema elektrikoan instalatutako potentzia berriztagarria 61,5 GWtik 93,2 GWra igaro da, autokontsumoa barne. 2024an, iturri berriztagarriek sortutako elektrizitatea % 56koa izan zen, eta 2030ean helburua % 81ekoa da.

Hala ere, sorkuntza berriztagarria % 34 hazi den bitartean 2020tik 2024ra bitartean, eskari elektrikoa % 5 baino ez da handitu, eta horrek ekarri du 2024an 850 ordu baino gehiago erregistratzea, non handizkako prezioa zero edo negatiboa izan den, eta 2023an, berriz, 109 ordukoa. Instalazio berriztagarrien handizkako merkatuaren batez besteko prezioa, urteko zenbaketan, % 70etik beherakoa izan zen fotovoltaikoaren kasuan, eta % 90etik beherakoa, berriz, eolikoaren kasuan.

PENIEC	2030eko helburuak (MW)			2024ko emaitzak Metatua	Urteko batez bestekoa 2021/2024	Erritmoa beharrezkoa
	2021. PNIEC	2024. PNIEC	Hazkundera			
Potentzia eolikoa (MW)	50333	62044	% 23	31600	1076	4.500 MW urtean
FV potentzia (MW)	39181	76387	% 95	29000	5055	7.300 MW urtean
Autokontsumoa (MW)	14000	19000	% 36	8000	1793	1.750 MW urtean
Biltegitratzea (MW)	20000	22500	% 13	0,2		
Elektrolizagailuak (MW)	4000	12000	% 200	36		
Biogasa (TWh)	10,4	20	% 92			
Ibilgailu elektrikoak (kop.)	5000000	5500000	% 10	500000		850.000 Veh/urte
Birgaitutako etxebizitzak (kop.)	1200000	1377000	% 15	30.000/urte		225.000 etxebizitza urtean

Iturria: Geuk egina, PNIECen dokumentuen datuetan eta txosten sektorialetan oinarrituta

Errealitatea da trantsizio energetikoaren garapena, dagoen bezala, potentzia instalazioari buruzko aurreikuspenak bete dituen arren, ez dela zeharkakoa izan hedapen berriztagarri hori energia sistemak asimilatzea ahalbidetu behar zuten neurri guztietarako, eta horrek eskatuko zukeen:

- Elektrifikazio handiagoa eta eskariaren hazkundera.
- Nazioarteko interkonexio handiagoak.
- Sareetako azpiegiturak egokitzea eta haztea.
- Biltegitratzearen aldeko benetako apustua.
- Sistema elektrikoaren eragiketa-esparru erregulatzailea egokitzea.

PNIECek markatutako egungo energia politikaren garapenean aurkitzen ari garen zailtasunak alde batera utzita, aitortu behar da eraldaketa sakona egin dela, dimentsio klimatikoa eta soziala finkatzearen ondorioz ere.

Trantsizio ekosozialaren beharra

Trantsizio energetikoaren prozesuaren emaitza, klima aldaketaren aurkako borrokarako funtsezko elementu gisa, eskaintzaren aldetik egindako apustu arrakastatsua izan da, baina ez eskariaren egokitzapenaren aldetik. Gure trantsizio energetikoa, *de facto*, energia iturrien ordezkapen prozesu natural gisa hartu eta kontrolatu dute enpresek, premia osagaia kontuan hartu gabe eta pentsatu gabe eskaera erdua aldatu behar dugula eta, beraz, gizarte osoa partaide egin behar dugula. Berriztagarrien lorpen ekonomikoak ez zaizkie kontsumitzaileei helarazi,

ez dira eskubideak irabazi eta ez da aurrera egin komunaren defentsan.

Gizartea ez da klima aldaketaren aurkako borrokan parte hartzen ari, eta, gainera, ez ditu abantailak ikusten; gainera, martxan jarritako neurriek bere ahalmen ekonomikoa kaltetzen dutela sentitzen du, eta ezarri aurretiko bizi-baldintzak baino okerragoak direla. Esate baterako, txaleko horien fenomeno Frantzia aztertu behar dugu, aldaketa-plan askoren sentsibilitaterik eza oinarri hartuta; izan ere, plan horiek herritarren parte-hartzerik gabe gauzatzen dira, eta eragile pasibotzat hartzen dira, haien presentzia eta parte-hartzea aktibatzea bideratuta egon beharko luketenean.

Klima-aldaketaren aurka borrokatzea guztion lana da, eta hori aurrera eramateko ezin diogu prozesuen aldaketari bakarrik erreparatu, pertsonen egunerokotasunean dauden ondorioak kontuan hartu gabe. Pertsonak klimaren aldeko ekintzak beren bizi-baldintzen benetako hobekuntzekin lotzen hasi behar dugu. Ez dugu klima-aldaketaren aurkako borroka kostuarekin lotu behar, ezta aurrera egin ere, tresna bakarra datorren hondamendiarekin ikaratzea bada, alternatibak eman gabe debekatu ezin dugun bezala.

Agenda ekosozialak, Estatuko erakundeetatik, herritarrei zuzendutako klima-aldaketaren aurkako borroka txertatuko duten praktikak sustatu behar ditu. Esate baterako, etxebizitza edo garraioa erraztuko duten programak izatea, emisioak minimizatzearekin bat datozenak, apustu bikoitza da, bai bidezko trantsizioaren alde, bai oinarritzeko premiak betetzearen alde.

Trantsizio ekosoziala da mende honetako erronka. Beharrezkoa da kontratu sozial berri bat hitzartzea, estatuko gaitasunen hedapenean oinarritua, ekonomia plantearen mugak errespetatzera bideratua, pertsona guztien segurtasuna, lasaitasuna eta duintasuna bermatuko dituen, prozesu bakoitzean kostuak (ekonomikoak, sozialak, lanekoak edo demokratikoak) gizartearen gain ez daudela ziurtatuz.

Gure ordenamendu juridikoan, ondasun komunak babesteko ideia nagusitu behar da, haien erabilgarritasuna mugatzen duen merkantilismotik ihes egiteko modu gisa. Energia berriztagarriek, urak, aire garbiak... eskubide gisa mantendu behar dute beren unibertsaltasuna eta eskuratzeko bermea, baliabidearen jasangarritasuna, demokrazia kudeaketa-kanaleetan, pribatizaziorik eza, besterenezintasuna...

Estatuaren zeregina indartzea

Aurrera egin behar dugu, ingurumen-keynesianismo gisa deitu dezakegun horretan, arlo publikoaren eginkizunean eta eskura dagoen aberastasuna herritar guztiengana unibertsaltasun, ekitate eta justizia irizpideen arabera iristea ahalbidetuko duten politika sozial, ekonomiko eta fiskalen sorreran.

Jokoan dagoena oinarritzko ondasun baten hornidura denean, hala nola energia (berotegi efektuko gasen isurketa gehienek jatorria) Estatuak, zerbitzu publiko gisa duen sarbide unibertsalaren eta horniduraren gardentasunaren bermatzailea izateaz gain, trantsizio energetikoa bilakaera teknologikoarekiko iragazkorra izatea onartu behar du.

Estatu indartsu eta politiko bat behar dugu, lankidetzaren publiko/pribatutik Mariana Mazzucatok proposatutakoetatik gertuago dauden garapen-ikuspegiak barne hartzen dituzten ekimenak garatuko dituen Draghi txostenak jasotzen duen ikuspegiaren aurrean, non funts publikoen ekarpenak ez duen kontuan hartzen sortutako balioaren itzulera.

Estatuak modu aktiboan jardun eta esku hartu behar du, ez bakarrik arauak betetzen direla erregulatze eta kontrolatzeko, baita zerbitzuak emateko eta izaera sozial eta estrategikoko ekimenak egiten dituen inbertitzaile gisa ere, horiek ezin baitira

Trantsizio ekosoziala da mende honetako erronka. Beharrezkoa da kontratu sozial berri bat hitzartzea, estatuko gaitasunen hedapenean oinarritua, ekonomia plantearen mugak errespetatzera bideratua, pertsona guztien segurtasuna, lasaitasuna eta duintasuna bermatuko dituen, prozesu bakoitzean kostuak (ekonomikoak, sozialak, lanekoak edo demokratikoak) gizartearen gain ez daudela ziurtatuz.

finantza-errendimenduko irizpideen mende soilik egon.

Kontzesio-kapitalismoa ere alde batera utzi behar dugu. Horren bidez, erregularki ordaindutako inbertsioak egiten dira, behin amortizatu ondoren itzulerarik gabeko irizpideen arabera edo merkatu-arriskurik gabeko inbertsio batek izan beharko lituzkeen gainetik dauden finantza-kostuekin.

Energia-sistemak esku hartuta egon behar du, negozio-unitateen arteko integrazio bertikaleko prozesuak hautsiz eta presentzia publiko handiagoarekin, batez ere frogatu bada trantsizio energetikoarekin interes ekonomikoak lehentasuna izan duela jarduteko premiaren eta premiaren gainetik.

Ezin dugu berriz ere KOHen emisio ez diren balioa kapitalizatzeko akatsa egin, energia-enpresen jardueran sortutako emisioak kostu gisa barneratu ez zituzten prozesu ekonomikoekin egin genuen bezala.

Hazkunde- eta pobrezia-energetikoa

Tradizionalki, aurrerapena eta klima-aldaketaren aurkako borroka adierazgarritasuna galdu duten indizeen bidez neurtzen dira, gizarteari eragiten dion errealitatea islatzen ez dutelako. BPG, emisio-indizea edo energia-intentsitatea hazkunde-eredu bati eustearen isla baino ez dira. Indize horiek behar bezala aurrera egiten dutelako aurrera egiten dugula pentsatzea falazia bat da; izan ere, BPGren hazkundearekin batera, adibidez, pobrezia energetikoaren hazkundearen buru ere bagara.

Espainian, urtez urte, pobrezia energetikoaren mailak handitzen ari dira; hau da, etxebizitza baldintza termiko onargarrietan mantentzeko ezintasuna. Arazoa egiturazkoa da, ez soilik koiunturala; beraz, irtenbideak ezin dira asistentzialistak izan. Ezin dugu bidezko trantsizioaz hitz egin biztanleriaren bosten baten oinarritzko beharrak asetzetik kanpo uzten baditugu.

Espainian, urtez urte, pobrezia energetikoaren mailak handitzen ari dira; hau da, etxebizitza baldintza termiko onargarrietan mantentzeko ezintasuna. Arazoa egiturazkoa da, ez soilik koiunturala; beraz, irtenbideak ezin dira asistentzialistak izan. Ezin dugu bidezko trantsizioaz hitz egin biztanleriaren bosten baten oinarritzko beharrak asetzetik kanpo uzten baditugu.

Egungo ekonomia hazkundean oinarritzen da, eta eredu hori jasagarria ote den hausnartu behar dugu, larrialdi klimatikoari eta baliabide naturalen eskuragarritasunari ez ezik, beharrak estaltzeko desberdintasunei ere erreparatuz, eta zer jarduera hazi beharko liratekeen eta zeinek ez identifikatuz.

Erantzukidetasuna eta lurralde-garapena

Trantsizio ekosozialak erantzuna eman behar dio lurraldearen garapenari, hiriari zein landa-eremuari, hiriak ezin baitira izan hustubide energetikoak eta hondakinen ekoizleak, eta landa-ingurunea ezin da hiri-premiak estaltzeko erauzketa-eredu intentsibo baten hartzaile izan.

Hiri-garapenaren eredua birpentsatu behar da, ongizatearen estandarrak betetzen dituen eta zero emisioko hirien aldeko apustua egiten duen eredu parte-hartzaileago baterantz, betiere eskariaren elektrifikazioan eta jokabide arduratsuan oinarrituta, bai elektrizitatea sortzean, bai kontsumitzean. Beharrezkoa da auzoen nortasun soziokulturala berreskuratuko duen hiri-antolamendu batean lan egitea, hiriaren eta espazio publikoaren giza

dimentsioa berrezartzeko oinarri gisa, gentrifikazioa eta higiezinaren espekulazioa desagerraraziz.

Energia-politikaren helburuak lortzeko, landa-ingurunea hiri-premien atzeko patio bihurtzen ari da, eta horrek gizarte-gaitzespen handia eta konpontzeko gero eta zailagoak diren tentsioak eragiten ditu. Berriztagarrien garatzeko, sortutako aberastasuna birbanatzearen alde egin behar da, nekazaritzako azalera erabilgarria babestearen alde, balio ekologiko eta kulturaleko eremuak errespetatzearen alde eta lurralde bakoitzeko pertsonen energia-aprobetxamenduan hitza eta botoa dutela bermatzearen alde.

Energia-kultura berri baten alde

Efizientzian, aurrezpenean, kontsumo arduratsuan eta energia berriztagarrietan oinarritutako energiaren kultura berri baten alde egin behar da, gizarteak jakin dezan jasangarritasun energetikoaren alde egitea guztiontzat eskuragarri dagoen inklusio, kohesio eta balioa sortzeko modu bat dela.

Kultura-aldaketa horrek eta energia demokratizatzeko beharrak gobernantza- eta gardentasun-prozesuak txertatzean, komunikazio argia eta informazio gardena sustatzean, hezkuntza- eta prestakuntza-prozesuetan aurrera egitean eta, batez ere, herritarren parte-hartze handiagoaren aldeko apustuan oinarritutako politika irmoa eskatzen du.

Asko aurreratu dugu, identifikatu eta eskura ditugu aldaketari lagun diezaioketen teknologiak, baina ez dugu funtsean eboluzionatu: klima aldaketaren aurkako borroka guztion lana da, eta egungo energia sistemak, enpatikoa ez denak, kontzentratua eta zentralizatua, ez duhartutako konpromisoa behar bezala bideratu nahi izan.

Erreferentziak

Espainiako Gobernua (2021): *Plan Nacional Integrado de Energía y Clima (PNIEC) 2021-2030*. Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioa.

- <https://www.miteco.gob.es/es/prensa/pniec.html>
 Espainiako Gobernu (2024): *Actualización del PNIEC 2023-2030*. Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioa. <https://www.miteco.gob.es/es/ministerio/planes-estrategias/plan-nacional-integrado-energia-clima.aspx>
- 7/2021 Legea, maiatzaren 20koa, klima aldaketari eta energia trantsizioari buruzkoa. Estatuko Aldizkari Ofiziala, 121. zk., 2021eko maiatzaren 21ekoa. <https://www.boe.es/eli/es/l/2021/05/20/7>
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III, W. W. (1972). *The Limits to Growth*. Club of Rome. <https://www.activesustainability.com/sustainable-development/meadows-report/>
- Stern, N. (2006). *The Economics of Climate Change: The Stern Review*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511817434>.
- Draghi, M. (2024). *Relanzar la competitividad europea: Un nuevo pacto para Europa*. Europako Batzordea. https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059
- Europako Parlamentua eta Europar Batasuneko Kontseilua (2020). BOE.es-DOUE-L-2020-80947, 2020/852 (EB) Erregelamendua, Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2020ko ekainaren 18koa, inbertsio jasagarriak errazteko esparru bat ezartzen duena eta 2019/2088 (EB) Erregelamendua aldatzen duena (d.g.). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=DOUE-L-2020-80947>
- Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin, F. S., Lambin, E., ... & Foley, J. A. (2009). «A safe operating space for humanity», *Nature*, 461(7263), 472–475. <https://doi.org/10.1038/461472a>
- Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., ... & Sörlin, S. (2015). «Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet». *Science*, 347(6223). <https://doi.org/10.1126/science.1259855>
- Fundación Renovables. (2019ko urriaren 29a). *El Contrato Social de la Energía*. <https://fundacionrenovables.org/documento/el-contrato-social-de-la-energia-electrificar-para-democratizar/>
- Asociación de Empresas de Energías Renovables (APPA). (2023): *Estudio del impacto macroeconómico de las energías renovables en España 2023*. <https://www.appa.es/wp-content/uploads/2024/11/Estudio-del-Impacto-Macroeconomico-de-las-Energias-Renovables-2023.pdf>

María Eugenia Rodríguez Palop

Madrilgo Carlos III. Unibertsitatea. Eurodiputata (2019-2024)

Eskuin muturra erraz iristeko moduko erresistentzia gisa aurkeztu da, erraza baina sendoa, oligarkia politikoen eta elite ekonomikoen hondamenen aurka. Hamarkada hauetako neoliberalismo globalizatzailearen kontraesanen eta alderdi kontserbadore, sozialdemokrata eta sozioiberalen eta mundializazio finantzarioaren eta kapital espekulatiboaren arteko konbenientziaren fruituetako bat da. Bere programa aski ezaguna da gaur egun: atzera-egite nazionala, ordena eta segurtasuna, zigor-erreakzioa, militarismoa, xenofobia, aporofobia, homofobia, misoginia... Iraultza konformista horrek, faktore ideologikoez gain, bizipen-erroa eta ainguratze enpiriko nabaria ere baditu: deserrotze esperientzia, desintegrazio soziala eta gehiengo sozialek jasan duten indarkeria instituzionalizatua; batez ere urte hauetan, baliabide gutxiko benetako egoerarekin eta horiek esku gutxitan biltzearekin konbinatuta.

Eskuin muturrak jakin izan du bere burua galtzailatzat hartu dutenen amorrua eta erresumina bideratzen, baita galtzeko zerbait zutenen beldurra ere. Hala eta guztiz ere, bere ibilbidean erakargarriena ez da emozio negatibo horiek mobilizatzea, baizik eta nolabaiteko imajinarioa berrezartzea eta, aringarririk gabe, zatika dezakeen guztiarekin aurrez aurre jartzea. Eta ibilbide horretan feminismoa haustura- eta ezegonkortze-iturri gisa aurkezten da, besteak beste feminismoak familia heteronormatiboa irudikatzen duen zelula banaezina zatitu eta galbideratzen duelako. Puntu honetan, eskuin muturraren antifeminismoa pentsamendu kontserbadore eta erreakzionario batean oinarritzen da, hein handi batean, elizekin duen aliantzatik eratorritakoa; izan ere, haren diskurtso politikoak

Eskuin muturrak jakin izan du bere burua galtzailatzat hartu dutenen amorrua eta erresumina bideratzen, baita galtzeko zerbait zutenen beldurra ere. Hala eta guztiz ere, bere ibilbidean erakargarriena ez da emozio negatibo horiek mobilizatzea, baizik eta nolabaiteko imajinarioa berrezartzea eta, aringarririk gabe, zatika dezakeen guztiarekin aurrez aurre jartzea. Eta ibilbide horretan feminismoa haustura- eta ezegonkortze-iturri gisa aurkezten da, besteak beste feminismoak familia heteronormatiboa irudikatzen duen zelula banaezina zatitu eta galbideratzen duelako.

eta artikulazio juridikoak moral puritano baten beso armatu gisa funtzionatzen dute. Bolsonarok Brasilgo mendekosteekin duen konplizitatea paradigmatikoa da zentzu horretan, Legea eta Justizia (Pis) alderdiarena edo Voxena Eliza katolikoarekin den bezala.

Erligio-hezkuntzaren eta sexu-aniztasunaren kriminalizazioaren aldeko apustua (edo «genero-ideologia» deiturikoa), besteak beste, emakumeen mendekotasuna eta amore ematea, lan-merkatutik kanporatzea eta familia-etxera itzultzea lortzera bideratuta daude. «Genero-ideologia» «ideologia negatiboa» da; izan ere, Segatok dioen bezala, ez du maskulinitatearen agindua betetzen. «Maskulinitatearen agindua hausteak jabeen mundua mehatxatzen du, behatza zaurian jartzen du, jabegoaren, jaurerriaren mundua ugaltzeko lekuan [...]».²

1. Testu hau «La extrema derecha y el antifeminismo en Europa: ideas clave» azterlanerako erabili zen artikularen bertsio murriztua da; Europako Ezkerra talde parlamentarioaren babesa izan zuen eta Fundación de Estudios de Espacio Público fundazioak argitaratu zuen: https://espacio-publico.com/wp-content/uploads/2021/12/Resumen-Ejecutivo-Antifeminismo-y-extrema-derecha_PDF.pdf.

2. <https://www.dw.com/es/cunde-la-alarma-ante-la-posibilidad-del-fin-del-orden-patriarcal-dijo-rita-segato-a-dw/a-56809492>.

Edozein bertsiotan, eskuin muturrak politika natalisten amalgama bat eskatzen du, aurrekontu baztertzailerik eta nazionalistekin konektatua. Amalgama horrek azaltzen du, adibidez, indarkeria matxisten aurrean mantendu egin den jarrera. Emakumeen aurkako indarkeria ez da existitzen, ez du generorik edo ez du kausa estrukturalik, salaketak faltsuak dira, arreterakundeak benetako biktimei ezer ekartzen ez dieten txosnak dira eta seme-alabak ama manipulatzailerik biktimak dira. Salatzen denean, kanpotarrak kriminalizatzeko bakarrik egiten da, batez ere musulmanak, migrazio-legeriaren gehiegizko malgutasunari esker sartu baitira herrialdean. Baiezta da indarkeriaren jatorria «kontrolrik gabeko migrazio-fluxuak» direla, eta atzeritarrek egiten dituztela feminizidio eta bortxaketa gehienak; Izan ere, eskuin muturrak amatasuna eta bizitza profesionala uztartzeko zailtasunak aipatzen dituenean, emakume nazionalak defendatzeko baino ez du egiten, horiek erabiltzen baitira defizit demografikoa arintzeko, biztanleria migratzailean oinarritutako birjarpena saihesteko eta balio kristauak mantentzen direla ziurtatzeko.

Egia esan, indarkeria matxistak daudela etengabe ukatzeak ondorio hilgarriak ditu milioika emakumerentzat. Margaret Atwoodek *Neskamearen ipuina* lanean esan zuen bezala, «ezin da konfiantzarik izan esaldi honetan: «Hau ezin da hemen gertatu». Egoera jakin batzuetan, edozer gauza gerta daiteke edonon». Beti da posible atzera egitea. Bikotekidea edo bikotekide ohia erasotzaile posibletzat jotzen duen genero-indarkeriak eta sexu- eta ugalketa-eskubideek (zehazki, abortatzeko eskubidea edo ezkontza homosexuala) familia heteronormatiboarentzako triada suntsitzailea osatzen dute. Feminismoaren deabrutzea, beraz, bere pisuagatik erortzen da³.

Eskuin muturrak feminismoari buruz duen ikuspegia

Esan liteke eskuin muturrak feminismoari buruz duen ikuspegia feminismo «liberalarekin», feminismoaren bertsio klasikoena eta hedatuena denarekin, identifikatzen dela ia erabat; izan ere, amaren eta emaztearen rol konbentzionaletatik emakumea askatzea, berez, zatikatzailetzat

Beharrak, banaka sentitzen diren arren, eraikuntza sozialak eta historikoak dira beti, zalantzarik gabe, baina horrek ez du esan nahi historiaren ausazko fruitu direnik, ezta boteretik bertatik egiten den manipulazioaren produktuak ere. Eskuin muturrarentzat, feminismoa menderatze-modu bat da, premiak sortzen (asmatzen) dituen, premia horiek ez dauden lekuan; hau da, feminismoa matxismoa bezain alienatzailea da, eta emakumeak ere menpean hartzen ditu: familiaren desalienak merkatura alienatzeko, identitate, deserrotze, bakardade eta zorigaiztoko arazoak sortuz.

eta banatzailetzat jotzen da. Emakumearen emantzipazioa, hemen, bere merkantilizazioarekin eta feminismoarekin identifikatzen da, «enpresa» jarrera autoekintzailearekin, emakumea esparru publiko-merkatura bultzatzen duena eta espazio pribatu-familia nukleoari eragiten ez diona.

Beraz, feminismoa ez-familia da, familia-esentziak (edo aberriak) bereiztea, emakumeak maskulinizatzea, emakumeei tradizionalki esleitutako rola kentzea eta «genero-estereotipoak» amaitzea sustatzen duen prozesua. Beraz, «generoarena» egia ezkututzen eta desitxuratzen duen «ideologia» bat da, benetan garena. Biologikoki eta sozialki garena. Beraz, emakume izatearen «natura» aldatzen du. Ordena horretan, izaki anatomiko, sozial eta juridikoaren arteko identifikazio akritikoa eskatzen duen «izakia». Kontua ez da norbaitek izan nahi edo izan behar duena, baizik eta bat norbait dena eta izan behar duena, hemen izatea eta izan beharra plano beraren zati direla kontuan hartuz, ez bakarrik banandu ezin diren puntu batean, baizik eta kontzeptualki bereizi ezin diren puntu batean. Izatea esentzia (natura) eta iraupena (egonkortasun soziala eta historikoa) da, eta den guztiak izan behar du eta izaten jarraitu behar du. Erraza da. Zuzenbide Naturalaren eta «falazia naturalista» deitu izan denaren kontuak. Antifeminismoa (eskuin muturrak planteatzen duen gehiena bezala) esparru naturalista eta aurreilustratu horretan mugitzen da. Jakina, hortik dator, oraingoz, «nahiari», «nahi izateari» lotutako «askatasuna» ukatzea, «libertinaje» gisa ulertuta, baina ez bakarrik. «Askatasuna» ere ukatzen da, hau da, «autodeterminazioa»; hots, mundua «beharretik» askatzeko prozesua.

3. <https://www.elsaltodiario.com/opinion/el-rayo-que-no-cesa>.

«Ama eta emaztea izatea» da izan daitekeen gauza bakarra, eta zeregin hori izatea da benetan aske egiten dituen, hori baita desalienatuta dauden rol bakarra, non «emakume» gisa lider izan daitezkeen, gizonak alde batera utzita. Beste edozein aukera bere askatasun naturalari uko egitea da, eta, beraz, ez da emantzipazioa, baizik eta merkantilizazioa, gizonezkoen erresumari atxikitzea, asegabetasuna (izakia ez baita kontsumitzen) eta botereak sozialki sortutako beharren erresumaren mende egotea. Hortaz, feminismoak emakumeak merkatura ateratzera bultzatzen dituen, emakumeak esklabo bihurtzen ditu. Patriarkatua ez dago feministek uste duten tokian, beste leku batean baizik; hain zuzen ere, feministak zuzentzen diren lekuan.

Beharrak, banaka sentitzen diren arren, eraikuntza sozialak eta historikoak dira beti, zalantzarik gabe, baina horrek ez du esan nahi historiaren ausazko fruitu direnik, ezta boteretik bertatik egiten den manipulazioaren produktuak ere. Eskuin muturrarentzat, feminismoa menderatze-modu bat da, premiak sortzen (asmatzen) dituen, premia horiek ez dauden lekuan; hau da, feminismoa matxismoa bezain alienatzailea da, eta emakumeak ere menpean hartzen ditu: familiaren desalienak merkatura alienatzeko, identitate, deserrotze, bakardade eta zorigaiztoko arazoak sortuz.

Hau da, sexu-aukerak ezin dira aukeratu (Foucaultek uste zuen bezala) eta binarismoa nahitaezkoa da. Binarismoa ez da soilik emakumeak eta gizonak, letra larri, desberdinak direla, baizik eta bigarrenak beti lehenengoak menperatu, menderatu eta menderatuko dituztela, bizitzako arlo guztietan, etxean izan ezik, non emakumeei rol sozial eta politikoki garrantzitsua ematen zaien. «Ama eta emaztea izatea» da izan daitekeen gauza bakarra, eta zeregin hori izatea da benetan aske egiten dituen, hori baita desalienatuta dauden rol bakarra, non «emakume» gisa lider izan daitezkeen, gizonak alde batera utzita. Beste edozein aukera bere askatasun naturalari uko egitea

da, eta, beraz, ez da emantzipazioa, baizik eta merkantilizazioa, gizonezkoen erresumari atxikitzea, asegabetasuna (izakia ez baita kontsumitzen) eta botereak sozialki sortutako beharren erresumaren mende egotea. Hortaz, feminismoak emakumeak merkatura ateratzera bultzatzen dituen, emakumeak esklabo bihurtzen ditu. Patriarkatua ez dago feministek uste duten tokian, beste leku batean baizik; hain zuzen ere, feministak zuzentzen diren lekuan.

Gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna ezinezkoa izateaz gain, desiragarria ere ez da, klase sozial edo nazional desberdinei gertatzen zaien bezala. Eskuin muturra klasista eta xenofobia da, baina ez bakarrik aporofobiagatik edo xenofobiagatik, baizik eta onartzen delako desberdintasuna datu bat dela eta beti egon direla eta egongo direla «goi mailako» izakiak, berez artaldera zuzentzera deituak. Eta lider natural horiek gizakiak, aberatsak eta nazionalak dira. Zergatik? Historiak erakusten duelako haiek direla hoberen egin dutenak. Bere arrakasta sozialak bere merituek berresten ditu, bere merituek bere bertuteak berresten dituzte, eta bere bertuteek bere gaitasun naturalak berresten dituzte. Argudio horren muinean, aringarriak gabeko kontzesioa dago meritukratikako sozietatei dagokienez; hori bai, ez enpresa- eta merkataritza-arrakastetan oinarritutako estilo «liberalean», baizik eta estilo «kontserbadorean», esentzia naturalen mantentze inperituan (dena eta izan behar duena beti izan delako). Feministek nahi dutena oihukatu ahal izango dute, baina bide batez marxismoa edo multikulturalismoa daude. Ezerk eta inork ez du aldatuko historiako gurpil harrapariak emakumeentzat, pobreentzat eta atzerritarrentzat idatzi duen patua.

Feminismoa eskuin muturraren aurkako antidotoa al da?

Onartuz gero antidoto bat dela beste baten ondorio kaltegarriak indargabetzen dituen substantzia, galdetu daiteke ea feminismo «liberala» edo «berdintasunaren feminismoa» delakoa berez ager daitekeen antidoto gisa eskuin muturraren aurrean. Ez dut asmorik aurrekontuak aztertze, ezta kritikatzeko ere, baizik eta alternatiba eraginkor gisa zein neurritan aurkez daitekeen planteatzeko.

Feminismo horrek sexu-ezberdintasuna ukatzen du diskriminazio-iturri delako, eta «feminismotik diferentziazat» bereizten da. Feminismoak balio positiboa aitortzen dio sexu-ezberdintasunari, emakumeen esperientzian oinarritzen den errealitate historiko gisa ulertuta (ez esentzian). Jakina, hurbilketa hori oso sinplifikatua da, baina nire helburua, berriz diot, eskuin muturraren aurkako borrokan zein feminismo den «eraginkorrena» adieraztea da, eta gauza gutxi batzuk argi daudela iruditzen zait.

Ezin zaio eskuin muturrari aurre egin merkantilizazioa emantzipazioarekin identifikatuz, hau da, feminismo «enpresarial» klasista eta elitista batekin, zeinarentzat aukera-berdintasuna gizon eta emakumeak menderatzean parekatzea baita. Jarrera horrek ez digu balio, eskuin muturrak baieztatu nahi duena partzialki berresten duelako: feminismoak emakumeak sumisioaren eta beharraren erresumara eramaten ditu, beren leku «naturaletik», familiarenetik (ona eta bidezkoa definizioz), desalienatzen dituelako, merkatura alienatzeko. Badakit familia ez dela feminismo «liberalarentzat» leku «naturala», ezta, nahitaez, atsegina ere (nahiz eta batzuetan akritikoki onartu den), baina jarrera horiek indartu egiten dute axiomaren bigarren zatia, eta horrek ezgaitu egiten ditu eskuin muturrari eraginkortasunez aurre egiteko.

Lehenik eta behin, logika merkatoria bizitza ezagutzen dugun bezala krisian jarri duen metaketaren logika kapitalista delako. Amaia Pérez Orozcok behin baino gehiagotan esan duen bezala, merkatoriaren logika eta bizitzaren logika bateraezinak dira, eta bizitza ikusezinen eremura mugatzeko euren artean dagoen tentsioa ezkutatzen denean bakarrik dirudite bateragarriak. Bizitza ikusezin bihurtzen denean, zaintzak ikusezin bihurtzen dira eta emakumeei ezkutatzen zaizkie, haiek arduratzen baitira haietaz. Prozesu horrek arrakasta badu, kapitalismoak produkzio- eta ugalketa-arloen artean sortu duen tentsioa kapitalistek xurgatzen dutelako da, eta feminismo liberalak esparru hori indartzen du azkenean.

Bigarrenik, berdintasunaren feminismoa defendatzen duen banaketa publiko-pribatuak, edo deitu nahi diogun moduan (orain horrek ez dauka garrantzirik), merkatuaren arrazionaltasunak zeharkatutako espazio publikoa okupatzen dutenei soilik eskubideak aitortzea errazten duelako. Banaketa publiko-pribatu zurrinak arlo pribatuaren gutxiagotzea eskatzen du,

Eskuin muturrari aurre egin nahi badiogu, ezin gara % 1eko feminismora mugatu (lobista, enpresariala eta instituzionala), lider izateko borondatea duten emakume aberatsentzat. Kristalezko sabaiak apurtu behar dira, zalantzarik gabe, baina helburu hori ezin da bakarra izan, ez baita bereziki baliagarria eskuin muturraren antifeminismoari aurre egiteko. Gurea ezin da meritokrazia faltsuaren feminismoa izan, patriarkatuak elite baten parte izateko eskatzen dituen baldintza formalak betetzen dituzten emakume bakanen bizimodua erlatiboki aldatzen duen iraultza. Eta «erlatiboki» diot, askatasuna ez delako kontratu baten sinadurarekin hasten eta amaitzen, eta kontratu horren baldintzen gaineko kontrolik ez dagoelako.

eskubideen mundura eremu publikotik bakarrik iristen den neurrian; ekoizpen-locusetik, «lanetik» eta kontsumotik bereizi ezin den herritar batetik. Arazoa da ez litzatekeela saiatu behar emakumeak merkatura sar daitezen bultzatzen (ia beti, eskulan merke eta malgu gisa) eta balio-aldaketa bat sustatzen, «langileak» herritar gisa aitortuko dituenak, «lanik egiten ez dutenak» alde batera utzita. Eskuin muturrari aurre egin nahi badiogu, ezin gara % 1eko feminismora mugatu (lobista, enpresariala eta instituzionala), lider izateko borondatea duten emakume aberatsentzat. Kristalezko sabaiak apurtu behar dira, zalantzarik gabe, baina helburu hori ezin da bakarra izan, ez baita bereziki baliagarria eskuin muturraren antifeminismoari aurre egiteko. Gurea ezin da meritokrazia faltsuaren feminismoa izan, patriarkatuak elite baten parte izateko eskatzen dituen baldintza formalak betetzen dituzten emakume bakanen bizimodua erlatiboki aldatzen duen iraultza. Eta «erlatiboki» diot, askatasuna ez delako kontratu baten sinadurarekin hasten eta amaitzen, eta kontratu horren baldintzen gaineko kontrolik ez dagoelako.

Hirugarrenik, diru-sarrera monetarioen eta jabetza pribatuaren ardatzari buruzko autonomiaren eta mendekotasunaren arteko dikotomia antolatutak (feminismo liberala ere ardatz horretan oinarritzen da) eragotzi egiten du interdependentzia soziala

Indarkeria matxista egiturazko arazoa bada, ezin da soilik delitugilearen edo biktimaren irudian zentratu. Ez dut esaten zigortu behar ez denik, zigorra aplikatu behar dela diot kontuan hartuta delitua ez dela patologia indibidual baten emaitza (hori ere egon daiteke), harreman patriarkalen sare sakon baten emaitza baizik; eta hori da, hain zuzen ere, desagerrarazi behar den sarea. Egiturazko arazoak ukatzeak, ezkutatzeak edo minimizatzeak erraztu egiten du eskuin muturra bultzatzen duen kriminalizazioa eta jazarpen fokalizatua

aitortzea, eta gutxietsi egiten du jada existitzen den eta emakumeek sostengatzen duten zainketa-sarea. Dikotomia horrekin, emakumeei mesede txikia egiteaz gain, eskuin muturraren oinarri den esparru kontzeptuala indartzen da.

Laugarrenik, ezin gara egokitu egiturazko arazoak indibidualizatzen dituen eta emakumeok jasaten dugun hertsadura sozialaren enfasia ahultzen duen feminismora. Adibidez, erasotzaile jakin bat kriminalizatzea eta zigortzea bilatzen denean, erreferentzia emakumea «klase gisa» izateari utzi eta «ni» besterik ez da, emakumea «biktima» gisa. Zigorren bidez bakarrik babesten gaituztenean, zatitu, despolitizatu eta talde gisa babesik gabe uzten gaituzte. Programa politiko-ekonomiko birbanatzaile batetik, indarkerien inguruko agenda sozial zabalago batetik eta justizia penalean soilik zentratuta dagoen lege-proiektu batek oso irismen mugatua du, statu quo-a berresten du eta sistemaren dinamika utilitaristak elikatzen baititu.

Egia da, eskubidepatriarkal baten aurrean, emakumeen babesak tratu berezia behar duela, baina tratu hori ezin da kriminalizazio zabalago batera mugatu. Plan sozial bat behar da, eta, gainera, zigor- eta espetxe-sistema bat eskatzen du, inolako erreserbarik gabe prebentzio-politikak barne hartuko dituen. Zuzenbidea konbentzimendu-, burokrazia- eta indarkeria-konbinazio bitxia da, baina funtzionatzeko, ordena, segurtasuna eta justizia sortzeko, konbinazio horrek orekatua izan behar du. Zigorrek ez du ezertarako balio zigorraren zentzua ulertzen ez bada. Indarkeria matxista egiturazko arazoa bada, ezin da soilik

delitugilearen edo biktimaren irudian zentratu. Ez dut esaten zigortu behar ez denik, zigorra aplikatu behar dela diot kontuan hartuta delitua ez dela patologia indibidual baten emaitza (hori ere egon daiteke), harreman patriarkalen sare sakon baten emaitza baizik; eta hori da, hain zuzen ere, desagerrarazi behar den sarea. Egiturazko arazoak ukatzeak, ezkutatzeak edo minimizatzeak erraztu egiten du eskuin muturra bultzatzen duen kriminalizazioa eta jazarpen fokalizatua.

Harremanen feminismoa

Hasieran, aipatu dut eskuin muturra gizarte gehiengoek, bereziki urte hauetan, jasan duten deserrotze, desgizarteratze eta indarkeria instituzionalizatuaren esperientzian oinarritzen zela, eta beren burua galtzailatzat hartu dutenen amorrua eta erresumina bideratu dituela, baita zerbait galtzeko zutenen izua ere. Bakardadearen eta beldurraren aurrean, galdutako mundu baten berrezarpena eskaini du; mundu komun eta partekatu bat, ez etorkizunera begiratzen duena, baizik eta iraganera, gaur egun azpiratua eta aizundua den naturaren erresumara.

Bada, hori horrela bada, argi dago desberdintasunaren feminismoa, doitu eta zuzendua, bakarrik dagoela eskuin muturrak emakumeen bizitzan izan dezakeen eragina arintzeko, haien propagandari aurre egiteko eta erresistentzia eraginkorra artikulatzeko moduan. Doitu eta zuzendua, harremanen bertsioan izan dezakeelako ibilbide luzeena. Uler dezagun. Marea feministak onartu egin du deskribatu berri dudan diagnostikoa, baina, eskuin muturrak ez bezala, amorrua eta beldurra erabat kontrako zeinua duen erantzun batera bideratzea lortu du. Harremaneko feminismoa giza material berarekin mugitzen da, baina esperientziaren semantika erabat desberdin batera joz, eskuin muturra eragin duen zaurgarritasun eta mendekotasun kontzientzia berak bere mugak eraisteko ondo trabatutako ehun bat aurkitu baitu hemen.

Bat. Harremanetako feminismo horrek bere egiten du bakardadearen, zatiketaren eta politika neoliberalen ekarri diguten hutsunearen aurreko beldurraren arrazionaltasuna. Barne hartzen ditu emakumeok jasaten ditugun indarkeria sistemakoak. Sare eta lotura komunitarioen beharra onartzen du. Ez du

desberdintasuna datu gisa onartzen, ezta batzuen eta besteen arteko nagusitasuna ere; izan ere, gizonen, aberatsen eta nazionalen arrakastak ez ditu haien gaitasunak berresten, baizik eta berekoikeriaren eta gutziaren froga da. Zaintzaren eta afektuen iraultzari balioa ematen dion ohiko iruditeria aldarrikatzen du, baina ez da familia patriarkalean zentratzen, zaintza ez baitu biologiatik edo amatasunetik (benetakoa edo potentziala) eratorritako zorigaiztoko patutzat hartzen.

Bi. Indarkeria sistemikoa eta baliabideen eskasia jabeen, aberatsen eta espekulatzailen gutziaren ondorio denez, feminismo hori jabetza-gabeziaren, pribatizazioen eta eskuin muturrak bultzatzen duen aberastasun berriaren aurka dago. Halaber, arruntaren iruditeriatik egituratzen da, nahiz eta emakumeen bizitzari eta biziraupenari eustea ondasun komun/ publikoen eta haien kudeaketa partekatua, ekitatiboa eta jasangarria errazten duten harreman-praktiken mende dagoela jabetzen den.

Hiru. Onartzen da arrazoi onak daudela beldur izateko, baina ez pobreaki, pobrezia baizik, ez atzerriari, erbesteari baizik, ez migratzaileei, prekarietateari eta aire zabalarik baizik. Hau da, aberats gutxiei izan behar diegu beldur, eta ez baldresei. Hain zuzen ere, gutxiaren beldur delako, eta ez askoren beldur, eliteen eta gutxiengo baztertzailen beldur delako, feminismo horrek gogor eusten dio Estatu polizialak, militarismoak, arrazakeria instituzionalak eta kolonialismoak ordezkatzeko duten gure zaurgarritasunaren harrapaketa sekuritarioari; eskuin muturrak berak sortzen eta/edo zabaltzen dituen larrialdien aurrean aktibatzen duen boterearen erreakzio punitibistei.

Lau. Eta arrazoi horregatik beragatik, feministen babeslekua ezin da izan banderen abertzaletasuna marrazten duen nazio komunitate itxi, baztertzaille eta kanporatzaile abstraktu eta fantasiako hori, baizik eta eguneroko elkarreragin-bizipenak, harreman afektiboak eta emakumeek lantzen dituzten loturak. Hau da, komunitate politiko bateko kide izatea, bertsio feminista honetan, partekatutako jarduerak eta esperientziak baldintzatzen dute. Horregatik, beti integratzaileagoa da auzotasunaren espedientea herritarrena baino. Gure artean dagoen «ona» da garrantzitsuena, Marina Garcés parafraseatuz, begirada fokalizatu batetik (zehatza-partikularra) eta panoramiko batetik (abstrakto-unibertsala) ikusi

Eskuin muturraren pribatizazio eta erauzketa politikak klasismoaren eta supremazismoaren epitomea dira, eta, beste behin ere batzuen eta besteen arteko nagusitasun naturaletik eta historikotik eta naturarekiko erabateko nagusitasunetik abiatuta azaltzen dira. Harremanen feminismoak, aldiz, bere gain hartzen ditu ekodependentzia, bizitzari eusteko naturarekiko dugun mendekotasuna eta minak gizakiak ez diren animaliekiko erantzukizunak artikulatzeko duen garrantzia. Zibilizazioa ez da azpiratzea eta men egitea, erantzukizunaren kultura gizakiaz kanpoko eremura ere zabaltzeko behar da.

ezin diren zainketa-sareak, baizik eta askatasunez lotutako begi «inplikaturik». Kontua da norberaren eskubideak planteatzea, harreman-ondasunei eta loturei balio politikoa emango dien «zaintzaren etika» baten esparruan.

Bost. Harremanetako feminismoa antikapitalista eta antiproduktibista da. Kapitalismoa ahalik eta etekinik handiena denbora laburrenean eta ahalik eta kosturik txikienarekin lortzean oinarritzen da; modu mugagabeen hazteko kostuak kanporatuz, sortzen dituen zorrak beste batzuek ordain ditzaten. Helburua da jabetza pribatu sakralizatu eta ukiezin baten babespean ohikoa dena bereganatzea eta berrjabetzea, ahulenak eta, bereziki, emakumeak, aprioristikoki, sistematik kanpo uzten dituenak. Jabetza pribatua ez bada politikoa, aurrepolitikoa baizik; balio morala badu, eta ez instrumentala, ez dago arrazoirik bere funtzio sozialaz eta onura publikoaz hitz egiteko. Emakumeek bat egin behar dute aberastasuna birbanatzera bideratzen diren eta biziraupenerako eskubidearen lehentasuna jabetzarako eskubidearen gainetik defendatzen duten politika komunekin.

Eskuin muturraren pribatizazio eta erauzketa politikak klasismoaren eta supremazismoaren epitomea dira, eta, beste behin ere batzuen eta besteen arteko nagusitasun naturaletik eta historikotik eta naturarekiko erabateko nagusitasunetik abiatuta azaltzen dira. Harremanen feminismoak, aldiz, bere gain hartzen ditu ekodependentzia, bizitzari eusteko

naturarekiko dugun mendekotasuna eta minak gizakiak ez diren animaliekiko erantzukizunak artikulatzeko duen garrantzia. Zibilizazioa ez da azpiratzea eta men egitea, erantzukizunaren kultura gizakiaz kanpoko eremura ere zabaldu behar da.

Gorputza gudu-zelai eta zaintza-objektu gisa

Azken batean, besteen aurkako askatasuna, niaren autoestimu harroa, autokontzientzia, autoerrekonozimendua, immunitatea eta autosufizientzia mitifikatzen dutenen aurka, harremanen feminismoak kutsatzea, ukitzea, bestea aitortzea eta zu-a eraikitzea planteatzen du. Eskuin muturrak sustatzen duen harresien politikaren eta talde-isolamenduaren aurrean, harremanen feminismoak bizipena, esperientzia partekatua eta gorputzen politika jarraitua areagotzen ditu.⁴

Gorputza gudu-eremu gisa, indarkeria matxisten (fisikoa, sexuala, emozionala eta ekonomikoa), feminizidioen eta indarkeria instituzionalaren objektu. Indarkeria hori areagotu egin da maskulinitatearen botere hierarkikoa mehatxatu denean. Gorputza subjektibotasun-iturri gisa. «Nire gorputza nirea da» emakumeak diskriminatzen eta zapaltzen dituen sistemaren aurkako oihu bat da, eta «nire gorputza ni naiz» esan nahi du, ez naiz nire gorputzetik bereizteko modukoa, gorputzaren eta niaren arteko harremana ezin baita ulertu indibidualismo posesiboaren ondaregakoan. Gorputza zaintza-objektu gisa, zaintzeko betebeharra (zibiltatearen betebehara publikoa) eta zaintzeko eta zainduak izateko eskubidea eskatzen duena.

Interdependentziak agerian uzten du emakumeen garrantzia, produkzio-sistemaren eta ugalketa-sistemaren arteko lotura, ordaindutako eta ordaindu gabeko lana, eta, azken batean, «lantzat» hartzen duguna birdefinitzeko beharra. Amonen eta emakume migratzaileen garrantzia ere azpimarratzen du: zainketak belaunaldi batzuetatik beste batzuetara aldatzea, denboraren mugak gainditzen dituen, eta zaintza-kate globala, espaziokoak gainditzen dituen, nazionalitaterik edo estaturik ez duelako. Emakumeen eskuen joko horretan ez dago gizonik, ezta erakunderik ere.

Azkenik, behar den gorputza, ekosistemaren mende dagoena, eta produktibismoak eta kontsumismoak desegiten dituzten baliabide naturalak. Ekomendekotasunak gogorarazten digu zibilizazio-kolapsoa egoismoarekin, indibidualismoarekin, nartzisismoarekin, aurrerapen linealarekin eta hazkunde infinituarekin lotutako balio maskulinoen kolapsoa ere badela, eta horiei erantzuten diela gure zibilizazioak.

Eskuin muturrak komunaren imajinario erreakzionario eta baztertzalea darabil eta iraganeko enklabe segurueta itzultzean datza: familia, eliza, klasea, estatua, nazioa eta jabetza pribatua. Harreman-feminismoak zainketa-komunitate askoz zabalago eta inklusiboagoa eskatzen du, botereak erakunde horiei eman dien erabilera irauliz eta sentitutako gorpuztasuna araugintzaren logika abstraktuan txertatuz. ■

4. <https://ctxt.es/es/20190306/Firmas/24814/Maria-Eugenia-Rodriguez-Palop-extracto-revolucion-feminista-y-politicas-de-lo-comun-extrema-derecha.htm>.

Nuria Díaz eta Elena Muñoz

Errefuxiatuei Laguntza emateko Espainiako Batzordea (CEAR)

2024ko maiatzean, zortzi urte baino gehiagoko negoziazio gogorren ondoren, Migrazio eta Asilorako Europako Ituna (PEMA) onetsi zen azkenean eta Europar Batasunean migrazioa eta asiloa kudeatzeko arau esparru berri bat ezarri zuen. Gizarte zibileko erakundeek eskubideak barne hartuko dituen itun bat lortzeko eskaera ugari egin dituzten arren, emaitza ez da espero bezalakoa izan. Akordioak, duela zortzi urte erreformaren beharra justifikatu zuten gabeziei modu bermatzailean heldu beharrean, mugen kontrolean eta kanporatzean oinarritutako negoziazioen epe laburreko ikuspegia sendotzen du. Horrek arrisku esanguratsuak dakartza, babesari zein giza eskubideei dagokienez.

Hala, immigrazioaren aurkako diskurtsoak eta neurriak sustatzen dituzten indar politikoen gorakadak markatutako ziklo instituzional berri batean, Ituna estatu bakoitzean ezartzea funtsezkoa izango da migratzaileen eta errefuxiatuen eskubideak bermatu ahal izateko.

Ezarpenari dagokionez, eta arau berrien konplexutasuna eta elkarreragina direla medio, bi urteko aldi iragankor bat hitzartu da, estatu kide bakoitzean aplikatzeko. Hortaz, arau-testu gehienak ez dira erabat aplikagarriak izango 2026ko erdialdera arte. Horrek esan nahi du estatuek bi urte dituztela asilo-sistemak prestatzeko eta egokitzeko, Itunean jasotako erregelamendu eta zuzentarau berrien arabera. Gida gisa, Europako Batzordeak hamar bloketan banatutako inplementazio-plan komun bat aurkeztu zuen 2024ko ekainean, estatu kideek behar bezala aplikatzeko dituzten betebeharrak nagusiekin. Ondoren, estatuek beren ezarpen-plan nazionalak bidali zizkieten Europako Batzordeari. Azpimarratzekoa da ituna ezartzeak aukera-leiho bat irekitzen duen arren eskubideen bermea haren erdigunean jartzeko, migratzaile eta errefuxiatuekin lan egiten duten gizarte zibileko erakundeek, behin eta berriz eskatu arren, ez dutela ezarpen-plan nazionaletarako sarbiderik izan. Horrek, gobernantza onari eta prozesuaren gardentasunari eragiteaz gain,

haien parte-hartzea oztokatzen du, eskubideen bermea errealitate izan dadin.

Zer da Migrazioaren eta Asiloaren Europako Ituna? Neurri nagusiak

Migrazioaren eta Asiloaren Europako Itunak Europako Batzordeak 2020ko irailaren 23an aurkeztutako legegintza-proposamen multzo bat jasotzen du, Asiloaren Europako Sistema Bateratua (HEA) erreformatzeko eta Europako migrazio- eta asilo-politiken etorkizuna zehazteko.¹

2024ko ekainaren 11n, Migrazioaren eta Asiloaren Europako Ituna osatzen duten hamar lege-testuak argitaratu ziren: Asiloaren eta Migrazioaren Kudeaketari buruzko Erregelamendua; bi Triage Erregelamendu; Asilorako Prozeduraren Erregelamendua; Mugako Itzuleraren Prozeduraren Erregelamendua; Nazioarteko Babesa Aitortzeko Betekizunen Erregelamendua; Harrera Zuzentaraua; Krisi eta Ezinbesteko Araudia; Eurodac Erregelamendua eta Birfinkatze Esparruaren Erregelamendua.

Erreformak barne hartzen dituen gaien artean, kanpoko mugetan dauden hirugarren herrialdeetako herritarrak sartu aurreko zein Erkidegoko lurraldean daudenak herritarrak sartzeko kontrol-prozedura berri bat dago, baldintzak bete gabe sartzeko. Kontrol horren ondoren, nazioarteko babesa eskatzen duten pertsonak mugako prozedurara edo asilo-prozedura arruntera bideratuko dira; babes-beharrik ez duten pertsonak, berriz, eskatu ez dutelako edo nazioarteko babesa ukatu zaielako, itzulera-prozedurara bideratuko dira. Asilo-eskaeraren balorazioa egiten hasi aurretik, zehaztu behar da zein estatu den

1. <https://www.consilium.europa.eu/es/policies/eu-migration-asylum-reform-pact/>.

eskaeraren erantzulea, aldaketa txikiak izan dituzten irizpideekin, baina praktikan Europar Batasunean sartu den lehen herrialdeari egokituko zaio nagusiki, eta neurritz kanpoko erantzukizun-zama izango da.

Beste berritasun bat krisi-egoeren edo ezinbesteko egoeren kudeaketarekin lotuta dago; izan ere, egoera horietan, estatu kide arduradunak betebeharrak malgutu eta asilo-bermeak eten ditzake. Egoera horretan, gainerako estatu kideek handitu ahal izango dituzte elkartasunerako ekarpenak asiloa eskatzen duten pertsonen banaketan, edo beste estatu kideei edo hirugarren herrialdeei ekarpen ekonomikoak eginez. Horretarako, erakunde-engranaje konplexu bat sortu da, Erkidegoko herrialdeen arteko elkartasun- eta lankidetzaz-erakunde eta -mekanismo desberdinekin, eta horrek, kasu batzuetan, Kontseiluan gehiengo kualifikatuak aktibatzeak eskatu behar du eta horrek eraginkortasuna zailtzen du.

Erreformak, halaber, estatuak prozedura azeleratuak eta mugakoak, berme gutxiagokoak eta epe laburrekoak, aplikatu ditzaketen kasuak zabaltzen dituzten arauak jasotzen ditu.

Barne-dimentsio hori kanpo-dimentsioarekin konbinatzen da, Europar Batasunera sartzeko migrazio-ibilbideen kudeaketan hirugarren herrialdeekin indartutako lankidetzaz barne hartzen duena. Nazioekin berriz onartzeko eta lankidetzaz teknikorako akordioak sinatzean gauzatzen da. Akordioak giza eskubideak errespetatzen ez dituzten eta babes egokia bermatzen ez duten herrialdeekin sinatzeak arriskuan jartzen ditu migratzaileen eta errefuxiatuen bizitzak. Gainera, kasu askotan, garapenerako laguntza mugen kontroleko lankidetzaz baldintzatzen duten klausulak txertatzen dituzte eta giza garapena ardatz duen laguntzaren helburua hutsaldu egiten dute.

Azkenik, itzulera-politikei dagokienez, Itunak indartu egiten du estatuak kanporatze azkar eta eraginkorrak egiteko duten betebeharra, ikuspegi uniformea eta koordinatua bilatzen du estatu kideen artean eta EBtik itzultzeko koordinatzaile-postu berri bat sortzen du. 2024ko uztailan, Europako Batzordeko presidente Ursula von der Leyenek itzulkinge buruzko EBren estrategia berri baterako planak iragarri zituen, 2024-2029rako lehentasun estrategikoen parte gisa. Hala, 2025eko martxoaren 11n, Batzordeak Itzulera Araudiaren proposamena aurkeztu zuen, 2008ko Zuzentaraua ordezkatzeko zuena, itzulkinge

eraginkortasuna eta itzulitako pertsonen kopurua handitzeko asmo aitortuarekin. Horretarako, estatu kideen arteko itzulera-prozedurak harmonizatzea du helburu, zuzentarau bat erabili beharrean erregelamendu bat erabiltzeko, eta estatuko legerian arau onuragarriagoak sartzeko aukera ezabatu nahi du.

Puntu kezkarrien artean dago pertsona bat itzul daitezkeen herrialdeen areagotzea, ez bakarrik bere jatorrizko herrialdera edo ohiko bizilekura, baizik eta baita bi aldeko berronarpen akordioaren igarbidere diren herrialdeetara ere; hots, sartzeko eta bizitzeko eskubidea duen beste herrialde batera, asiloko lehen herrialdera edo hirugarren herrialde segurura, nazioarteko babes-eskaera arrazoi horrengatik ukatu bazen, eta alde biko akordioa duen beste edozein herrialdeetara, pertsonak harekin inolako loturarik ez badu ere.

Itzulera-gaietan izandako aurrerapenak agerian uzten du Migrazioaren eta Asiloaren Europako Ituna onartu zeneko testuinguru eztabaidagarria; izan ere, Hungaria, Eslovakia edo Polonia bezalako herrialdeek ituna onartu ondoren adierazi zuten ezarritako betebeharretatik aldentzeko zirela, eta Italia, besteak beste, asilo-prozeduraren eta itzulkinge izapidetzea kanporatzeko neurriak bultzatzen saiatu dira, Albaniarekin egindako akordio baten esparruan.

Modu kezkarrian, Batzordeak berak PEMAtik harago «estrategia berritzaileak» hartzeko deia egin du, hirugarren herrialdeetan asilo-eskaerak kudeatzeko, Italiaren eta Albaniaren arteko akordioari erantzuteko. Eredu horrek kezka ugari pizten ditu eskatzaileen prozedura-bermeei eta giza eskubideen urraketa dagokienez, hala nola atxilotetaren automatismoari eta baldintzei, abokatu-laguntza eskuratzeari, Itsasoko Nazioarteko Zuzenbidearen urraketa, portu segururik hurbilenean lehorreratuak ez izateari eta prozedura kanporatzeari dagokienez.

Erronkak eta aukerak: Espainiari erreferentzia berezia

Gaur-gaurkoz, immigrazioaren aurkako diskurtsoak eta politikak gero eta ohikoagoak eta gero eta deshumanizatzaileagoak diren honetan, Europar Batasunaren erronka nagusia da bere migrazio- eta asilo-politika erabat koherentea izatea giza

duintasunaren eta giza eskubideen errespetuaren sorrerako balio eta printzipioekin. Ildo horretan, funtsezkoa da Migrazioaren eta Asiloaren Europako Itunaren ondorioz eskubideen bermea estatu kideek hartzen dituzten neurri legebile eta politiko guztiak gidatu behar dituen funtsezko printzipio gisa kokatzea.

Ikusi dugun bezala, kezka handiak daude sartu eta itzuli aurreko kontrol-prozedura berriak sartzearekin, atxiloteta hedatzea eta ez itzultzeko printzipioa arriskuan jartzea ekar dezaketenak. Printzipio horren arabera, inorezin da itzuli bere bizitza arriskuan dagoen herrialdeetara. Halaber, krisi-egoeretan bermeak eteteari eta prozedura azeleratuak eta mugakoak hedatzeari buruzko erronkak daude, prozedura horiek ez baitira hain bermatzaileak, bai eta giza eskubideak eta babes egokia bermatzen ez dituzten hirugarren herrialdeekin akordioak sinatzeari buruzkoak ere.

Espainiako estatuan, funtsezkoa da ordenamendu juridikoan dauden bermeei eustea. Besteak beste, nazionalitatearen ondoriozko bereizkeriarik gabeko nazioarteko babes-eskaeren banakako ebaluazioa, prozeduraren fase guztietan doako laguntza juridikorako eta bere hizkuntzaren interprete baterako eskubidea, informaziorako eta entzuna izateko eskubidea, bai eta etendura automatikoko baliabide eraginkor baterako eskubidea ere. Gai hori funtsezkoa da ebazpen irmoa izan arte pertsonak arriskuan jar ditzaketen itzulketak gauzatzen ez direla bermatzeko.

Garrantzitsua da, halaber, sartu aurreko kontrol-prozedura berria aplikatzearen esparruan, nazioarteko babes-prozedurara sartzeko atzerapenak saihesteko, prozedura horretara sartu ahal izatea babesa eskatzeko borondatea adierazten duten unetik, triajea ahalik eta denbora laburrenean egiten dela ziurtatuz, 72 orduko epea gainditu gabe. Funtsezkoa da, halaber, prozedura horrek beharrezko berme eta baliabideak izatea, eta kalteberatasun-egoerak identifikatzen espezializatutako gobernuz kanpoko erakundeek parte hartzea. Gainera, legediak triajea egiten den lekuek bete beharreko gutxieneko bermeak jaso beharko ditu, eta uneoro bermatu beharko du asilo-eskatzaileek Harrera Zuzentarauan ezarritako eskubide eta baldintza guztiak dituztela.

Bestalde, aurreko atalean adierazi bezala, lehen sarrerako herrialdeek prozedurak bereganatzeko eta izapidetzeko erantzukizuna beren gain hartzen jarraituko dute. Hori dela eta, funtsezkoa da Asilo eta Babes Bulegoa baliabide eta langile espezializatu

gehiagorekin indartzea, familia bateratzeko eta ikasketa-bisatuak lortzeko irizpideak malgutzatzea, eta bermatzea eskatzaileei ez zaiela zigorrik ezarriko Erkidegoko beste herrialde batzuetara joateagatik.

Araudiak atxilotetaren alternatibak ere aurreikusi behar ditu, eta neurri hori salbuespenezko baliabidea da kasu tasatuetarako. Sartu aurreko kontrola eta mugako prozedurak leku egokietan egin dira, pertsona hura agintarien eskura dagoela bermatzeko, baina bere askatasuna erabat errespetatuz. Inola ere ez da egin behar atzerritarrak barneratzeko zentroetan.

Elkartasunaren eremuan, pertsonak beste ekarpen batzuen gainetik babesteari eman behar zaio lehentasuna, eta birkokapenak lekualdatuko direnen eskubideak eta beharrak errespetatuz egiten direla bermatu behar da. Gainera, funtsezkoa da krisi-egoeren aurreko plangintza eta erantzuna eta harrera-sistemaren gaitasunak indartzea.

Halaber, funtsezkoa da bizitzak salbatzea lehenestea, bide legal eta seguruak gaituz. Horretarako, beharrezkoa da asiloari buruzko lege berriak egungo arauaren 38. artikulua aurreikuspenari eustea, eta lege hori zabaltzea, Espainiak hirugarren herrialdeetan dituen enbaxadetan eta kontsulatuetan asiloa eskatzeko aukera emateko, eskatzailearen jatorrizko herrialdean bizitzeko edo giza eskubideak urratzeko arriskua dagoenean. Gainera, arau horrek Birfinkatze Plan Nazionalari eutsi behar dio, asmo handiko konpromisoak gehituz eta Birfinkatzeko Europako Bi Urteko Planarekin batera, bai eta bisa humanitarioak emateko aukerari ere. Kontuan hartu behar da, halaber, errefuxiatuei familia elkartzeko eskubidea aitortzeko baldintzak malgutu egin behar direla.

Harrera-sistemari dagokionez, funtsezkoa da baldintza egokiak bermatzea, asilo-eskatzaileak duintasunez bizi daitezen eskaera ebazteko prozesuak irauteen duen bitartean. Horretarako, funtsezkoa da argi eta garbi mugatzea «bizi-maila egokia» kontzeptua zehazten duten irizpideak, Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren jurisprudentziaren arabera, bai eta harrera-zentroetan indarkeria mota guztiak (arrazistak, xenofoboak, LGTBIQ+, haurrak...) prebenitzeko protokoloak hedatzea ere. Europako Zuzentzari berriak besteak beste informazio eskubideetarako sarbidean hobekuntzak sartzen dituen arren, mugitzeko askatasunerako murrizketak ere ezartzen ditu, eta kasu jakin batzuetan harrera-baldintzak

mugatzea ahalbidetzen du. Atzerapenak saihesteko, gomendatzen da gizarteratzeko ibilbideak asilo-eskatzailleekin hitzartzeko praktikari eustea, harrera-baldintzak murritztea ekar dezaketen nahitaezko jarduerak inposatu gabe.

Azkenik, garrantzitsua da asilo- eta migrazio-prozedura guztietan oinarritzko eskubideen errespetua gainbegiratu eta monitorizatzeko bermatzearen garrantzia azpimarratzea. Ildo horretan, beharrezkoa da ikuskapen-mekanismo independente bat ezartzea, Herriaren Defendatzailearen, Iheslariantzako NBERen Agentziaren (ACNUR) eta gizarte zibileko erakunde espezializatuen parte-hartzea barne hartzen duena, eskubideen urraketa oro ikertu eta zigortu ahal izango dela ziurtatuz.

Ondorioa

Immigrazioaren aurkako diskurtsoen eta politiken gorakada kezagarria eta giza eskubideen atzerakada

larria ezaugarri dituen egungo testuinguru globalean, Europar Batasunak horien bermean eredu izateko aukera du. Hori guztia, sorrerako balioekin bat etorritik eta pertsonak erdigunean jarriko dituen migrazio- eta asilo-politika antolatuz. Hori posible izan dadin, Migrazioaren eta Asiloaren Europako Itun berria ezartzeko neurriek honako hauek bermatu behar dituzte: asilo-prozedurak bermatzea; ez itzultzearen printzipioa errespetatzea; giza eskubideak betetzen ez dituzten herrialdeekin akordioak etetea; eta legezko bide seguruak abiaraztea, pertsonen ibilbide arriskutsuetan beren bizitzak arriskatu behar ez izatea bermatzeko. Espainia ere eredu izan daiteke gainerako estatu kideentzat irekitzen den aukera-leiho honetan, aurreikusitako lege-aldaketetan eskubideetan ikuspegi bermatzailea hartuz, politika inklusibo eta humanitarioagoekin migrazioaren kudeaketa eraginkorra egin daitekeela frogatuz eta giza eskubideak eta nazioarteko zuzenbidea erabat errespetatuz.

EB dilema etiko eta politiko baten aurrean dago. Zuzenbide Estatuaren printzipioei, giza eskubideekiko errespetuari, balio demokratikoei eta bere nortasuna eman zioten eta bere eraikuntza bermatu zuten nazioarteko konpromisoei eustea eta horiek defendatzea? Edo horiei uko egitea migrazio-eta errefuxiatu-fluxuen kudeaketari aurre egiteko orduan?

EBk beti izan du zailtasun larria gai horiei buruzko politika bateratua adosteko eta partekatzeke, besteak beste herrialde kideen arteko ezberdintasunengatik, migrazioekiko kokapen geografikoagatik, ongizate-estatuaren hedaduragatik, atzeritarren eskubideak gehiago edo gutxiago aitortzeagatik, migrazio-historiagatik edo harrera-gaitasunagatik.

Egia esan, Iparralde eta Hegoalde globalaren arteko ezberdintasun mailakatuak bizimodu hobearen bila dauden milaka pertsonaren helmuga gustukoenetako bat bihurtu du EB.

25 urtean, EBk bere mugetatik kanpo jaiotako milioi bat pertsona baino gutxiago izatetik (% 0,2) ia 45 milioi izatera igaro da¹ (biztanleria osoaren % 9,9), eta horien gehiengoa egokitu eta integratu egin da, lan eginez, familiak sortuz, ongizate ekonomiko eta sozialari lagunduz, eta Europako demografia gainbeheranzkoa arinduz. Bestalde, salbuespenak salbu, gizarteak herritar berriei harrera egin eta modu onargarrian integratu da.

Baina azken urteotan, gerrek, krisi hidrikoak, klimatikoak eta beste hondamendi batzuek beste kontinente batzuetako milaka pertsona bultzatu dituzte Europara, eta nabarmen handitu dute migrazio-presioa, batez ere sartzeko legezko bideak ez dituztenen eta nazioarteko babesa eskatzen dutenen kasuan. Adibide gisa, 2024an EBk milioi bat asilo-eskaera baino gehiago jaso zituen; kopururik

handiena Alemaniak jaso zituen, eta jarraian, Espainiak, 150.000 baino gehiagorekin.

Migrazioa, eta, bereziki, migrazio irregularra, mehatxu gisa agertu da, eta, beraz, segurtasun-arazo gisa, Schengen eremurako sarrera ahalik eta gehien kontrolatzea eskatzen duena. EBk 1999an ere bereganatu zuen ikuspegi hori, Tampereko Akordioarekin, eta inbertsio handia egin du FRONTEX, SIVE eta kontrolerako sistema informatiko indartsuetan (SIS, VIS, Eurodac, SES, SEIAV, ECRIS-TCN)². Horrez gain, jatorri- eta igarotze-herrialdeekin akordioak sinatu ditu bere mugak kanporatzeko, hala nola Turkian 2016an, Mauritania eta Afrika mendebaldeko beste batzuetan (2006-2023 Afrika Planak).

Migrazioaren fenomenoak kudeatzeko beharraren eta Europako lurralderako sarbidea kontrolatzeko borondatearen arteko tentsioak Migrazioari eta Asiloari buruzko Europako Ituna sortu zuen 2023an. Itun hori aurten sartu da indarrean, eta 2026an gauzatuko da. Migrazioa beharrian gisa (ez da ahaztu behar nor diren zerbitzu, zaintza, eraikuntza, nekazaritza, informatika... sektoreei eusten dieten pertsonak) eta mehatxu gisa harmonizatzeke ahalegina izan da. Nazioarteko babesa eskatzen dutenentzako erantzukizunen eta elkartasunaren (nahierara³) banaketa gisa aurkezten da itun hori, baina segurtasunaren logikan sakontzen du, migrazio irregularren aurkako borrokan oinarritzen baita, jatorrizko eta iragaitzazko herrialdeekiko

1. Alemania (16,9 milioi inguru), Frantzia (9,3 m), Espainia (8,8 m) eta Italia (6,7 m).

2. FRONTEX (Mugetako eta Kostaldeetako Guardiaren Europako Agentzia). SIVE (Guardia Zibilaren Kanpo Zaintzako Sistema Integratua). SIS (Schengengo Informazio Sistema). VIS (Bisen Informazio Sistema). Eurodac (EBko asilo-eskatzaileen hatz-marken datu-baseak). SES (Sarrera eta Irteera Sistema). SEIAV (Bidaietarako Europako Informazio eta Baimen Sistema). ECRIS (Aurrekari Penalen Informaziorako Europako Sistema).

3. Kontua da sarrera gehien dituzten herrialdeek jasaten duten migrazio-presioaren zama denen artean banatu behar dela, edo dagokion kuota baztertzeko aukera izan behar dutela, baztertutako asilo-eskatzaile bakoitzeko 20.000 euro ordainduta.

lankidetzaren bidez, bisak murriztuz, itzulketak eta onarpenak gauzatzuz, eta merkataritza-lehentasunen eta hirugarren herrialdeekiko garapen-lankidetzaren politikak baldintza horiek onartzearen mende.

Hala ere, deriba murriztaile hori ez dirudi nahikoa Europako eskuineko eta eskuin muturreko alderdiak asebetetzeko, migrazioa izan baita xenofobian eta nazionalismo identitarioan oinarritutako erasoen helburu nagusia, segurtasunik ezaren eta gizarte-hondamenaren errua hipokritikoki egotziz.

Bestalde, Ordezkapen Handiaren⁴ ideia berpiztu da, Europako biztanleria «zuri eta kristauaren» ordez europarrak ez direnak, arabiarrek eta musulmanak nabarmenduko direla ohartarazten baitu. Oinarri demografikorik gabeko sasi-teoria horrek etorkinen erruz gure nortasuna eta ongizate-estatua galtzeko beldurraren mezua zabaltzen du.

Europako hauteskunde-eremuan, immigrazioaren aurkako proposamenak faktore gako bihurtu dira, eta migrazioari buruzko konfrontazio politikoaren burua eskuin muturra da, errealitatea faltsutzeko eta kontzientziak manipulatzeko ahaleginean oinarritzen ez dena, ezinegona eta sumindura sortzeko, bizikidetzari kalte larria eraginez.

Horren aurrean, Europako ezkerreko alderdi eta mugimenduen erantzuna epela eta eskasa da, asilo-eskatzailen harreran eta tratuan neurri murriztaileenekin lerrokatuta ez dagoenean (ikus Eskandinaviako edo Alemaniako sozialdemokraziak); izan ere, eskuinaren migrazio-agenda hartzen du, botoak erauzten saiatzeko.

Beste muturrean, «ezkerrerago» dagoen ezkerra dago, mendebaldekoetasunaren aurkako erlatibismoaren aldekoa eta biktimista. Erlatibismo horrek, aniztasunaren aldekoa izatearen itxurapean, etorkinen etsaia bere osotasunean hartzen du harrera-gizartean, eta, aldi berean, «arrazistatzat» jotzen du jokabide onartezinei edozein kritika egitea, baldin eta jokabide horiek etorkinen artean gertatzen badira, eta horrek ez du laguntzen kulturen arteko konfiantzazko eta elkartasunezko gizarte-harremanak sortzen.

Beraz, badirudi EBN segurtasunaren eta identitatearen mezuak hartu duela indarra, desberdintasunen aurkako borrokan arreta jarri beharrean; hau da, elkar integratzeko politiketan arreta jarri beharrean, hor baitaude migrazio-fenomenoaren tentsio-ardatz nagusiak.

Migrazioa mehatxu gisa kritikatzeko edo arbuiatzeko ez lituzke ezkutatu behar Europako hiri askotako auzo askotan nabarmenak diren arazoak, biztanleria etorkinaren kontzentrazio-maila biztanleria osoaren % 30 edo 40raino irits baitaiteke, eta bizikidetzarako arriskurik ez duen egoera bat.

Etxebizitza eta horren kokapena, arazo nagusietako bat da, izan ere, ghettoak gainerako biztanleengandik erabat bereizita daude («hiriko apartheid-a», Sami Naïrrek deskribatzen duen bezala), halabeharrezko pilaketa edo etxebizitza gutxiegitan aterpea bilatu behar da, arrazoizko prezioetan etxebizitzarik ez dagoelako. Halaber beste arazo bat lan-esplotazioa da, soldata baxuekin, lanaldi luzeekin edo laburregiekin, segurtasunik eta egonkortasunik gabe. Biak, neurri batean, bertako biztanleriarik prekarioenak partekatzen ditu, etorkinaren lehiakide bat ikus baitezake duen apurra partekatzeko orduan.

Urrutiko herrialde batetik datorrenak, familia eta gizarte egitura, kliman, paisaian, legeetan, arauetan, erlijioan eta batzuetan hizkuntzan oso desberdina denak, familiaren edo lagunaren aurrez aurreko gabe eta ziurgabetasuna, beldurra eta itxaropena nahastuta, fisikoki eta mentalki bere hurkoekin elkartzea beste erremediorik ez du bizirauteko. Premia hori gizarte-harreman zabalagoak eta askotarikoagoak erraztuko dituzten mekanismoekin osatzen ez bada, erraza da nortasunak atzera egitea; izan ere, askotan, beren gizarte-ohituren eta erlijioaren alderdi tradizionalenetan babesa hartzen dute, eta islamaren kasuan, nahiko banaezinak dira. Isolamenduaren ondorioz, baliteke bidezkoa izatea indar moralak eta autoestimua berreskuratzeko bulkada hori, norberarena dena eta nortasuna birstortuz, mesfidantza-jarrera bihurtzea, edo are harrerako gizartearen arauak eta harreman-moduak arbuiatzea ere, modu negatiboan «mendebaldartzat» jotzen direnak, eta sarritan gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna onartzeko zailtasunarekin zerikusia dutenak.

Funtsezkoa da baliabide sozial eta ekonomikoak jartzea haien isolamenduari aurre egiteko, komunikaziorik ezari aurre egiteko (ez bakarrik beste

4. *Le Grand Remplacement*. Renaud Camus aktibista politiko eta idazle frantsesaren ideia, 1917an Europako Erresistentziaren Kontseilu Nazionalea sortu zuena Karim Ouchikhekin batera, *Front National* alderdiaren jarraitzailea.

hizkuntza baten ondorioz), baliabideak eskuratzeko zein lanbide-heziketa eta oinarritzko prestakuntza eskuratzeko zailtasunari aurre egiteko, eta abar. Aniztasuna aitortzea ez da folklorea, gastronomia eta ospakizun erlijioso partikularrak ospatzea soilik, baizik eta herritar guztiak eskubide eta betebeharrak berberetan oinarrituta integratuko dituen lotura sozial multikultural bat sortzeko balio izatea.

Ezin zaie erantzun errazik eman tamaina horretako arazoei, baina arazo garrantzitsuenen eta premiazkoenen diagnostikoa egiten saia gaitezke, segurtasunaren eta mugen aginduek bahituta ez dagoen eztabaida bat edo arriskuan dagoen europar nortasun bat egin ahal izateko. Migrazioari eta Europak migrazioari buruz zer uste duen eta nola hartzen duen izango da eztabaida. Datozen pertsonen buruzko eztabaida, zergatik datozen, nola datozen eta zertarako datozen; eta zer irabaz dezaketen eta zertara uko egiteko prest dauden, bizikidetzak hobea lortzeko.

Europak migrazioei buruzko begirada negatiboa aldatu behar du, eta abian jarri dituen politiken norabidea zuzendu behar du. Europako demokrazien sinesgarritasuna jokoan dago Europar Batasuna eraikitzeko oinarri izan ziren printzipioak eta balioak errespetatzen ez badira.

Horrek dituen zailtasunak onartuta, EBk epe luzera begiratu beharko luke, migrazio-presio baten benetako kausei heltzen saiatuz, eta presio hori, nahi edo ez, jasotzen jarraituko du. Hegoaldeko mugan, Espainiari zuzenean dagokiona, arrazoiak Sahelen ezegonkortasun politikoa dira, gobernu gehienek atzerakada demokratikoagatik, ez dietelako gazteei etorkizunerako aukerarik eskaintzen, ezta jihadismoaren aurrerakadari ere. Horri gehitu behar zaio Afrikako kontinentearen hazkunde demografiko handia, gaur egun 1.400 milioi biztanle inguru dituen, eta 2050ean 2.500 milioitik gorakoa izan daitekeena.

EBk eta Espainiak Mauritaniarekin dituzten mugak kanporatzeko akordioek ez dute eragotzi herrialde horretatik datozen nazioarteko babes-eskaerak % 1.960 handitzea iaz; hots, % 543 Malikoak, % 38 Gineakoak, % 36 Aljeriakoak eta % 25 Boli Kostakoak.⁵ Hau da, ez dute nahi zutena saihestu, eta,

hala ere, giza eskubideen oinarritzko printzipioak eta nazioarteko zuzenbidea urratzearen prezioa ordaindu dute.

Zuzenbidearen aurkako politika horiek eragin kaltegarria dute Europako gizarteetan, beharrezkoak eta «normalak» direlako, eta onartezina dena naturalizatzen laguntzen dutelako. Horren ordez, migrazio-politika berriak aldarrikatu behar dira, migrazioa, arazo bihurtu baino lehen, garapenerako eta lankidetzak solidarioarako palanka bihurtu dadin.

Ba al dago beste aukerarik? Oso zaila, baina eztabaidaren hasiera gisa Sami Naïrrek *Europa encadenada* liburuan proposatzen duena.

«Afrikar kontinentearekiko elkartasuna – ekonomikoa, politikoa eta segurtasuneko – funtsezkoa da garapenaren eta migrazioen erronkei aurre egiteko. Soberan dakigu zer egin behar den. Gizarte-egonkortasuneko politikak finantzatzea, garapen jasangarrian inbertituz; Zuzenbideko Estatuak indartzea, benetako demokraziak aukera eman diezaien gizarte-indarrei beren herrialdean beren nahiei irtenbideak aurkitzeko eta errepresiotik ihes egin beharrik ez izateko; lankidetzari laguntzeko politika berrantolatzea, egungo «laguntza» miseriazko alijo bat baino ez baita, funtsean elite buruzagiei ordaintzeko balio duena, mugetan segurtasuna mantentzearen truke, baina biztanleriari eusteko gaitasunik gabe. Halaber, pertsonen zirkulazioa elkarrekin antolatzea Europako kontinentean, migrazioak garapenaren eta lankidetzak solidarioaren bektore bihurtuz. Horrek guztiak berekin dakar borondate politikoa, irismen luzeko ikuspegia eta interes komuna, ondo ulertua eta partekatua. Inoiz ez da berandu aurrerapenaren eta elkartasunaren balioak gailentzeko. Europak Hego garatu, indartsu eta aliatu bat behar du». ■

5. Espainiako Gobernuaren Lehendakariaren 2024ko Segurtasun Nazionalari buruzko Urteko Txostenetik jasotako datuak.

Ignacio Muro Benayas

Fundación Espacio Público fundazioko zuzendaria

EBk Trumpek proposatutako muga-zergen akordioari men egiteak (% 15 kontrapartidarik gabe onartzea, batez beste % 1,47 zenean) «gu, Europako herriak» proiektu politiko autonomo gisa defendatzeko amore ematea eta ezintasuna dakar. Horrek debalatu egiten gaitu hirugarrenekin beste edozein akordio lortzeko, elkarrekiko errespetuan oinarrituta. Ursula von der Leyen negoziatzaileari edo Europako ekialdeko herrialdeei egotz dakiekeen zatiketari egotzi ohi zaio errua; baina gehiago dago, askoz gehiago. Lehenago, Europako gobernu guztiek, Espainiakoak izan ezik, gastu militarra Trumpek ezarritako % 5era igotzeko agindua eman zuten NATOren bileran. Eta handik gutxira, EBko ekonomia nagusiek (Alemania, Frantzia eta Italia) adostu zuten G7aren bilera batean AEBko korporazioak «kanpo uztea» EBko zuzentarau bateko sozietateen gaineko zergaren % 15eko gutxieneko ordainketatik, eta, beraz, horretarako inolako zilegitasunik ez izatea.

Ez dira bat-bateko aldaketak. Egia esan, menekotasun hori duela hamarkada batzuetatik hona areagotzen ari da, baina gaur egungo egoerak nabarmentzen ditu munduaren aurrean.

AEBko nagusitasunaren oinarri tradizionalak

Dolarra, eta botere teknologikoa eta militarra izan dira estatubatuarren nagusitasunaren oinarriak azken hamarkadetan. Indar horiek nahikoak izan dira, eta haien lidergoa eztaba daezina izan da. Kontua da ikustea ea hala izaten jarrai dezaketen, Txinaren garrantzi ekonomiko eta teknologiko gero eta handiagoak epe ertainerako mehatxu potentzial gisa jotzen duenean eta esparru askotan mundu mailako lidergoaren lehiak markatutako aldi bat irekitzen duenean.

Horregatik, egungo egoera historikoak eragiten dituen desoreka ekonomikoen izaeran sakontzea komeni da.

Azken hamarkadetan, AEBk egiturazko desoreka ekonomikoak izan ditu, «defizit bikiak» deiturikoak, kontu publikoetan eta kontu korronteko kanpo-balantzean adierazitakoak,¹ eta horiek finantzatzeko duten gaitasunagatik konpentsatzen ziren: batetik, ekoizpen-inbertsioetan kapitalak erakarriz, eta, bestetik, kapitalen merkatuetatik kapital flotatzaileak erakarriz. Azkenik, zor publikoa jaulkiz, dolarretan, beste herrialde batzuetako partikularrek eta erakundeek eskuratzen baitzuten.

AEBko kontu korronteko balantzaren saldo negatiboak Ronald Reagan boterera iristean hasitako joerarekin jarraitzen du, eta egiturazkoa bihurtzen da globalizazio multilateralaren sendotzen den neurrian. Beraz, dollarraren herrialde igorlea izatearen ondorioei egotz dakieke, edo, halaber, deslokalizazio-politikei, AEBren hegemoniak balio handiko zerbitzu teknologikoen ekoizpenean espezializatzea eta industria uztea lortu nahi izan zuen ia hogeita hamar urteetan desiragarritzat argudiatu direnei.

Kontua da, lehenago, kontu korronteko balantza nahiko orekatua zegoela. Eta desoreka, ia osorik, ondasunen defizit komertzialak eragin duela, manufakturen desindustrializazioarekin lotuta, zerbitzu teknologikoen balantzako gero eta superabit handiagoek konpentsatu gabe, ezta interes eta dibidenduek edo *royalties* direlakoek eta beste transferentzia batzuek eragindako diru-sarrera garbiek ere.

1. Azken datuek desoreken magnitudea adierazten dute. 2024an, Estatu Batuetako defizit publikoa BPGaren % 7,26ra iritsi zen, eta azken 10 urteetako batez bestekoa % 5ekoa izan zen; zor publikoa BPGarekiko % 121era igo zen, 2018an baino hamabost puntu gehiago, eta kontu korrontearen defizita BPGaren % 3,9 da, aurreko urtean baino % 25 gehiago eta azken 10 urteetako batez besteko % 2,8aren gainetik.

Aurrekontu-defizit etengabeei dagokienez, ortodoxia ekonomikoak esan ohi du AEB bere aukeren gainetik bizi dela. Enpresen eta familien kontsumo-maila dopatuta egon da, etengabeko finantzaketa-programekin eta bi motatako pizgarriekin: alde batetik, aurrekontu hedakorren bidez, batez ere gastu militarrean, gaur egun bereziki enpresa teknologikoei dagokien industria-konplexu baten bidez. Bestetik, zergak jaitsiz, eskari erabilgarria ahalbidetzeko. Funtsean, haren ekonomia kontsumorako eta berrikuntzarako makina handi bat da, munduko gainerako herrialdeek finantzatzen dutena.

Kapital globalizatuen merkatuen ondorengo hedapenak eta dolarrak krisi-garaietan erreserbako eta babeseko moneta gisa duen estatusak asko erraztu dute defizit horien finantzaketa, euroaren eta yenaren aldean balioa handitzeko joera baitute. Eta mundu osoan eskuragarri dagoen talentua erakartzeko gaitasuna duen enpresa ekosistema berritzaile baten sorrera elikatu du.

AEB eta nazioarteko ordena berri baten erronka

Duela bost urte, zerbait aldatu zen. COVID-19ak sustatutako eskualde blokeetan globalizazioa zatikatzeak eta hornidura-kateen hausturek AEB behartzen du mundu garatuan duen eragina birkonfiguratzera.

EBren, Japoniaren, Erresuma Batuaren, Kanadaren edo Korearen «autonomia estrategikoari» mugak jarri behar dizkio. Horretan adostasuna dagoela dirudi. Globalizazioa eskualde-blokeetan zatikatzen bada, soberako kapital-fluxu globalen eskuragarritasuna murriztu egin daiteke, orain arte kapitala esportatzen zuten eta autonomia handiagoa izateko hautagai ziren eskualdeetan ezinbestekotzat hartutako inbertsio-premia handiagoak direla eta.

Alde batetik, bere hegemonia ukitzen duten gerragatazketan baldintzarik gabeko laguntza behar du, eta, bestetik, bere nagusitasuna bermatuko duten mugak eta murrizketak ezarri behar ditu, gutxienez, energiaren, defentsaren eta teknologiaren eremuetan. Eta ahal bada, merkataritzan. Eta horrek bereziki eragiten dio Europari, berehala ikusiko dugun bezala, erabaki strategikoetan mendekoa izan nahi baitu,

eremu horietan eragina duten erabakietan behinik behin.

Txinak pisu ekonomikoa eta teknologikoa irabazten duen heinean, normalena dolarrak, pixkanaka, erreserba-monetaren estatus pribilegiatuak ematen dion egungo kuota galtzea litzateke. Ez hainbeste alternatiba bat sortzen delako, banku zentralek eta funts eta erakunde inbertitzaileek nahi duten dibertsifikazioaren eraginez baizik. Izan ere, urteak dira BRICSen taldeko herrialdeek erreserbak dibertsifikatzen dituztela. Eta Txinak eta Japoniak, AEBko aktiboen edukitzaile nagusiek, dolarretan izendaturiko zorra murrizteko borondatea adierazi dute. Zordun eta hartzekodun gisa lotuta egonik, ez da epe laburrean gerta daitekeen aldaketa, baina nahikoa da beren asmoen berri ematea merkatuen alertak altxatzeko. Agerikoa dirudi, Txina AEBko lehiakide estrategiko gisa munduaren begietara sendotzen den heinean, noizbait agertuko direla arrazoiak alde bateko edo besteko lema-kolpe bat eragiteko.

Egungo orekaren ezegonkortasunak agerian uzten du AEBk hegemonia bermatuko dion «ordena berri» baten beharra. Ordena berri horrek kontu korronteko defizita murrizteko egiturazko neurriak hartzeko edo finantza-logikara jotzeko aukera eman behar du, kapital-sarrerek beren dimentsioa konpentsatzen jarraituko dutela ziurtatzeko. Edo biak batera. Funtsean, lema-kolpe bat behar du, seinale bat, botere modu bat, dolarretan izendaturiko aktiboak indartuko dituen (horrek esan nahi du bere monetak merkatuen erreferentzia izaten jarraituko duela) eta, aldi berean, bere ekoizpen espezializazioa bultzatuko duena edo, gutxienez, egiturazko kalteak mugatuko dituen.

Eta modu horrek forma inperial gordin-gordinak hartzeko boto-paper guztiak ditu.

NATO Mendebaldeko diziplina tresna gisa erabiltzea AEBko eliteen adostasunaren parte da dagoeneko, baina Trump bertsioan, basailutza forma inperial zuzen eta basatiak bereganatzen ditu, leundu edo ezkutatuko dituen erretorikarik gabe.

Mar-a-Lago: muga-zergak, industrializazioa eta zortasun-harremanak

2025eko apirilaren 7ko hitzaldian,²Stephen Miranek, Etxe Zuriko Ekonomia Aholkularien Kontseiluko presidenteak, bere herrialdeak «ondasun publiko globalak» izeneko bi eskaintzen dituela defendatzen zuen: base militarren munduko sarearen bidezko babes militarra eta dolarrak munduko erreserba-moneta gisa duen papera. Rol hori ez da jasangarria, dioenez, manufaktura-industria estatubatuarra «murriztu» egin delako eta merkataritza-defizit «jasanezinak» sortu dituelako. Eta proposatzen du posible dela dolarraren hegemonia mantentzea eta aldi berean sistema erreformatzea, betiere gainerako herrialdeek domeinu horrek dakartzan kostuak bere gain hartzen baditu.

Lehenik eta behin, inportazio-muga-zergak onartu behar dituzte kontraneurriak hartu gabe, munduko merkatu handienara sartu nahi badute (gainera, Estatu Batuetako Altxorrekiko diru-sarrera diferentzialak sortuz). Bigarrenik, Estatu Batuetako esportazioetara zabaldu behar dituzte beren merkatuak. Hirugarrenik, atzerriko enpresek beren ekoizpenaren zati bat AEBra eraman behar dute, muga-zergak aurrezteko eta bere merkatuan sartzeko. Azkenik, handitu egin behar dute defentsa-gastuetan egiten duten inbertsioa, AEBko enpresei armak eta ekipamendua erosiz.

Estrategia hori borobiltzen duen Mar-a-Lago akordioak dolarra ez estimatzea eskatzen du, balioa handitutako dolar batek Trumpek uzten dituen muga-zergeren politikak partzialki konpentsatuko lituzkeelako eta barne-inflazioa eta gizartearen atsekabea sortuko lituzkeelako. Torsten Slok, inbertsio-funts handienetako bat den Apolloko ekonomista buruak, honela laburbiltzen du: «Asmoa da Estatu Batuek munduari segurtasuna ematea, eta, trukean, munduko gainerako herrialdeek dolarra beherantz presionatzen laguntzea, Estatu Batuetako manufaktura-sektorea haz dadin». Eta horrek esan nahi du munduko gainerako herrialdeak Ipar Amerikako zorra epe luzera eskuratzera bultzatu (behartu) behar direla, etekin txikiekin, inflazioa baino txikiagoak.

Sakonean dagoena da, halaber, sektore guztiei eragiten dien logika industrial berri baten defentsa, ez estrategikotzat jotzen direnei bakarrik, eta alde anitzeko globalizazioaren azken 30 urteetako espezializazio produktiboaren logika hausten du. J. D. Vance lehendakariordeak³ adierazi du akats bat dela ekoizpen-sistemaren deslokalizazioa, lurraldean sormen-eta diseinu-faseak mantentzen ziren bitartean, fase horiek egokitzen eta nahikitzen jotzen baitziren berrikuntza bultzatzeko. Kalifornian diseinatzea eta Shenzhenen fabrikatzea lanaren banaketaren logika zen. Logika anglosaxoi hori mundura esportatu zen eta Mendebaldearen nagusitasuna bultzatuko zuen mantra gisa onartu zen.

Txina aipatu gabe, J. D. Vance dio: «oker geunden. Fabrikatzen duten eremu geografikoak oso onak dira gauzak diseinatzen. Sare-efektuak daude, eta, beraz, balio-katearen beheko muturrean hobera egin ahala, goiko muturrean ere harrapatu gaituzte. Bi muturretatik estutu gaituzte».

Bitxia da Estatu Batuetako populismoak horrela argudiatzea, baina arrazoi du. Abiapuntua zen eskuzko lana trukagarria zela eta ez ziola aparteko baliorik ematen ekoizpen-prozesuari, eta balio handiko lan intelektualak bakarrik merezi zuela atxikitzea.

Emaizta da produktibitatea, industria eta soldata hobeak desiragarriak eta konbergenteak direla. Galdera da zenbateraino lor dezaketen konbergentzia hori. Erantzuna ideologikoa eta irreal da: horretarako, migrazioa blokeatu behar da, «droga» gisa ulertuta, enpresa-logika kostu txikiekin biziarazten duena, xenofobiari balio ekonomikoa ematen dion «ad hoc» argudioa.

Baina galderek airean jarraitzen dute: zenbateraino den bateragarria Mar-a-Lagoren akordioa dolar ahul batekin, zenbateraino saihestuko lituzkeen inflazio-ondorioak eta zenbateraino den bateragarria hori guztia AEBren nagusitasunarekin. Egia da 70eko hamarkadan eta mende honetako lehen hamarkadan dolar ahul batek ez zuela AEBren lidergo geopolitikoa eragotzi. Baina garai desberdinak ziren, Txina bezalako potentziarik gabe, hegemonia globalari mehatxu eginez.

2. <https://www.hudson.org/events/chairman-council-economic-advisers-stephen-miran-trump-administrations-economic-agenda>.

3. <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-the-vice-president-the-american-dynamism-summit>.

Gaur egun, politika logika ekonomikoei gailentzen bazaie bakarrik izan daiteke posible. Bai, kanpoan logika inperialak eta muturreko basailajeak ezartzen dira. Eta, barruan, hertsatzeko aparatua gai bada metodo autoritarioekin iraganeko adostasunak partekatzen dituzten erakunde eta jarraibide profesionalak gailentzeko, eta diziplina sartzen bada *establishment* delakoan, kontrabotere demokratikoak eraginik gabe utzi arte. Horiek dira ordena berriaren ezinbesteko ezaugarriak, nahitaez modu neofaxistekin. Eta erabaki horretan Trump argia da.

Demokrazia eta askatasuna banandu egiten dira. Demokrazia eraginkortasunik gabeko sistema bihurtu da. Gizarte digitalaren berezko aukera desberdinen artean, nahierara, aukeratzeko askatasuna ezartzen da lelo gisa («viva la libertad, carajo»). Argi eta garbi esan gabe, eredia Txina da, estatu autoritarioa interes korporatiboen zerbitzura baitago, teknologia- eta defentsa-industriak erreferente dira, eta ondasunak eta zerbitzuak herritarren paradigma gisa aukeratzeko «askatasuna».

Europaren mendekotasuna

Politika logika ekonomikoei gailentzeko lehian ari bada, Europak hor erakusten du bere ahultasuna.

Duela gutxi ezarri den % 5eko zerga, BPGren gaineko defentsa-gastuaren ehuneko gisa, ibilbide luzeko neurria da. Alde batetik, prestatu egiten du epe ertain edo luzerako agertoki bat, Txinarekin edo Errusiarekin aurrez aurre talka egiteko prest, beharrezkoa balitz. Bestetik, berrarmatzeko abiadura bat bilatzen du, AEBrenetako defentsa-industriari egindako erosketak bermatuko dituen, armada europarren arteko konbergentzia eta bere sistemen elkarreragingarritasuna eta autonomia zailtzetik libratzeko. Azkenik, gastu publikoaren hierarkia ideologikoa ezartzen du goitik, gizarte-doikuntzen uholdea dakarrena.

Europeismoak mugatuta ikusten ditu munduaren ikuspegi autonomoa marrazteko ahalmenak, atlantismoarekiko berezko ñabardurekin, mendebaldeko kulturaren benetako adierazpen gisa zigilatuta geratzen dena. Horrela, Europak eragina galtzen du Hegoalde globalean, eta ez da gai mundua berrerekatzen duen aktorea izateko. Urrun daude

1990eko Parisko Gutuna eta Lisboatik Moskura partekatutako Europako Segurtasun Sistemaren aldeko apustua, hurrengo urtean NATOk Erroman egindako Goi-bilerak zapuztua.

Une horretatik aurrera, argi geratu zen AEBk ez ziola inoiz autonomiarik utziko Europari kontinenteko segurtasuna garatzeko. Ildo horretan jardun dute, forma desberdinekin, errepublikanoek eta demokratek.

Bidenen gobernupean egindakoa gainbegiratu bat ematea komeni da.

- 2021eko irailean, Ukraina inbaditu aurretik, Bide- nek erakusten zuen Txina zela bere lehentasuna, AUKUS, Australia eta Erresuma Batuekin batera Indo-Pazifikoko eskualderako aliantza militar estrategikoa, bultzatzean.
- Ukrainako inbasioak, 2022ko otsailean, atlantismoak segurtasuna gainerako balioen gainetik jartzea justifikatu zuen. «Mendebaldeko demokrazien» defentsak Errusia jotzen du etsai estrategikotzat, eta Txina «Euroatlantikoko segurtasunerako erronka sistemikotzat». Madrilgo ondorengo goi-bilerak NATO 360° eta munduko edozein lekutan esku hartzeko eskubidea finkatu zuen.
- Errusiarekiko eta Txinarekiko harremanak oztoporik gabe oztopatu dira. Lehenik, Nord Stream sabotajearen bidez, 2022ko irailean, Alemania gas errusiarrez elikatzen duena; ondoren, EB AE-Bra gasa eroatera behartuz; azkenik, Italiak Zeta- ren Ibilbide Berriaren estrategia txinatararekin duen edozein lotura hautsiz.

Trumpekin, bidesari neofeudalek eta Ordena Berriaren diziplinak jauzi bat eman dute. Muga- zergek eta fiskalitateak alor ekonomiko berriak markatzen dituzte.

Draghi plana, koherentzia hutsa?

Draghi plana intelektualki koherentea da, baina Europa gehiago erreklamatzeko, egungo egoeran, hutsean eror daiteke. Edo, asko jota, gutxieneko ibilbide posibilista bihur daiteke. Coimbrako bere diskurtsoa bereziki zehatza da dimentsio politikoari dagokionez.

Esparru arautzaile zatikatuegia kritikatzeko du, Bruselan nahiko zuketuen konbergentzia potentziala deskafainatu duten zuzentarauekin. Hori egitean, badirudi ez dakielako, neurri handi batean, zatiketa hori herrialde bakoitzean nagusi diren enpresa handien lobby-en ondorio dela, beren estatuen aurrekontuetan babestutako defentsa-estrategiak garatu nahi dituztelako, eta ez Bruselak eskatzen duen integrazioan.

Nolanahi ere, egin beharko litzatekeenaren ibilbide-orri posible gisa balio du.

- Politika makroak barne-eskarira birbideratzea proposatzen du, eta ez kanpo-lehiakortasunera. Horrek soldatei eusteko eta kontsumoa geldiarazteko politikekin amaitzea ekarriko luke, eta bateraezina izan liteke defentsa-gastuetarako ezarritako lehentasunetatik eratorritako gizarte-gastuaren murrizketarekin.
- Inbertsioa barne-eskariaren bigarren zutabe gisa bultzatzeko, Europako planak proposatzen ditu interkonexio energetikorako azpiegituretarako, defentsa-gastuen elkarreraginkortasuna bermatzen duten sistematarako eta funtsezko lau azpiegitura teknologikoetarako.⁴ Plan horiek Batasunaren zor komunaren jaulkipenaren bidez finantzatu beharko lirateke. Anbizio handiegikoa, baina egingarria paraleloan herrialde saneatuenei (Alemania, Herbehereak eta Eskandinaviarrak) beren aurrekontu nazionalak erabiltzea eta zorra handitzea baimentzen bazaie.
- Prezioak gasetik eta energia berriztagarrietatik bereiztea planteatzen du, prezioak igotzea saihesteko, eta horrek *lobby* energetikoari aurre egitea dakar, tabu bihurtutako printzipio «marjinalistarekin» amaitzeko. Baina, aldi berean, energia nuklearraren jarraitutasuna errazten du, «energia garbiena» arteko «neutraltasun teknologikoa» justifikatzen baitu, eta horrek, zalantzarik gabe, mesede egiten dio Frantziari, teknologia horretan duen lidergoagatik.
- Teknologia digitalen arloko erregulazioa murriztea defendatzen du, orain kontsumitzailearengan zentratuta, berrikuntza disruptiboaren ekosistema zigortu baitu, AEBko enpresa teknologiko handiei abantaila emanez. Badirudi bere jarrerak

eragina izan duela AAri buruzko Zuzentarauearen permisibitate handiagoan; izan ere, Europako Batzordeak araudi hori lasaitzeko asmoa berretsi du, Europako enpresa garrantzitsuenetako batzuetako 40 kontseilari ordezkari baino gehiagoko talde bat, Mistral frantziarra buru, AAko Europako liderra, kexatu egin baita bere «mugez eta konplexutasunaz».

Draghi Planaren koherentzia posiblistak aurrez aurre jartzen ditu Europako eliteak banatzen dituzten aukera gainjarriak: Errusiaren aurreko posizionamendua, europeismoa subiranismoaren aurrean, hiri handien kosmopolitismoa landatartasunaren eta nekazaritzaren aurrean, tradizionalismoa edo liberaltasuna, gutxiengoaren eskubideak gehiengoaren absolutismoaren aurrean...

EBko herrialde gehienetan dauden mehatxu populistek bideraezin egiten dute gutxieneko ibilbide-orri koherente eta anbiziotsua, eta eragotzi egiten dute lankidetzaren indartzea, adostasunaren araua gaindituko duena. Gaur egun, herrialde zentralerako inor ez dago boterearen funtsezko alderdietan subiranotasuna lagatzeko moduan, hala nola energian, bankan eta telekomunikazioetan.

Horrela, areagotu egin da Trumpek eta bere ideologoen demokraziaren eraginkortasunik ezarekin identifikatzen duten EBko ezintasun eta gobernu ezaren sententzia. Bien bitartean, aukeraketaren ondoren, eskuin muturrak Lisboako estuariotik Vistula ibaira igotzen jarraitzen du.

Europa: defentsak lehentasuna irabazi du industria berdearen gainetik

Defentsarako gastua, Europako neokenesismoaren giltzarritzat hartzea, Next Generation funtsetara mugituz, europar etorkizunaren funtsezko elementua dela dirudi.

Planteamendu kuantitatibo bat onartzeak, Batasunarentzako arriskuak zein diren, zer mugatan eta zer izaeratan dauden edo egungo bikoiztasunak eta eraginkortasunik ezak nola saihestu baloratzen hasi gabe, AEBk ezartzen duen esparru belizista onartzea dakar.

4. Lau lehentasun daude: datuak hodeian biltegiratzea, superkonputazioa, zibersegurtasuna eta datuak transmititzeko 5G eta 6G sareak.

Europako Defentsa Planaren dimentsioak, 800.000 milioi euroko zenbatekoarekin, Next Generationena baino handiagoa, lehen mezu bat bidaltzen du. Batzordeak diseinatuta, ia % 20 Batasunak onartu eta finantzatzeko luke, eta horrek defentsa erkideari emandako garrantzia deskribatzen du, ondasun publiko partekatu gisa. Gainerako % 80a estatuek finantzatzeko lukete, beren gaitasunen arabera, baina gastu-arauetan sartzetik salbuetsita. Oraingoz, Batzordeak proposatu du gutxienez % 65 EBko defentsa industriara bideratzea, baina Trumpek ohartarazi du Ukrainara bidaltzen dituen armak Europak finantzatu behar dituela.

Interes nazionalak berrosatzea da jokoan dagoen partida.

- Alemania 2030ean armen Europako merkatua gidatzeko prestatzen ari da, bere industria teknologiko berriaren elementu estrategiko nagusi gisa. Aurrekontu onbideratuak aukera ematen dio AEBri armen erorsketa epe laburrean finantzatzeko, epe luzerako estrategiak aztertzen dituen bitartean. Aldi berean, beste ingurune geostrategiko baterako diseinatutako azken belaunaldiko hegazkinak eta borroka-orgak fabrikatzeko Frantzia eta Alemaniaren arteko lankidetzaprogramek tentsioak jasaten dituzte aldaketen presaren eta bien lidergo-borondatearen aurrean.
- **Frantzia, bere aldetik, bere doktrina militarren biktima da,** armamentu-esportazioan eta gerra espedizionarioetan zentratua, eskala handiko integrazioa eskatzen duen baterako defentsaplanteamendu moderno batean baino gehiago. Potentzia nuklearra izan arren, zatikatzea eta beste sistema batzuekiko elkarreragingarritasunik eza Europako gabezien paradigma dira.
- Italiak, munduko arma fabrikatzaile nagusietako bat, industria-enpresa handiekin, Leonardo eta Fincantieri kasu, defentsa ibilbide-orri gisa ere hartzen du, Erresuma Batua eta Japonia borroka hegazkinetarako eta Frantzia hegazkin nuklearretarako barne hartzen dituzten aliantzekin.
- EBko ekialdeko herrialdeak ere berezko dinami-kekin sartzen dira logika militar horretan. Poloniak eta Hungariak txertatze horren konplexutasuna eta sustatzen dituzten bide eta aliantza kontraesankorrak erakusten dituzte.

Lurralde-desparekotasunak betikitzen dituen ereduak

Espainiako gobernua defentsaren erronka bere gain hartzen ari da, bere zutabe industrialen (Indra, Navantia eta Airbus) arteko konbergentzia erraztuz, eta badirudi trantsizio ekologikoan lehentasuna mantentzen ari dela. Hala ere, seguruenik, ezin izango du saihestu botere-logika berriek ezarritako ekoizpen-espezializazioaren logika.

Next Generation bultzadak aukera ematen zuen Europako lurralde-desorekak Mediterraneoko hegoaldearekin eta, bereziki, baztertutako landa-hegoaldearekin zuzentzeko, baina defentsaren aldeko lehentasunak berriz ere iparra eta megahiriak ekonomiak taula ekonomikoaren erdian jartzen ditu.

Horren emaitza ahaztutako eta basamortututako eskualdeak behin betiko baztertzea izan liteke, horiek baitira sistema ekonomikoa funtsezko lehengaiekin elikatzera deituak. Mendekotasun neokolonialeko egoera areagotu daiteke Europako periferia hustuetan biltzen badira lur arraroak erauzteko industriak, Batzordeak onartutako CRMA planean aurreikusita dagoen bezala.⁵ Lur arraroak, hau da, lehengai estrategikoak erauztea, prozesatzea eta birziklatzea bermatzeko helburua duten 47 proiektu estrategikoetatik, 20 erauzketakoak dira, eta horietako 9 iberiar penintsulan daude, Espainia eta Portugal banatzen dituen «marrako» eskualdeetan. Eta beste 7, Finlandia, Errumania eta Greziako beste eremu periferiko batzuetan.

«Sakrifizio-eremuak» esaten zaie, airea, ura eta lurzorua kutsatzen duten industrien kontzentrazio handia duten eremu geografikoak, non jarduera ekonomikoa lehenesten den tokiko komunitateen biodibertsitatearen, osasunaren eta ingurumenaren gainetik. Eta Europa tentsionatu eta defentsiboak galtzaile izateko aukera guztiak ditu. Botere logika berriak azken txokoan eragina duela erakusten duen beste adibide bat.

5. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=DOUE-L-2024-80639>.

Antonio Vives Llabrés

Cumpetereko zuzendaria, Stanford University-ko irakasle atxiki ohia

*Jasangarria ez dena ez da lehiakorra
eta lehiakorra ez dena ez da jasangarria*
Global Sustainable Competitiveness Index, 2024

Artikulu honen helburua da Europako Batzordearen jardura berri eta bizien arabera erregulazio- eta deserregulazio-prozesuetarako irakaspenak bideratzea, bi zentzuetan, enpresa-jasangarritasunarekin eta lehiakortasunean duen inpaktuarekin lotuta. Prozesu hori mutur batetik bestera joan da, erregulazioen intentsitate eta zabaltasun handitik diluzio azeleratu batera, eta, beraz, ikasteko oso aukera onak eskaintzen ditu.

Helburua ez da erregulazioen eta deserregulazioen edukia aztertzea; izan ere, oso zabalak eta konplexuak dira, eta azken horiek oraindik prozesuan daude, eta egoera arina da eta izango da. Prozesua oso zabala izan da, da eta izango da, jardura ekonomikoaren alderdi ugari estaltzen ditu, eta, beraz, ikasgaien ondorioetarako, enpresa jasangarritasunari dagokionez kontzentratuko gara, desarauketaren I Omnibus¹ deiturikoaren barne.

Azken hamarkadetako enpresa-portaeraren erregulazioa gizartearen babesak eragin zuen, bereziki kontsumitzaile eta inbertitzaileena, bai eta ingurumenarena ere, kolektibo horientzat kaltegarriak izan zitezkeen portaerak kontrolatuz. Ikuspegia soziala eta ingurumenekoa zen, eta portaerek eragindakoak ziren xedea. Hala ere, desarautze-prozesuak garrantzia aldatu du, eta ekonomien lehiakortasuna eta, bereziki, enpresena hobetu du, herrialde lehiakide handiekiko (AEB eta Txina) konparaziozko desabantaila hautematen baita. Desarautze-prozesuan, irabazi ekonomiko agregatua lehenetsi da, kaltetuen babesaren gainetik.

Enpresen jasangarritasuna, lehiarako estrategia gisa

Enpresak gizartearen aurrean duen erantzukizuna, orain enpresa-jasangarritasun gisa ezagunagoa dena, bi argudioren arabera sustatu du azken hamarkadetan: moralak eta enpresa-arlokoa. Lehenengoaren oinarria da enpresak bere negozioak egiteko gizarteak eta ingurumenak eskura jartzen dizkieten baliabideak modu eraginkorrean eta arduratsuan erabiltzeko erantzukizuna duela, eta kaltetutako guztiei mesede egin behar diela. Bigarrenaren oinarria da baliabideak erabiltzean aukera eman diezaiokeela enpresari jarduten duen merkatuetan duen lehiakortasuna hobetzeko, kostuak murriztuz, eta hori enpresen esku dago. Horrez gain, diru-sarrera handiagoak sor ditzake, eta hori hirugarrenen esku dago, hau da, bere jarduerari eragiten diotenek (langileak, bezeroak, hornitzaileak, finantzarioak, etab.) mesede egin diezaiekete, portaera arduratsua dutela uste badute. Argudio horren helburua da jasangarritasunak kosturik eta etekinik ez duela argudiatzen dutenen aurkakotasunari aurre egitea.

Hala ere, jokabide arduratsuak lehiakortasunean duen eragina ez dago bermatuta; neurri batean, eragindako aldean erreakzioaren arabera da. Eta ziurgabetasun hori da eztabaiden ondoriozko erreakzioen eraginkortasunari eta Europar Batasuneko herrialdeetan ikusi den arautzea eta desarautzea gidatzen duena. Lehiakortasun hori gauzatzeko, beharrezkoa da kaltetuek informazio fidagarria izatea eta horren inguruan jardutea.

Sortzen diren onurak enpresak zuzenean harrapa ditzake, ukigarriak izan daitezke (adibidez, kostu txikiagoak edo diru sarrera handiagoak) edo ukiezinak (adibidez, ospea, irudia, konfiantza), gizarteari (adibidez, bizi baldintza hobek, produktu eraginkorrak eta jasangarriak) edo ingurumenari egotzi.

1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0081>

Enpresa-jasangarritasuna ongizate-iturri gisa sustatzea: Europa bestelakoa da

Europar Batasuneko herrialdeak bi ikuspegitatik arduratu dira enpresa-portaeraz: batetik, beren jardueren eragin potentzialki negatiboak kontrolatzeko eta arintzeko, eta, bestetik, inpaktu positiboak indartzeko, gizarte-ongizateagatik eta ingurumena babesteagatik duten kezkarekin. Eta, bi kasuetan, lehiakortasuna hobetzeko tresnatzat hartu dira. Enpresa arduratsuenek lehiakorragoak izan beharko lukete beren merkatu tradizionaletan eta merkatu berriak hartu eta produktu berrien garatzeko.

Europa ez da ez kulturalki edo politikoki, AEB, eta are gutxiago Txina, orain presioa baitauka imitatzeko, lehiakortasuna hobetzeko. Herrialde-talde heterogeneoa da, baina beti izan dute kontzientzia sozial handiagoa, sentsibiltate handiagoa, elkartasun pertsonal handiagoa, komunitate zentzu handiagoa. Oro har, ez da «bakoitza bere kabuz» joera nabarmentzen, AEBko kulturean bezala. European, enpresek gizartean duten zeregina beti izan joan da finantza-mozkinen maximizazio hutsetik haratago. Eta ez da ezkerreko, zentroko edo eskuineko gobernuen kontua, nahiz eta alde nabarmenak dauden; oro har, Europako herrialdeak gehiago jabetzen dira gizartearen eta ingurumenaren aurrean dituzten erantzukizunez, batez ere AEB eta Txinaren indibidualismoarekin eta merkantilismoarekin alderatzen badira.

Arautzeko beharra: lehiakortasuna²

Enpresen portaera-erregulazioen helburu nagusia lehiakortasuna hobetzea izan ez bazen ere, eragin positiboa izateko itxaropenarekin jaulki ziren. Atal honetan, lehiakortasunean ustez duten inpaktu negatiboagatik orain desarautzen diren erregulazio batzuk aipatuko ditugu, desarautzearen I Omnibus deiturikoa osatzen dutenak: taxonomia berdea, jasangarritasunari buruzko txostenak eta balizko inpaktu negatiboei buruzko behar bezalako arreta.

2. Artikulu honetan eztabaidatutako alderdiei buruzko xehetasun gehiago hemen aurki daitezke: *Enpresa-jasangarritasunari buruzko Europako erregulazioei buruzko nire hemezortzi artikuluak*.

European, enpresek gizartean duten zeregina beti izan joan da finantza-mozkinen maximizazio hutsetik haratago. Eta ez da ezkerreko, zentroko edo eskuineko gobernuen kontua, nahiz eta alde nabarmenak dauden; oro har, Europako herrialdeak gehiago jabetzen dira gizartearen eta ingurumenaren aurrean dituzten erantzukizunez, batez ere AEB eta Txinaren indibidualismoarekin eta merkantilismoarekin alderatzen badira.

Europako Itun Berdeak, erregulazio horiek sortu eta kokatzen dituen ibilbide-orriak, herritarren lehiakortasuna eta ongizatea hobetzeko helburu dualak ezartzen zituen: «*hazkunde-estrategia berria... ekonomia modernoa, baliabideen erabileran eraginkorra eta lehiakorra, 2050ean berotegi-efektuko gasen emisio garbirik izango ez duena (...), bai eta herritarren osasuna eta ongizatea ingurumen-arriskuen eta -ondorioen aurrean babestekoa ere.*»

Taxonomia berdea

Taxonomia Berdea sailkapen-sistema bat da, Itun Berdeko ingurumen-xedapenekin bat datozen jardura ekonomikoetarako irizpideak definitzen dituen (ez da dagokion taxonomia soziala onartu).

Enpresa-jasangarritasunari buruzko txostenak

Europako Batzordea lider izan zen jasangarritasunari buruzko informazioa prestatzeko eta emateko eskakizunen ekoizpenean, enpresek iraunkortasunari buruzko informazioa aurkezteari buruzko CSRD Zuzentarauarekin. Zuzentarau horrek honako babes hauek ditu: txostenak egiteko estandarrak, *jasangarritasunari buruzko informazioa aurkezteko arauak*, ESRS, bi estandar orokor eta 10 sektoreko estandar (aurrerago azalduko dira). 2025aren erdialderako, enpresa askok aurkeztu zituzten errekerimendu horien araberrako txostenak.

Behar bezalako arreta

Enpresek jasangarritasunaren arloan behar bezalako arreta izateari buruzko zuzentarauak (CSDDD) enpresentzako eskakizunak ezartzen ditu, beren eragiketetan eta balio kateetan giza eskubideen

Baina, zergatik eraso jasangarritasunari buruzko erregulazioei, Europako lehiakortasunean inpaktu txikienetakoa duten alderdietako bat bada? Izan ere, benetako helburu politikoa ez zen lehiakortasuna hobetzea, oso epe luzeko prozesua baita, eta ahalegin eta adostasun handiak eskatzen ditu; hala izan balitz, dagoeneko egingo zen. Botere erlatibo handiena lortu zuten politikariei dibidenduak ahalik eta azkarren jasotzeko aukera hautatu zen, aldatzeko errazenak zirelako, eta iritzi publikoak oso ezagunak zituelako azkenaldiko ikusgarritasun handiagatik.

eta ingurumenaren gaineko eragin negatiboak identifikatzeko, prebenitzeko eta arintzeko. Portaera korporatibo jasangarria eta arduratsua sustatzea du helburu. Hori da eztabaida gehien sortu zuen araudiaren osagaia, bai ekintza-eremu zabalagatik, bai legezko ondorio kaltegarriak izan zitzaketen erantzukizunak hartzeagatik.

Desarautzea lehiakortasunerako

Desarauketa aztertu aurretik, komeni da zehaztea prozesu hori hasi dela, argi eta garbi ikusi gabe berrikuspenaren xede diren erregulazioek eragin negatiboa izan dutela lehiakortasunean, nahiz eta enpresa batzuek hartu izan dituzten. Ebidentziak zirkunstantzialak eta iritzi-ebidentziak dira. Ez da eraginaren azterketa egin erregulazioak garatzeko eta aldarrikatzeko egin zen mailan.

Ekaitz perfektua

Europar Batasuneko herrialdeek kezka handia dute munduko merkatuetan lehiatzen diren beste herrialdeekiko lehiakortasun falta erlatiboagatik, baina 2024an ekintza-mailan kezka areagotu zuten ekitaldi batzuk gertatu ziren. Ekaitz perfektua sortu zen.

2024ko irailaren 9an, ikerketek luze iraun ondoren, *The Future of European Competitiveness*, Draghi txostena izenekoa argitaratu zen, eta bertan lehiakortasunean izandako atzerapen horren azterketa sakona aurkeztu

da. Horri aurre egiteko ekintzen gomendioak industria sektoreen mailan eta zeharkako mailan eragina duten gaietan biltzen dira (berrikuntza, deskarbonizazioa, segurtasuna, finantzaketa eta gobernantza).

Txostenaren ondorioz, estatuburuen bilera informal bat egin da, *Budapesteko Adierazpena* onartzeko. 12 puntuko plan horrek «sinplifikazio iraultza» eskatzen du, aipatutako hiru erregulazioen «esparru arautzaile argi eta adimentsu baterako», erregulazio omnibus bakar batean.

Ia aldi berean, Europako Parlamentuan eta Batzordean eskuin politikorako bira gertatzen da, eta, handik gutxira, gobernu-aldaketa dago AEBn, eskuin politikorako bira batekin, enpresa-jarduera sinplifikatzeko eta desarautzeko enfasi nabarmenarekin.

Ondoren, muga-zergen gerra bat ezarri zen, Europako lehiakortasuna sustatzen duten herrialde gehienekin. Bien bitartean, Txinatik datozen produktuak inbaditu gaituzte, Europako produktuak baino lehiakorragoak dira, eta lehiakortasunean atzerapena nabarmendu dute.

Horrek guztiak lozorrotik esnaratu ditu Batasuneko herrialdeak, eta politikari asko bultzatu ditu erregulazioetan «sinplifikazioak» eskatzera; landu beharreko lehen alderdietako bat jasangarritasunarekin lotutakoak dira, nahiz eta Draghi txostenean nahiko hutsalak diren lehiakortasunaren gaineko inpaktuari dagokionez, gainerako gomendioekin alderatuz gero.³ Hala ere, horrek arauketa horien aurkakoak ahaldundu zituen.

I Omnibusa

Gogorarazten dugu artikulua helburua arautze-/desarautze-prozesuari buruzko ikaskuntza plazaratzea baino ez dela, eta ez haren edukia aztertzea. Laburpen estu batean, Batzordeak proposatutako diluzioa erakusten dugu adibide gisa (legekideen, Parlamentuaren eta Kontseiluaren beste proposamen batzuk daude):

3. «Lehiakortasuna jasangarritasunaren kontura?: Jasangarritasuna Europako lehiakortasunari buruzko Draghi txostenean».

- Txostenak, CSRD: Aplikazioa atzeratzea, aplikatzen zaien enpresa kopurua murriztea (aurrekoen % 20ra soilik), kotizatutako ETEak ezabatzea, ordezkoei eskatzen zaien informazioa murriztea, aurkeztu beharreko adierazleak murriztea, sektoreko estandarrak atzeratzea, informazioaren egiaztapen mugatua atzeratzea, txostenaren estandarrak etorkizunean berrikustea, ESRS.
- Behar bezalako arreta, CSDDD: Zuzeneko eta kontratu bidezko ordezkoei aplikazioa nabarmen murriztea, jarraipen-betebeharrak murriztea, stakeholder garrantzitsuak murriztea, estatu kideei erregulazioak zabaltzeko debekua eta zigorak legedi nazionaletara eskuordetzea.
- Taxonomia berdea eta trantsizio klimatikoa: Taxonomiekin partzialki alienatuta dauden jardueri buruzko informazioa emateko aukera, mailaz mailako trantsizioa errazteko, finantza-materialtasuneko atalase bat aplikatzeko, informazioa emateko betebeharra % 70 inguru murrizteko, kalte esanguratsuen irizpideak sinplifikatzeko, banku-finantzaketa berdearekiko esposizioari buruzko funtsezko adierazlearen doikuntzak egiteko. Klima trantsizioako planak «ezartzeko» betekizunaren ordeztu, «hartzeko» betekizuna jartzea (beste proposamen batzuetan, «jakinarazteko, halakorik badute»).

Enpresa-jasangarritasuna: Europako lehiakortasunaren etsai okerra

Teknikoki, erregulazio horiek lehiakortasunean duten eragina askoz txikiagoa denez, Draghi txostenean proposatutako gainerako ekintzekin alderatuta, beste alderdi politiko batzuetan ematen zaien lehentasuna aurkitu behar dugu. Eta enpresen kasuan ere, gogoratu behar da erregulazio horiek kostu administratiboak eragiten dietela, kostu operatiboak baino txikiagoak izaten baitira; hala nola produktuen kalitateari eta edukiari, ekoizpen prozesuei, lan kostuei eta ingurumenean duten eraginari buruzko erregulazioak.

Taxonomia berdeari buruzko erregulazioak, txostenak egiteko eskakizunak eta estandarrak, eta behar bezalako arreta egiteko eskakizunak luze eztabaidatu zituzten, eta liskar handia sortu zen sektore industrial batzuen eta haien ekoizpenaren ardura zuten teknokraten eta adituen artean. Hainbat alditan, eztabaida horiek maila politikora iritsi ziren, eta sektore haiek beren herrialdeetara jo zuten beren aurkakotasuna adieraz

zezaten. Hala ere, azkenean erregulazio nahiko osoak onartu ziren, denboraren ikuspegitik bereziki anbiziotsuak zirenak. Arduradunek une egokia aprobetxatu nahi zuten enpresa jasangarritasunaren idealetik ahalik eta gertuen iristeko: informazioa barreiatzea eta finantzaketa jasangarria eta portaera arduratsua izatea.

Ekintza hain handia izan zen, non kontrako norabidean erreakzioa eragin baitzuen, eta ekaitz perfektuan esandakoagatik, adituen eta teknokraten lehentasunak politikarien esku gelditu ziren.

Baina, zergatik eraso jasangarritasunari buruzko erregulazioei, Europako lehiakortasunean inpaktu txikienetakoa duten alderdietako bat bada? Izan ere, benetako helburu politikoa ez zen lehiakortasuna hobetzea, oso epe luzeko prozesua baita, eta ahalegin eta adostasun handiak eskatzen ditu; hala izan balitz, dagoeneko egingo zen. Botere erlatibo handiena lortu zuten politikariei dibidenduak ahalik eta azkarren jasotzeko aukera hautatu zen, aldatzeko errazenak zirelako, eta iritzi publikoak oso ezagunak zituelako azkenaldiko ikusgarritasun handiagatik.

Desarauketa justifikatzeko, Europako erregulazio-maila «gehiegizkoa» eta AEBko «arina» alderatu nahi izan dira; izan ere, eredutzat hartzen dute (gure herrialdean eskuineko politikariak kexu dira gehiegizko erregulazioengatik), eta nazioarteko azterlan konparatibo batzuk egiten dituzte erregulazioek lehiakortasunean eta negozioak egiteko erraztasunean duten eraginari buruz.

Herrialde horietako enpresen lehiakortasuna ez datza kostu administratibo txikiagoetan, baizik eta honako hauek ahalbidetzen dituzten merkatu handiagoak izatearen emaitza da: finantza-merkatu garatuagoak, teknologia hobeak, berrikuntzarako eta enpresak sortzeko eta garatzeko ekosistema hobeak eta eskala-ekonomiak, zerga-karga txikiagoa, lan-malgutasun handiagoa, eskulan kalifikatuagoa edo, Txinaren kasuan, lan-kostu txikiagoak (eskulana ustiatzea).

Adibidez: NDFren arabera, EBko herrialdeen arteko zerbitzuen merkataritzarako oztupo administratiboak % 110eko muga-zerga dira, eta, ondorioz, EBko herrialdeen arteko merkataritza estatu estatubatuarren artean dagoenaren erdia baino ez da.

Erregulazioak eskatzen dituzten enpresentzako inpaktuak, arriskuak eta aukerak (IAA) etengabe egongo dira, jakinarazi behar ez direlako; enpresek ondo egingo dute identifikatzen eta horren arabera jokatzeko jarraitzen badute. Arautzeek ibilbide-orri bat eskaintzen dute sistematikoki egiteko. Arriskuen kudeaketa eta kontrola da, aukeren esplorazioa, eta inpaktuen kudeaketak egiten ditu lehiakor. Kostu horietako asko oraindik ere gertatuko dira.

Enpresa-jasangarritasunaren esparruko etorkizunerako ikasbideak European

Erakutsi pizgarria eta emaitza erakutsiko dizut.

Charlie Munger,
Berkshire Hathaway-ko presidenteorde ohia

Prozesu luzetik ikasbide batzuk atera ditzakegu, etorkizuneko arautze- eta desarautze-prozesuetan lagungarri izan daitezkeenak, bai herrialde askotan, bai banaka. Hurrengo taulan, arautze-/desarautze-prozesuen sustatzaileak zerrendatzen dira, ikasbideetarako gida izan daitezkeenak.

Dena ez da kostua. Eta galdutako irabaziak?

Lausotzen diren erregulazioen onura nagusietako bat (CSRD, ESRS eta CSDDD) informazio fidagarria eta sendoa izatea da, enpresa arduradunei finantza-baliabideak esleitzeko erabakiak hartzeko. Horrez gain, *stakeholders* direlakoei erosketetan erabakiak hartzen laguntzeko eta enpresa horiei laguntzeko, etengabeko zirkulu batean sartuz.

Desarautze horretarako argudio nagusietako bat da administrazio-karga eta betetze-kostuak murriztea. Hori egia bada ere, ez da kontuan hartzen kostu horiek ez dituztela betetzeak bakarrik eragiten, baizik eta enpresen eta haien *stakeholder*ren ekintzak eta estrategiak gidatzen dituzte ere. Gainera, barne-onurak dituzte, betetzetik harago. Erregulazioak eskatzen dituzten enpresentzako inpaktuak, arriskuak eta aukerak (IAA) etengabe egongo dira, jakinarazi behar ez direlako; enpresek ondo egingo dute identifikatzen eta horren arabera jokatzeko jarraitzen badute. Arautzeek ibilbide-orri bat eskaintzen dute sistematikoki egiteko. Arriskuen kudeaketa eta kontrola da, aukeren esplorazioa, eta inpaktuen kudeaketak egiten ditu lehiakor. Kostu horietako asko oraindik ere gertatuko dira.

Izan ere, arrazoi horiengatik adierazi dute enpresa eta finantza-erakunde askok diluzio horien aurka daudela, lehiakortasun-arrazoi garbiengatik, GKEak aurka egoteaz gain, gizarte- eta ingurumen-arrazoiengatik.

Ostrukaren posizioa ezin da lehiakorra izan.

	Arautzea	Desarautzea
Liderrak	Teknikoak eta teknokratak	Politikariak
Kontuak ematea	Begiraleak, etengabe	Boto-emaileak, noizbehinka
Helburua	Norberaren eta gizartearen ongizatea	Norberaren ongizatea
Ikuspegia	Epe ertaina eta luzea	Epe laburra
Pizgarriak	Gutun-azal erregularra, gehitu	Gutun-azal deserregularra, kendu
Eragin pertsonala	Zigorra gaizki ateratzen bada, saririk gabe ondo ateratzen bada	Zigorrik gabe
Prozesua	Arautua, eraginaren azterketa	Presazkoa, inprobisatua
Iritzi publikoa	Sarbide mugatua, hizkera teknikoa	Sarbide mugagabea, hizkera politikoa

Helburu, ikuspegi eta pizgarri desberdinak

Prozesuan parte hartzen duten eragileek hainbat helburu, ikuspegi eta pizgarri dituzte, eta horrek baldintzatu egiten du beren jarduna. Joan-etorriko prozesuak alde horiek une egokietan kontuan hartuko balitu, litekeena da arautzeek desarautze gutxiago behar izatea. Horrek ez du esan nahi arautzeek helburu politikoak jaso behar dituztenik, baina bai horiek ezagutu behar dituztela, negoziazioak arinagoak izan daitezen. Arautzeak asmo handiko helburuekin hasten dira, baina idealak erreakzio negatiboa eragin dezake kaltetuen artean. Negoziatio guztietan bezala, hasieran gehiago eskatzen da bi aldeentzako bitarteko puntu egokiak lortu ahal izateko, baina abiapuntuak errealista izan behar du.

Adituek eta teknokratek ideala lortzera bultzatzen dituzten pizgarriei egiten diete aurre, gizarteari ahalik eta onura handiena ateratzera, ez baitituzte lorpenagatik saritzen, baina ez betetzeagatik zigortu egiten dituzte. Hala ere, orain estalita egongo dira, zerbait gaizki ateratzen bada, ez da bere errua izango.

Araugabetzaileen helburua ahalik eta gehien murriztea da; izan ere, oro har, arrakasta sinplifikazioaren arabera baloratzen da, ez gizarteari egin diezaiokeen ondasunaren arabera. Tokikoagoak izaten dira, eta irizpide pertsonalak dituzte, ez kolektiboak. Ezin da ahaztu, argudio moral eta enpresarialez gain, argudio politikoak ere ezagutu behar direla, zoritxarrez zirkunstantzialak direnak.

Horregatik, errazenari aurre egin zaio, ez eraginkorrena eta beharrezkoena denari, eta horrek eragin handiagoa izango luke lehiakortasuna hobetzeko ustezko helburuan. Berehalako eragin politikoa aukeratu da. «Politikak ez du moralarekin zerikusirik», esan zuen Maquiavelok.

Kostuak eta onurak

Arautze- eta desarautze-prozesu guztietan, kostuak eta onurak hartu behar dira kontuan; izan ere, Batzordearen arautze berberak eskatzen dute hori. Kasu honetan, arautzeek inpaktu-azterketa zehatzak izan zituzten, horiek justifikatzeko. Aitzitik, araugabetze-prozesua ez zen egin, premia politikoa nagusitu zen zorrotasunaren gainetik, «*quick fix*» delakoa. Izan ere, Europar Batasuneko *Ombudsman* delakoak salatu egin du, eta azalpenak eskatu dizkio Batzordeari. Eta kasu honetan egokiagoa da; izan ere, kostu-onura ebaluazioan erabil zitezkeen arautze batzuen aplikazioan esperientziak metatu baitziren.

Gainera, ez dira kontuan hartu etengabeko ezegonkortasun juridiko horren kostu ekonomikoak. Enpresek baliabide garrantzitsuak inbertitu dituzte prestakuntzan eta aholkularitzan, berregituraketa-eragiketetan, informazio-sistemetan eta abarretan, araudi aldakorra betetzeko. Jasangarritasuna betetzearen inguruan garatu den eta atrofiatu litekeen ekosistemaren eragin ekonomikoa ere ez da kontuan hartzen.

Hizkeraren abusua

Eta desarauketaren premia babesteko, hizkuntzaren abusuak erabili dira, eta abusu horiek, faltsua edo gehiegizkoa izan ez arren, pertzepzioei eragiteko baliatzen dira. Horretan abantaila dute politikariek, hizkera lauso eta orokortua erabil baitezakete, teknokrata eta adituek zorrotzagoak izateko joera duten bitartean.

Lehenik eta behin, desarauketa «sinplifikazio» gisa hartzen da, eta horrek oposizioa murrizten du, denek ados egon behar dutelako sinplifikatzearekin. Egia esan, sinplifikazio bat baino askoz gehiago diluzio bat da, murrizketa bat eta batzuek «hustuketa» deitu dutena.

Arautzei erasotzeko, orokortzeak erabiltzen dira, hala nola «konplexuegia», «kostu administratibo handiak», «*red tape* delakoa ezabatzea», egitate gisa ematen direnak, justifikaziorik eskaini gabe eta alternatibarik eskaini gabe. Prozesuan erretorikak lehentasuna izan du substantziaren gainetik, gertakarien gainetik.

Aldaketa-prozesua: arautzea eta desarautzea

Desarautze-prozesuak ez zuen oreka lortzera eramane. Azkar eta ondorioak aztertu gabe, Pandoraren kutxa bat ireki zen, alderdi interesatu askoren adierazpen publikoekin, norabide guztietan, inolako kontrolik gabe, eta horrek ezinezko egin zuen adostasuna lortzea, eta azkenean botere politikoa nagusitu zen.

Arautzeen kasuan, aldaketa bilatzeko prozesuak hainbat akats izan zituen, eta horiek eragin zuten desarauketa-prozesua. Arautzeak lortu nahi zen azken helmuga lehenetsi zuen, egin beharreko ibilbidea benetan kontuan hartu gabe. Kasu honetan, arautzaileek, perfektzioaren mesedetan, aldaketa egingarriaren sakontasuna, xurgatzeko abiadura eta gainditu beharreko oztopoak eta oposizioak gutxietsi zituzten. Etsaiek une egokiaren zain utzi zituzten, eta atzeraezintasuna hurbiltzen ari zenean, erabakigarri jokatu zuten.

Helburua ez da lortzen denak berdin jarraitzen duela suposatuz, *ceteris paribus* bat, «etsaiaren», interesen, indarguneen eta ahulezien, jarduteko gaitasunen eta borondatearen, jarduketetatik sumatzen duten kostuaren/onuraren azterketa zehatzarekin lortzen da.

Kasu honetan, prozesuaren akatsak hain dira larriak, ezen substantzia behar bezala ebaluatzea zailtzen baitute. Prozesu akastun batek emaitza txarrak dakartza.

Hitz gutxitan

Arautze-prozesuan, onarpena lortze aldera, onurak alegatu ziren, bai gizartearentzat, bai enpresa horien eta beren herrialdeen lehiakortasunarentzat, baina desarautze-prozesuan ez dira kontuan hartu nahi, eta kostuen murrizketak gainestimatzen dira; izan

ere, lehen eskatutako informazio eta ekintza asko prestatzen eta gauzatzen jarraitu beharko da, bai enpresaren kudeaketarako, bai *stakeholder*ren eskarietarako, batez ere finantza-baliabideen ekarleei dagokienez.

Arautze-prozesuan teknokratak eta adituak nagusitu ziren, eta desarautze-prozesuan politikariak ari dira nagusitzen. Beraz, ondoriozta dezakegu arautzeak garrantzitsuegiak direla teknokratei eta adituei bakarrik uzteko, eta desarautzeak garrantzitsuegiak direla politikariei bakarrik uzteko. Biek parte hartu behar dute prozesuan, une egokietan. ■

Juan Barredo

Euskal Herriko Unibertsitatea

Nazioarteko ekonomian ugariak diren ikerketa lotsagabeen eta objektiboen aurrean, Europaren bilakaera aztertu behar denean, sorginkeria eta desilusia nahasten dira. Europan berdintasunean eta elkartasunean integratzeko «proiektu» historiko gisa pentsatzen jarraitzean sortzen da sorginkeria —Jacques Delors edo Altiero Spinelli bezalako erreferenteek planteatutakoaren ildotik—, eta herrialde kideek Bigarren Mundu Gerraren ondorengo hamarkaden testuinguru gogorrean lortu behar zuten proiektu hori. Proiektu horren eta errealtatearen arteko kontrasteak desilusia eragin du; izan ere, agerian geratu da batasun politiko nahikoa sortzeko ezintasuna, lankidetzan oinarritutako garapen-estrategia argi bat eta herrialde kideen arteko erantzukizunen banaketa orekatu bat ehuntzeko.

Ikuspegi sentimental hori alde batera uztea zaila bada ere, Europar Batasunaren norabidea ulertzeko, komeni da analisiaren erdigunean sartzea gizarte-klase, botere-talde edo instituzionalitate publikoko forma desberdinen interesak, sarritan kontrajarriak, bai eta egiturazko boterea ere. Nazioarteko Ekonomia Politikoa deritzonaren abiapuntu horretatik hobeto uler daitezke metatze-dinamika globalen aldaketak eta horien ondorioak. Europaren kasuan, ikuspegi horrek ezinbesteko gako batzuk ematen dizkigu murrizten ari den Batasunaren nazioarteko eragina, formula nazionalista arriskutsuetara itzultzea eta egungo erronkei erantzun egokia emateko aukerak azaltzeko.

Sorrerako mitoaren eta errealtate politikoaren artean

Historikoki hazkunde-erritmoak txikiak izan dira, eta urteko batez bestekoa % 2,5 ingurukoa izan da 2010. urteaz geroztik —atzeraldiko urteak kontuan hartu gabe—; hortaz, Europar Batasunak etorkizun ekonomiko zail bati aurre egin behar dio. BPGari

dagokionez, Txina oso gertu dago hura gainditzetik; izan ere, XXI. mendeko lehen hamarkadako hazkunde-zifretatik urrun egon arren, merkatu globaleko aldaketa teknikoetara egokitzen dakiela erakusteaz gain, hainbat sektoretako berrikuntza-prozesuen buru dela erakusten hasi da.

Hala ere, Europa ez dago egoera okerrean herrialde horrekin edo gorabidean dauden herrialdeekin alderatuta; duela hamarkada bat baino gehiago, 2008ko krisiaren ondoren periferiari ezarritako austeritate miopetik aurrera, Europako barne produktuen hazkundeak erritmoa galdu du Estatu Batuetakoarekin alderatuta, ekialderantz hedatzeko etapa desberdinak izan dituen arren.

Hain zuzen ere, ‘Europa zaharra’ da (Frantzia, Alemania, Italia...) jarduera txarrena duena, zerotik hurbil dauden hazkunde-tasekin, tentsio sozialekin eta diru-sarreraren desparekotasun-mailekin, zeinak, herrialde garatu guztien beherantzko joeraren aurka, hazten jarraitzen duen 2007az geroztik (Eurofound, 2024). Alemaniaren kasuan, adibidez, kezka sortzen du etorkizun hurbilean hobekuntza-ikuspegirik ez izateak, automobilgintza bezalako sektoreak zaharkituta geratu direlako eta herrialdearen lehiakortasun historiko ospetsurako funtsezkoak dira.

Hondamen industrialari oso lotuta dago nazioarteko eremu geopolitiko asalduan garrantzirik gabeko eragile bihurtzeko arriskua. Joan den mendearen amaieran susmatzen ziren pistak, zeinen arabera ordena multipolar baterantz aurrera egin genezakeen, agerikoak dira orain. Eraldaketa horien ardatzean Txina dago; izan ere, bere dinamismo ekonomikoak, lehen aipatu dugunak, nazioarteko inplikazioak ditu. «Zerrendaren eta Ibilbidearen Ekimena» (BRI, ingelesezko siglen arabera) deritzona plangintza baten adibide argia da. Planifikazio horretan bat egiten dute alderdi desberdinek —merkataritzakoak, finantzarioak, aurrerapen teknologikokoak, berrantolaketa ekonomikoak—, eta horien inguruan

Azkenik, geldialdi ekonomikoa eta Europa zaharreko barne-desberdintasunen igoera, berrarmeen bidea aukeratzea ahalegin diplomatikoak eta gure bizilagunekin elkar ulertzekoak areagotzeko aukeraren aurrean, Mediterraneo munduko hobi komun handiena bihurtu duten eta ahulena kriminalizatzen duten immigrazioaren aurkako politikak... Hainbat dira lehen aipatutako batasunaren, elkartasunaren eta giza eskubideen Europako proiektuaren indarraldia zalantzan jartzen duten elementu kezkagarriak.

bideratu du Txinak bere kanpo-politika gero eta aktiboagoa. Asiako erraldoiaren estrategia horrek arrakasta izango duela aurreikusten denez, Txinaren inguruko metatze-dinamika globalak berbideratzen jarraituko du, eta herrialdeen arteko aliantzen mapari bete-betean eragingo dio.

Trump AEBko administraziora itzuli izanak ez ditu funtsean nazioartean ikusitako epe luzeko aldaketak aldatu. Agian, nabarmenago bihurtu du herrialde horrek duen posizio hegemonikotik eratorritako onurei eusteko borondatea, baina horrek eragindako kostuak eta arriskuak kanpora atera nahian. Munduko merkataritzan eta finantzetan duen posizio zentrala sendotu nahi du, baina hirugarrenei blokeo-neurriak ezarri nahi dizkie behin eta berriz; nazioarteko moneta gisa dolarrari desafio egiten diona errepresaliek inehatxatzen du, baina diru-rol zentral horrek bere enpresen kanpo-lehiakortasunari eragitea saihestu nahi du; gainera, ez du murriztu nahi planetako puntu nagusietan duen disuasio- eta errepresio-boterea, baina botere horrek dakarren gastu militarra bazkideen artean banatu nahi du.

Ordena globalaren bilakaeraren ezaugarri handi horiek, aldizka, Europa (edo, hobeto esanda, herrialde kideen batura) dilema konplexu baten aurrean aurkeztera eramaten dute: Jarraitu behar al du Estatu Batuen politikak aurrera egiten, baina iraganeko garaietan baino kostu handiagoa bere gain hartuz? edo ekialderantz biratu behar du, txinatar dinamismoak eskaintzen dituen aukerak

aprobetxatzeko? Planteatutako dilema konpontzea zaila izateaz gain, eztabaida bi aukera horietara murrizteak agerian uzten du Batasun gisa ekimen propiorik ez dagoela.

2022aren hasieratik horri Ukrainako gerra gehitu zaio, Errusiaren inbasiotik zuzenean eratorria; hala ere, ezinezkoa da gerra hori ulertzea mende honen lehen bi hamarkadetan NATOk izan zuen anbizio hedatzailea kontuan izan gabe. Gerra-kanoiak Europako ateetan jotzen ari direla, berezko bide bat diseinatzeko edozein zantzu desagertu da, eta errusiar bizilagunaren aurrean berrarmatzea aukeratu da.

Gatazka horrek, halaber, goian aipatutako erronka ekonomiko eta geopolitikoen eta beste erronka baten arteko erlazioa erakusten du. Azken erronka hori ez da berria, ezta Europakoa bakarrik ere, baina kontinentean tentsioak eta gatazkak sortu dira, eta horrek erakusten du premiaz aurre egitea garrantzitsua dela. Hondamendi ekologikoa gelditzeko edo moteltzeko erronkaz ari gara, gizarte garatuen ekoizpen- eta kontsumo-eredu jasanezinek azkartuta.

Ukrainako gerran, planetako gerra gatazka gehien konstante bat errepikatzen da, disimulu gutxiarekin: zuzenean edo zeharka inplikaturako potentziek baliabide finituak eta estrategikoak kontrolatzeko eta ustiatzeko borroka. Bestalde, klima-aldaketak bat egiten du Europarako migrazio-tentsioak areagotzen dituzten faktore heterogeneoen zerrendarekin. Koordinazio- eta integrazio-programa komun kaltetan, herrialde kideek erantzun nazional eta murriztaileen alde egiten dute azkenaldian.

Azkenik, geldialdi ekonomikoa eta Europa zaharreko barne-desberdintasunen igoera, berrarmeen bidea aukeratzea ahalegin diplomatikoak eta gure bizilagunekin elkar ulertzekoak areagotzeko aukeraren aurrean, Mediterraneo munduko hobi komun handiena bihurtu duten eta ahulena kriminalizatzen duten immigrazioaren aurkako politikak... Hainbat dira lehen aipatutako batasunaren, elkartasunaren eta giza eskubideen Europako proiektuaren indarraldia zalantzan jartzen duten elementu kezkagarriak.

Inoiz izan ez zen proiektua: Europaren historia hurbilaren errepasoa ekonomia politikoaren ikuspegitik

Une honetan, komeni da geure buruari galdetzea «Europako gurasoek» amestutako proiektu ederrak uneren batean integrazio-prozesua gidatu duen edo prozesu hori beste plan batzuetan oinarrituta gauzatu den. Erromako Itunetik (1957) zirriborratutako ibilbide-orriaren errepasoak, laurogeiko eta laurogeita hamarreko hamarkadetako liberalizazio komertzial eta finantzarioan zehaztuak eta eurogunearen ondorengo hedapenean finkatuak, benetako helburua beti Europako esparrua kapital-metaketarako egokitzea izan dela pentsatzera gonbidatzen gaitu. Hipotesi horrek ez dirudi burugabea: azken finean, ekoizpen modu nagusiak, kapitalistak, metaketa hori errazten duten faktoreak etengabe bilatzea eskatzen du. Inbertsio kapitalistatik sortutako aberastasunak eta aldaketa teknikoak, eskuarki argudiatzen denez, Europako ongizate-estatuaren finantzaketa erraztuko lukete.

Hala ere, ibilbide-orri horretatik haratago, gerora sortutako fenomeno edo koiunturei aurre egiteko moduak iradokitzen du integrazioaren helburua ez zela potentziekin lehitzeko gai izango zen kapital propio, europar, dinamiko eta sortu bat sustatzea ere. Aitzitik, lehentasuna Europako «erdiguneko» kapital nazionalen interesetarako espazio funtzional bat sortzea zen, eta horren erreferente historiko argiena Alemaniako kapital industrial da.

Horren adibide garbia 2008an hasitako krisiaren kudeaketa da, baina Euroguneako periferia deiturikoan (Grezia, Italia, Espainia, Portugal) larriagotu zen hurrengo hamarkadaren erdialdera arte, ezarritako austeritate-politikatik abiatuta. Aldi gogor horren azalpen zehatzik eman gabe, komeni da aurretik, tartean eta ondoren izandako alderdi zehatz batzuk errepasatzea.

Lehenik eta behin, krisia «bere aukeren gainetik» bizi zen periferia baten xahutze-gogoaren ondorio izan zela dioen kontakizun ezagunaren aurrean, Europako zentro aurreztaileari kontrajarrita. Komeni da zehaztea mende berriaren lehen urteetako hedapena, ondorengo krisialdirako baldintzak sortu zituena, ezin izango zela denboran mantendu kapital «zentralak» periferiako euforia espekulatiboan parte hartu gabe.

Merkataritza-desoreka handien metaketaren garaia izan zen. Hain lehiakorrek ez diren herrialdeetako moneta komuneko kide izateak aukera ematen zien Alemaniari, Danimarkari eta Holandari, besteak beste, gero eta merkataritza-superabita handiagoak erregistratzeko, monetaren preziazioa jasan gabe. Aldi berean, soberakinak periferian inbertitzen ziren, kapital alemaniarrek, holandarrek, frantsesek... beren herrialdeetan inbertituz gero baino errentagarritasun handiagoa ateratzea espero baitzuten. Beraz, besteen dirua xahutzen zuten herrialdeei buruzko kontakizuna baino gehiago, dinamika kolektiboa zen, enpresa, banku eta beste eragile pribatu, zentral eta periferiko batzuen, errentagarritasun handiena bilatzen baitzuten.

Merkataritza-desoreka handien metaketaren garaia izan zen. Hain lehiakorrek ez diren herrialdeetako moneta komuneko kide izateak aukera ematen zien Alemaniari, Danimarkari eta Holandari, besteak beste, gero eta merkataritza-superabita handiagoak erregistratzeko, monetaren preziazioa jasan gabe. Aldi berean, soberakinak periferian inbertitzen ziren, kapital alemaniarrek, holandarrek, frantsesek... beren herrialdeetan inbertituz gero baino errentagarritasun handiagoa ateratzea espero baitzuten. Beraz, besteen dirua xahutzen zuten herrialdeei buruzko kontakizuna baino gehiago, dinamika kolektiboa zen, enpresa, banku eta beste eragile pribatu, zentral eta periferiko batzuen, errentagarritasun handiena bilatzen baitzuten.

Hedapen-aldi horretan sortutako finantza-bulegoak oztopo arriskutsu bihurtu ziren kapital zentralarentzat. Bere kontura eta arriskuan utzi beharrean, luxuzko elkarrizketa izan zuen Europako periferiarekin negoziatzeko. Troika Europako erakunde-arkitekturaren bi zutabek (Batzordea eta Europako Banku Zentrala) eta Nazioarteko Diru Funtsek osatzen zuten, eta Frantziako eta Alemaniako finantza-erakundeei dirua itzuliko zitzaizela bermatzeko (Blyth, 2013) eta kolapsoa saihesteko esku hartu zuen.

Herrialde periferikoetan, austeritate-politikek atzeraldia areagotu eta gizarte-krisia larriagotu zuten. Grezian, 2025ean eta ondare nazionalaren likidazio progresiboan urteak eman ondoren (doikuntza planetan ezarri zen bezala), zor publikoak Troika aurrekoak baino askoz handiagoa izaten jarraitzen du, eta diru-sarrera maila urrun dago 2007ko mailara itzultzetik.

Bestalde, Troikak lagundutako periferiatik atera ondoren, zentroaren kapitala merkatu berrietara bideratu da. Alemaniako kapital industrialaren kasua paradigmatikoa da, Europako motortzat hartu baita. 2008az geroztik, salgaien merkataritzak Europar Batasunarekin duen pisua, gehiengoa izan arren, jaisten joan da, Txinarekin edo, neurri txikiagoan, Estatu Batuekin dituen harremanen mesedetan. Gutxienez 80ko hamarkadatik aurrera aurreikusten hasi zen beherakada Alemaniak kontinenteko herrialde batzuetatik egindako esportazioetan eta inportazioetan. Horien artean, bitxia bada ere, Europako Ekonomia Erkidegoaren bazkide sortzaile gehienak zeuden: Belgika, Herbehereak, Italia eta, bereziki, Frantzia. 2008tik atzemandako atzerakada, ordea, Alemaniako esportazioen zati bat merkatu periferikoetara (Espainiakoa, Italiakoa edo Greziakoa) erretiratzearen ondorio da, atzeraldi sakona izaten ari baitziren, Alemaniako gobernuak berak babestutako egitura-doikuntza batek areagotuta.

Alemaniako kapitalaren erreakzio-gaitasun hori funtsezkoa izan da merkatu berriak detektatzeko eta haiengana jotzeko, eta, horrela, krisiak saihestu eta esportazioetan oinarritutako hazkunde-ereduari eutsi zaio hiru hamarkadatan. Horretarako, Europar Batasuna eta, bereziki, eurogunea baliagarriak izan zaizkio, lehiakor mantenduko duen moneta komun bat eta soberakinak berriz inbertitzeko aukera eman diotelako eta, bereziki, finantza-krisietatik premiazko irteera emango zaiola ziurtatu duelako.

Keynesianismo militarra irtenbide faltsu gisa

Azken urteetan, ordea, errealitatea aldatu egin da Alemaniako lokomotorarentzat. Arazoa ez da, aurreko aldietan bezala, puntako produktueterako merkatu berriak aurkitzea. Egungo egoeraren larritasunak 2022az geroztik geldialdi larria eragin du, eta badirudi sektore liderren egokitzapen-faltan dagoela, batez ere automobilaren kasuan.

Une historiko honetan planteatu da Europarako armamentu-lasterketaren aldeko apustu garbia egitea, elkarrekin jarraitu beharreko bide gisa. Planteamendu horrek moralki sortzen duen ikaraz haratago, ezinezkoa da dimentsio geopolitikoa eta ekonomikoa bereiztea.

- Lehenik eta behin, kanpo-politika heriotzaren industriara birbideratzeak baliabide itzelak –intelektualak eta fisikoak– mobilizatzea dakar automatikoki, eta baliabide horiek beste jarduera mota batzuetara bideratzen ari ziren.
- Bigarrenik, kanpo-politikako erabaki hori estrategia ezin hobe delako inplikaturako herrialdeen garapen ekonomikorako. Jordi Calvok (2025) aurtengo udaberriko Mugarik Gabeko Ekonomia-arien dosierrean emandako argudioetako bat, besteak beste, enplegua sortzeko gastu militarren uestezko eraginkortasuna da. Hipotesi hori oinarri hartuta, herrialde kideak gastu hori biderkatzeko aukera izugarria baloratzen hasi dira, baliabide nazionalak (eskulana, besteak beste) mobilizatze-ko duten gaitasunean oinarrituta.
- Gainera, zor publikoa mugatzeko irizpideek oraintsu arte zurrunik izaten jarraitzen bazuten bi-zi-baldintzen narriadura larriko garaietan ere, ohi ez bezalako malgutasuna eta anbiguotasuna hartzen hasi dira Alemaniako gobernuak eta Europako Batzordeak eskatuta; hots, austeritate-printzipioen errespetuaren beste zaindari sendoak dira.
- Azkenik, hainbat egilek (Roberts, 2025; Varoufakis, 2025) adierazi dute keynesianismo militarra automobilgintzako enpresei (batez ere Volkswagen), Alemaniako makina edo elektronikakoei, ezkutuko laguntza ematea baino ez dela, merkatuaren eskakizunetara hobeto egokitutako lehiakide berriak sortu direlako beharrezko birmoldaketa egitera behartuta.

Aldaketa-seinaleak: proiektu komunak iraganeko mamuen eta egungo erronken aurrean

Nahiko litekeena da kontinente zaharrean pixkanaka indar neofaxistak indartzen jarraitzea, besteenganako izuaren eta mesfidantzaren diskurtsoek bultzatuta. Indar horien gorakadak Europaren nazioarteko rola ahultzea ere ekarriko du, horiek planteatutako erronka askoren konponbide gisa muga nazionalak ixtea planteatzen duten neurrian.

Hala ere, badira seinale batzuk norabidea aldatuko dela pentsatzera gonbidatzen dutenak. Eraldaketa produktibo handia, inbertsio eta koordinazio ahalegin handia eskatzen duena, munduko gainbehera ekologikoa, miseriatik eta gerratik ihesi datozen migratzaileen ezinbesteko etorrera, edo Europako potentzia zaharren pisu demografiko txikia... Gaur egungo erronka askoren izaera eta tamainak eraman ditzake kapital nazionalak hausnartzera beren biziraupena herrialde guztiek batasun politiko gisa egiten duten ahalegin bateratuaren bidez baino ez dela posible.

Amaitzeko, gogora dezagun COVIDetik ateratzen dugun ikasgai nagusietako bat: Europako historia modernoan aurrekaririk ez duen erronka baten aurrean, hala nola pandemia, Europako Kontseiluak 2020an adostu zuen Europako gastu programarik handiena (Next Generation funtsak), erresilientzia sozialerako eta kontinenteko ekoizpen-sarearen eraldaketarako. Gainera, zorra mutualizatzeko lehen urratsak eman ziren, eta, horrela, aurreko krisitik erdialdeko herrialdeek behin eta berriz markatutako marra gorria gurutzatu zen. Hainbat arrazoiengatik kritikagarria den arren – logika produktibista eta antiekologikoa, Estatu Batuetako eta Txinako pakete handinahiekin alderatuta tamaina txikiagoa izatea edo kostuak erabat mutualizatuta ez egotea –, Batasun gisa jokatzeko dutenean herrialdeek eragin ditzaketen sinergien eta erreakzio positiborako gaitasunaren erakusgarri dira.

Bibliografia

- Blyth, Mark (2013). *Austerity: The History of a Dangerous Idea*. Oxford University Press
- Calvo, Jordi (2025) «La falacia del empleo de la industria militar», *Dossier EsF La Economía de la Guerra, Economistas sin Fronteras*, https://ecosfron.org/wp-content/uploads/2025/05/Dossieres-EsF-57_-La-economia-de-la-guerra.pdf
- Eurofound (2024), «Developments in income inequality and the middle class in the EU», *Publications Office of the European Union*, Luxembourg, <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2024/developments-income-inequality-and-middle-class-eu>
- Roberts, Michael (2025) From welfare to warfare: military Keynesianism, *The Next Recession* blogean, 2025eko martxoaren 22an, <https://thenextrecession.wordpress.com/2025/03/22/from-welfare-to-warfare-military-keynesianism/>
- Varoufakis, Yanis (2025) The Economics of Europe's Descent into Warmongering, *Naked Capitalism*, <https://www.nakedcapitalism.com/2025/06/yanis-varoufakis-the-economics-of-europes-descent-into-warmongering.html>

Daniel Vila Garda
Ekonomialaria

Garai performatibo hauetan, kontaketa politika da, beste bide batzuetatik. Eta hitzek munizio gisa jokatzeko dute. Benetako sua eta jaurtigairik gabeko balak orainari eta etorkizunari buruzko itxaropenei aldi berean eragiten dieten emaitzekin nahasten dira. Foucaultek, besteak beste, Clausewitzek «politika gerra da beste bide batzuetatik» idatzi zuenean egindako inbertsioaren beste buelta bat da.

Kontakizunik gabeko batasuna

Latinoamerikako iritzi publikoarentzat, zalantzarik gabe, Europa funtsezko erreferentzia da mendebaldeko zibilizazioarentzat, baina ez da ikusten XXI. mendean arreta berezia jarri behar zaion subjektu politiko gisa. Toki hori osatzen duten nazio exinperialistek eta beren lurraldean eta lurraldetik erauzketa-errentagarritasun handien bila diharduten multinazionalak ¹betetzen dute, bai baliabide naturalei dagokienez, bai zerbitzuei dagokienez.

Zeregin horretarako, Europar Batasunak bere egungo balioekiko konfiantza adierazten duten kontakizunak faltan ditu, hipokresia zaharrik eta zinismo berririk ez dutenak. Kontakizun horiek gertaerak bultzatu behar dituzte, alde guztien mesedetan.²

Zergatik? Zalantzarik gabe, arrazoia da mendeetako inertzia historikoa, era berean, Europar Batasunaren kanpo-politikaren ahultasuna, gertaerarik eta kontakizunik gabea, bere eraikuntza-prozesu motelaren isla fidela eta ibilbide eta interes nazional desberdinak uztartzeko zailtasuna.

2008an piztu zen finantza-krisia arte, argudiatu zitekeen geldotasun hori eta estrategia mailakatua eta nazioz gaindiko erakundeek juridikoki ezarritako arauen mende zegoena —hasiera batean Monnetek eta Schumanek zirriboratu zutena— ezinbestekoak zirela historiako integrazio baketsuaren proiekturik handiena aurrera eramateko. XX. mendean, Tony Judtek «hogeita hamar urteetako bigarren gerra» deitu zuen horretan, 60 milioi pertsona baino gehiago hil ziren beren lurraldeetan.

Bi gerren muturreko gogortasunaren irteera negoziatuak, gerraosteko itunetan diseinatutako izaera keynestarreko ongizate-estatu nazional garrantzitsu eta desberdinak eraikitzea ekarri zuen. Hori dolarra/euroaren, NATOren eta sozialdemokraten, demokristauen eta liberalen arteko txandakatze demokratikoaren babespean gertatu zen, eta langile mugimenduaren errebindikazio eta demokratizazio paper oso garrantzitsuak lagundu zuen klaseko sindikatuen bitartez. Horrela, hainbat abiadurako espazio ekonomiko bat eraiki zen, non kapitalismoaren desberdintasunak munduan gutxien urratzen zutenak ziren. Europako herrialde asko sartu dira leku horretara ondoz ondoko zabaltze-prozesuetan, eta inork ez du handik alde egin nahi, salbuespen britainiarra izan ezik, bere exinperioko berezitasun historikoaren ondorioz egindako joan-etorriekin.³

Integrazio horren erritmo sakona kapital finantzarioaren metaketa-prozesuak markatzen zuen; 1973tik aurrera dollarraren patroiaren irteerarekin piztu eta 1992an sinatutako Maastrichteko Itunean islatu zen. Integrazio horren dimentsio soziala beti izan da baldintzatzaile monetario eta ekonomikoen aurkakoa, eta horrek ez du lagundu bertako biztanleen artean identitate europar bat eraikitzen, beste herri

1. Latinoamerikari dagokionez, bereziki Espainia, Portugal, Frantzia eta Ingalaterra. Eta, bereziki, Frantzia, Amazoniako estatua itsasoz haraindiko bere lurraldeagatik, Guyana Frantsesa.

2. Amerikaren konkistari buruzko irakurketa antagonikoak bezalako gaietan elkarriketa autokritiko eta eraikitzaileko gune bat sortzeko beharrezko ahaleginak eginez.

3. Rol propioa Commonwealthen, armategi nuklearrean eta libera esterlinan.

batzuekin duen harremanean islatuko dena. Nazio-kidetza beti izan da nagusi.

Europako lurraldea izan da gatazka zibilaren osagai handiko gerra gehien izan dituen mendeetan zehar, eta bertako nazioek egin dituzte garai inperialen jatorrizko herrien sarraskirik handienak (agian bi gauza horiei buruz ari zen George Steiner pentsalari judua, «Europa hainbeste historiaz nekatuta zegoela» aitortu zuenean).

Europar bakezaletasun hori EB mundu mailako multilateralismoaren defentsa hasiberriaren oinarrian dago.⁴ Europako defentsan eta segurtasunean gehiago gastatzeko erabakia oso gatazkatsua da; izan ere, Europako gizarteetan, elite ekonomiko eta politikoetan hainbat irakurketa daude: berrarmatzea bezala ospatzen dutenak, autonomia estrategiko bateranzko bultzada baloratzen dutenak eta erabat aurka agertzen direnak.

Europako emakumeen emantzipazioaren olatu geldiezinak eta Europako LGTBI mugimenduak bultzatzen dituen genero-aniztasunen onarpen gero eta handiagoak indartu egiten dute haien erakundeen dinamika bakezalea.

Errusiak Ukrainarekiko aldebakarreko inbasioak gatazka orokortu baten mamuak ireki ditu berriro, eta gatazka horrek, Europar Batasunaren eta herrialde inbadituaren alde osatzen duten ia herrialde guztien erantzun bateratu azkarra izan bazuen ere, erreakzio ugari sortu ditu Europako gizartearen barruan, eta bere eredu ekonomikoaren egungo ahultasun energetikoa gogorarazi du. Netanyahuren Israelgo Gobernua Gazan egiten ari den sarraski anker eta deshumanizatzailea denbora errealean ikustek⁵ eta Europar Batasunak hari amaiera ematen gogor laguntzeko duen ezintasunak beren sorrerako balioen ispiluaren aurrean jartzen dituzte Europako gizarteak, oraindik ere balio horiek barneratzen hasi berri direnean.

4. Frantziaren alde bakarreko interbentzionismo militarrek, NATO n estatus berezia duen potentzia nuklearrak, Europaren papera zaildu du, Sirian, Libian eta Sahelen gertatzen den bezala.

5. Alemaniaren erru bikoitzak jokatzeko duen papera da nagusia: Shoá eta Israelgo Estatuaren sorrera.

Gai sorta batek zaildu egiten du Europar Batasunaren (osotasun gisa) eta munduko gainerako herrialdeen (bereziki, Afrika iparraldearen eta Latinoamerikaren) arteko komunikazioa eta interes-akordioa: klima-krisiari erantzuteko eta, aldi berean, enpresen eta familien energia-kontsumoaren beharrak konpontzeko jarrera ekologistak hartzeko abiadura gero eta handiagoa; giza eskubideen defentsan inspiratutako Estatuko erakunde demokratikoen erresilientzia ahuldua; feminismoaren aurrerapenei erantzuteko erreakzioak; gizarte aurrerakoiaren sekularizazio gero eta handiagoa; edo profil ideologiko guztietako gobernuek Europar Batasunetik kanpoko immigrazioa xurgatzeko politika okerrak eta sakabanatuak, beren kostu humanitario jasanezinarekin.

Europar Batasuna ekialderantz zabaltzeak, SESB inplasioz erortzearen ondorioz elite politiko eta ekonomikoaren artean bizi izan zen mozkorraldi arrakastatsuen ondorio gisa, Europaren eraikuntza-enderkatze bat eragin zuen bere lurraldean bertan, eta ez zien mesederik egin barne indarrei, Errusia postsobietarrean, erregimen berriaren erreakzio espansionista geldiarazi zezaketelako.

Gai sorta batek zaildu egiten du Europar Batasunaren (osotasun gisa) eta munduko gainerako herrialdeen (bereziki, Afrika iparraldearen eta Latinoamerikaren) arteko komunikazioa eta interes-akordioa: klima-krisiari erantzuteko eta, aldi berean, enpresen eta familien energia-kontsumoaren beharrak konpontzeko jarrera ekologistak hartzeko abiadura gero eta handiagoa; giza eskubideen defentsan inspiratutako Estatuko erakunde demokratikoen erresilientzia ahuldua; feminismoaren aurrerapenei erantzuteko erreakzioak; gizarte aurrerakoiaren sekularizazio gero eta handiagoa; edo profil ideologiko guztietako gobernuek Europar Batasunetik kanpoko immigrazioa xurgatzeko politika okerrak eta sakabanatuak, beren kostu humanitario jasanezinarekin.

Laburbilduz, kontraesan gehiegi Europan, eta alde nabarmenak beste kontinente batzuetan bizi diren prozesuekiko; ez dira eremu erraza maila globalean eta bake garaian akordio estrategikoen elkarriketa konstruktiboetarako. Europar Batasuna une zailean dago bere interesak munduko gainerakoekin bateratuko dituzten ekimen estrategikoak barneratzeko. Are gutxiago, munduko gainerakoei inspirazioa emango dietenak, eskubide indibidual, sozial, politiko eta ekonomikoen konbinazio bakan eta gatazkatsuekin.

«Europako eredu», kontakizunik gabe uzten duen bere birformulazio-egoera zalantzarri eta ezegonkorrean, ez dago Txinak eta Errusiak, bere «eredu egonkorrekin» (iritzi publikorik eta hauteskunde-txandakatzerik gabe) eta AEBk (oraindik ere su erretoriko eta errealeko gaitasun ikaragarriarekin) dakarten erronkari aurre egiteko prest.⁶

Batasunik gabeko kontakizuna

Bestalde, Latinoamerikako errealtateak konbultsio handiak jasan ditu aldi horretan, maila guztietan.

1989tik aurrera, Kubako esperientzia iraultzailea eta eskualde osoan izan zuen eragina agortu egin ziren; jatorrizko herriak subjektu politiko erabakigarri gisa agertu ziren (batez ere Ekuador, Bolivia, Mexiko eta Erdialdeko Amerikan); eliza ebanjelistek gero eta eragin sozial eta politiko handiagoa izan zuten (berezi Brasilen); narkotrafikoak gero eta eragin handiagoa izan zuen gizartean eta erakunde errepublikarretan, herrialde bakoitzeko intentsitate-maila desberdinekin, baina ezohiko larritasuna izan zuen, eta horrek segurtasunik eza eragin zuen hiri eta portuetan; eta bertako biztanleen migrazio-desplazamendu izugarriek esparru berria eman zioten azpikontinente horretako gaitz handiari: egiturazko desberdintasunari.

Etengabe krisian dauden alderdien sistemetan botoa emateko gero eta herritar gehiagok duten desafekzioa abstentzioaren gorakada nabarmena eragiten ari da botoa nahitaez eman behar duten herrialdeetan. Itxurazko paradoxa horrek erakusten du instituzionaltasun ahula, eta, aldi berean, hauteskunde-prozesuak gero eta deslegitimatutako daudela hauteskontziek bermatutako gobernuei egonkortasun politikoa emateko. Ustelkeriarekin batera, funts publikoen erabilera klientelarretik bideratzen baita, aitortu eta kontrolatu gabeko funtsekin politika finantzatzeak Europar Batasunarekiko elkarriketa zailtzen duen koadroa osatzen du.

AEBren interbentzionismoak Latinoamerikan hainbat forma hartu ditu, baina beti izan du salbuespen gutxiko Europako herrialdeen isiltasun konplizea, giza eskubideen urraketa nabarmena izan denean. Europako erakundeek ez dute behin betiko hautsi AEBko James Monroe presidentearen duela 200 urteko aipamena («Amerika amerikarrentzat») konplizitate inperialista zaharren klabea interpretatzen duela dirudien lehendakaritza-ildo hori.

Europar Batasuna bi bidesari ordaintzen ari da 1945. urtetik aurrera Estatu Batuek berreraikitzeari eta Ongizate Estatua berezko baliabide fiskalekin eraikitzeari laguntzeagatik: Latinoamerikan bigarren mailako papera jokatzeko eta AEBko interes estrategikoen mende egotea militarki, ekonomikoak zein geopolitikoak, NATOren esparruan, eta, ondorioz, tentsio geopolitikoak izatea Kubarekin edo Brasilekin.

Egoera horri esker, Latinoamerikako gizarteek Europako interesak bistaratu dituzte beren nazio matrizeko korporazio handien eskutik, Europaren eraikuntzaren arrastoa aintzat hartu beharreko erreferentetzat hartu gabe. Mercosurren sorrera Europako eraikuntzaren ordezkotako xume bat da, merkataritza hasita, eta bere arrakastarik nabarmenena Argentinaren eta Brasilen arteko osagarritasun asimetrikoa da, bere indarrez dabilen industrian.

Kontakizunari dagokionez, «Latinoamerika» esamoldea utopiaren eta ameskeria politikoaren artean dago. Gehienez ere, kaleidoskopio kultural aberatsa adierazten du, eta bertan bizi diren gehiengo handiak haren aniztasunarekiko lotuta sentitzen dira. XIX. mendeko lehen laurdenean metropoli europarren independentzien ondorioz gertatu

6. Eskoziako *Trump Turnberry* luxuzko resortean Donald Trumpen eta Ursula von der Leyenen arteko «aurretiazko akordio politikoaren» forma eta funts ezagunak modu ezin hobean antzeztzen ditu negoziazioak bideratzeko modu desberdinak.

zen balkanizazioa, hegemonia kreol desberdinak lurralderatuz; ez da batasun dinamiketara bideratu azken 30 urteetan hainbat saiakera egin diren arren, hala nola ALCArek sorrera 1994an, ALBArena 2004an, PARLASURena 2006an edo UNASURena 2008an. Gaur egun, erakunde horiek guztiak ahuldu egiten dira Latinoamerikako herrien bizitzan eragin zehatzik gabeko topaketetan.

Erronkak

2008tik aurrera finantzek zuzendutako globalizazioaren krisiak eskuin muturreko indar kontrairaultzaileak piztu ditu arlo sozialean eta fanatikoki liberalak, berriz, arlo ekonomikoan. Nahasketa hori irudikapen demokratikoaren oinarriak ahultzen dituzten proiektu politiko autoritarioetan laburbiltzen da.

Urruti geratzen da 2001ean Porto Alegren egindako lehen Munduko Gizarte Foroan agertu zen bultzada birsortzaile eta eraldatzailea, demokrazia parte-hartzailea, ondasun komunaren defentsa eta desberdintasunen aurkako borroka («Beste mundu bat posible da» lelopean laburbildu ziren) eskatzeko. Mundu osoko globalizatuen ahalegina izan zen globalizatzaileekin alternatibak alderatzeko, biak nola definitu gorabehera. Esperientzia horrek erronka egiten digu, eta galdetzen digu zergatik asmatu zuten finantza-merkatuen eta oligopolikoen diktadurak gizateria gehien-gehienarengan izan zituen ondorio negatiboak buruzko diagnostikoetan, eta zergatik ez zuten antzeko arrakastarik sortu horiei aurre egiteko modu zehatzetan.

Aitzitik, eskaintza nagusi duten merkatu finantzario eta oligopolikoen totalitarismoaren aurka egiteko, gaur egun proposamen subiranistak egin dira, aldeaniztasuna eta akordioak bake-esparru batean zailtzen dituztenak. Muturreko eskuinaren hitzak eta bolborak bat egiten dute arlo politikoan dinamika demokratikoak eta arlo sozialean banatzaileak geldiarazteko. Giltzape dialektiko eta bortitz horretatik ateratzea ezinbestekoa da indar aurrerakoi guztientzat, bai Europan, bai Latinoamerikan.

Argi dago egungo Europar Batasunak ez duela bere errealitatea mundu osora esportatu nahi; beharbada, munduan zehar hedatzen diren dinamika politiko,

Aitzitik, eskaintza nagusi duten merkatu finantzario eta oligopolikoen totalitarismoaren aurka egiteko, gaur egun proposamen subiranistak egin dira, aldeaniztasuna eta akordioak bake-esparru batean zailtzen dituztenak. Muturreko eskuinaren hitzak eta bolborak bat egiten dute arlo politikoan dinamika demokratikoak eta arlo sozialean banatzaileak geldiarazteko. Giltzape dialektiko eta bortitz horretatik ateratzea ezinbestekoa da indar aurrerakoi guztientzat, bai Europan, bai Latinoamerikan.

ekonomiko eta sozialak errespetatzen dituen eginkizun eredugarria hartu duelako.

Hala ere, Europako erakundearen arteko dibortzio gero eta handiagoak eta horien heldutasun-prozesu espasmodikoak (euroaren krisia, pandemia eta Ukrainako gerra katalizatzaile gisa) ziurgabetasun gero eta handiago baten mende dagoen Europako gizarte baten aurrean, ondorio gisa eragin dute ilusioa sortzen duen kontakizunak ez egotea eta Europaren eraikuntzan sakontzea, EB alde anitzeko mundu baten eraikuntzaren erdigunean jartzeko.

Badirudi AEBk eta Errusiak multipolaritate inperfektuaren alde egiten dutela, non Europar Batasuna izango den kobratu beharreko prezioa, eta Txinak erraldoi global berria izango da, Europaren integrazio-prozesuaren egungo krisiaren aprobetxamendu taktikoaren alde. Europa zeharkatzen duen Zetaren Ibilbide berri baten saiakera eta Ukrainako inbasioan Errusiarekin inplizituki lerrokatzea une politikoaren konplexutasun estrategikoaren bi adibide argi dira.

Esparru horretan, Europaren eta Latinoamerikaren arteko harremana bi ahulezien arteko topaketa da, biak barne-dinamika zentrifugoek mugatuta. Herrialde bakoitzak bere kabuz negoziatzen du edo bi blokeen arteko elkarriketak publikoki baldintzatzen saiatzen da. EB-Mercosur negoziazioetan Frantziak izan duen portaera iraunkorra nekazaritzako abeltzaintzaren atalari lotuta, Alemaniaren ingurumen kezkei lotuta eta Mileiren Argentinako Gobernuak AEBkiko negoziazioetan izan duen jarrera hiru adibide argi dira.

Bitartean, AEBk eta Txinak Latinoamerikan hedatzen dute beren eragin-gaitasuna, baliabide naturaletarako sarbidea ziurtatzeko eta haien aldeko lerrokatze geostrategikoak bultzatzeko.⁷ Gero eta handiagoa da bi superpotentzien arteko lehia, presentzia militarra, teknologikoa eta baliabide eta azpiegitura estrategikoetan egoteko, Latinoamerikako herrialdeek erantzun hitzarturik eman gabe.

Dinamika konbergenteak eraikitzea

Hala eta guztiz ere, Europako agenda, martxak eta kontramartxak gorabehera, oso indartsua izan daiteke Latinoamerikarekiko loturak indartzeko, baldin eta horrekin batera beharrezkoa den bultzada politikoa eta bi gizarteen arteko zubi-lana egiten duen kontakizun komuna egiten badu, sarritan elkarren artean gatazkan dauden identitateen aniztasunak markatuta.

Amaitzeko ideia batzuk:

- Gaur egun Europako ahots baten faltan, ziurtatu beharko litzateke EBren presentzia Atlantikoaren alde bateko edo besteko herrialdeek egiten dituzten alde-biko negoziazioetan.⁸
- Gatazkak modu baketsuan konpontzeak ezadostasunen tonua markatu behar du.
- Ongizate Estatuaren bost zutabeak eraikitze eta sakontzeko laguntza zehatzak: etxebizitza, osasuna, hezkuntza, pentsioak eta zaintzak.
- Kapitalerako zergen harmonizazio fiskala eta paradis fiskalen ezabapena bi kontinenteetan.
- Gardentasun handiena enpresa-kudeaketan, enpresa-demokrazia eta ekintzailatza sustatuko dituen merkatu-ekonomia arautuaren esparruan
- Demokrazia ordezkatzaila eta parte-hartzailea babestu eta sustatzea, ustelkeriaren aurkako neu-

rri argiekin, haren adierazpen guztietan, eta desadostasunen adierazpen askea bermatuko dutenak.

- Familiek gizabanakoen garapen osoan, erlijio-konfesio guztiekin eta gizarte laikoarekin elkarriketan, duten zeregina aitortzea.
- Baliabide naturalak erauzteari buruzko akordio onuragarriak, klima-aldaketan eta naturaren defentsan dituen ondorioak kontuan hartuta.
- Drogaren arazoari aurreiritzirik gabe heltzea, droga legeztatzeari buruzko eztabaida barne. Narckoestatuak eragozte.
- Migrazio-fluxuen jatorrizko eta helmugako lekuen artean partekatutako erregulazioa, giza eskubideak betetzen direla bermatuz eta bizikidetzan mestizoa aberastuko duten baldintzak sortuz.
- Norbanakoen eskubideak hedatzea, kolektiboen balio erlijioso eta moralen bilakaera bera errespetatuz.
- Delituaren jazarpenean giza eskubideen errespetu estua eskatzea, polizia-estatuak sortzeko konponbideak baztertuz.
- Adierazpen-askatasuna bermatzea, komunikabide oligopolikoak eta sareen erabilera gorrotagarria arautuz.

Zaila izango da ideia horiek transmititzea, egiteke dauden barne-erreformetan sakontzen ez bada. Horri esker, EBko erakunde indartuek Latinoamerikako herrialdeekin epe luzeko loturak sortzen lagunduko dute. Erabakitazunez egitea eta konbentzimenduz helaraztea politikarien eta ekintza politikaren zereginak dira.

7. Estatu Batuetako errepliketako bat argi eta garbi adierazten da Robert Lighthizerek, Trumpen ideologoetako batek, Mendebaldeak Txinatik «desakoplamendu estrategikoa» (beraz, maila guztietan) bultzatzeko egindako proposamenean.

8. Pedro Sánchez Espainiako Gobernuako presidenteak Uruguai, Txile, Kolonbia eta Brasilgo agintariekin Santiagon egin berri duen bilerak, «Demokrazia beti» goi-bileran, bide onean gaudela erakusten du, eta, aldi berean, Europako herrialdeak beren kabuz doazela beren eragin-eremuetan. Eta Mexiko ez egoteak harreman horren konplexutasuna berresten du.

SAMI NAÏR, *EUROPA ENCADENADA. EL NEOLIBERALISMO CONTRA LA UNIÓN* (GALAXIA GUTENBERG, BARTZELONA, 2025)

Gabriel Flores

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan doktorea (Madrilgo Complutense Unibertsitatea), Ekialdeko Europako Institutuko eta Nazioarteko Ikasketen Institutu Complutenseko ikertzaile ohia

Sami Naïr europazale konbentzitua da, eta giza eskubideen eta migratzaileen defendatzaile sutsua. Intelktual hori Europako batasunaren proiektuaren nondik norakoen lekuko zuzena¹ eta parte-hartzailea izan da, proiektu horren dimentsio politikoa murrizteko eta hura sortu zuten balioak eta gizarte-politikak lausotzeko, bai eta Europako herritarren beldur, itxaropen eta beharrei erantzunak emateko ere. Hortik dator saiakera honetan Europa ideologia eta praktika politiko neoliberaleri kateatu izanari egiten dizkion kritiken garrantzia, indar kontserbadore eta liberalekin batera alderdi sozialdemokratek ere parte hartu baitzuten.

Testuak EBren ibilbidearen azterketa zehatza egiten du, berrogeita hamarrekoko hamarkadaren hasieran Europako batasunaren ideia estatubatuarren begiradapean islatzen hasi zenetik, ideia hori erakunde zein egitura juridiko berrietan eta ekintza politikoan zazpi hamarkadatan zehar nola asmatzen eta garatzen den aztertu eta gaur egungo krisian sartu arte.

Liburuaren lehen argitalpena 2025eko urtarrikoa da, Trumpek bigarren aldiz AEBko presidentetza hartu zuen hilabete berean. Naïrren analisisa une horretaraino iristen da. Ordutik igarotako sei hilabeteek garai berri bat ireki dute, munduko ordena liberala eta AEB eta EBren arteko harremanak irauli dituzten gertaera eta agindu exekutibo presidentzialen zurrumbiloarekin. Agertoki berri horretan, EBk bere aurpegiak txarrena

eskaini du, eta huts egin die Europako herritarren zati handi bati.²

Naïrren analisiak etsipen horren aurrekariak aztertzen ditu, porrot, arrakasta, deriba neoliberal, zuzenketa eta aurrerapenen bidez Europako batasunaren proiektua zutik mantendu, EB 27 estatu kidetara zabaldu eta Europako herritarren beharrei eta itxaropenei erantzun ahal izateko. Horrek azaltzen du EBk Europako batasunaren proiektuari ematen dion gehiengoaren babesa, gainditu beharreko arazotzat hartzen diren akatsak, mugak eta gabeziak gorabehera.³

Etsipen horren eta EBren kateatzearen aurrekariak eta sustraiak aztertzen dira Sami Naïrren saiakera honetan; hala ere komeni da EBren erorketa edo aro autoritario, belizista eta nazionalista berria behin betikotzat ez jotzea, bakoitza bere erara, Trump-ek, Putin-ek, Netanyahu-k eta Europako eskuin muturrak bultzatzen baitute. EBk katea kez dezake Europako herritarren gehiengoaren babes aktiboa izaten jarraitzen badu. European badago nahikoa adimen kritiko, potentzial analitiko eta indar politiko eta sozial europazale eta demokratiko hori egiteko. Eta Naïrren saiakera edo dossier honen ekarpenak dira berritzeko gaitasun horren frogak. Europa berpiztu

1. Zientzia Politikoetako katedraduna, 1997-1998an Lionel Jospin sozialista buru zuen gobernuaren aholkularia, nazioarteko migrazioetarako eta garapenerako ministerioen arteko ordezkaria (1998-1999), Europako Alderdi Sozialistako europarlamentaria (1999-2004), migrazio, geopolitika eta identitate gaietan aditua... Naïrren ohar biografiko labur honek balio du Europako batasunaren proiektua aztertzen duen lan berri honi buruzko ezinbesteko informazioa emateko.

2. Dani Rodriken arabera, Trumpek munduko ekonomiari egindako aurrez-aurreko erasoak talka bat izateaz gain, Europari eta munduko gainerako herrialdeei mundu mailako ikuspegi eta proposamen berri bat antolatzeke gonbita egin zien, «zaharraren desorekak, ekitateak eta iraunkortasunik eza gainditu ahal izateko, eta herrialde boteretsu bakar baten lidergoaren mende ez egoteke, onerako edo txarrerako. Baina gutxik onartu zuten erroka». Eta Europar Batasuna izan zen etsipen handiena. <https://www.theglobeandmail.com/opinion/article-trump-tariffs-global-resistance/>.

3. 40dB-ko 2025eko maiatzeko barometroak, Espainiako herritarren europazaletasuna berresten zuen, bai eta EBko kide izateak Espainiari ekarri dizkion onurei buruz duten iritzia ere https://ep00.epimg.net/infografias/encuestas40db/2025/05-barometro/2025_05_UE.pdf

daiteke. Indarra eta gaitasuna dago berriro altxatzeko eta ilusioa pizteko.

Nairren begirada analitikoak EBren jatorria arakatzen du, baina ideologia eta politika neoliberalen hegemonia nagusi izan den azken hamarkadetan jartzen du arreta. Eta azterketa Europa demokratiko, solidario eta sozialaren inspirazioa berreskuratuko duen Europako berrikuntzaren haria aurkitzeko proposamen gisa aurkezten da.⁴

Analisia ardatz tematikoen inguruan egituratzen da. «Europako identitateari» buruzko hausnarketa batekin hasten da. Ondoren, Europako batasuna eraikitze prozesuaren bi etapa nagusien azterketa dator: 1953tik 1986ra, etapa liberal bat, 1986an Europako Akta Bakarra sinatuta amaitzen dena⁵; eta bigarren etapa neoliberal bat, 1980ko hamarkadan hasten dena, Ronald Reagan eta Margaret Thatcher buru dituen erasoaldiarekin, eta covid-19aren pandemiak eragindako krisietaraino irauten duena. Lehenengo etapan, estatu kideek bateragarri egiten zituzten merkatu-ekonomia eta estatu soziala indartzera eta gizartearen gehiengoa babestera bideratutako esku-hartze publikoa, ondasun publikoen garapenari eta babes sozialari esker; bigarren etapan, berriz, liberalismo demokratikoak gero eta autoritarioagoa den neoliberalismoari bide ematen dio, non elkarrizketa soziala, negoziazio politikoa eta ongizate-estatu desagertzen hasten diren, astiro eta etengabe. Etapa-aldaketa horretan, sozialdemokraziak hirugarren bide bat hartu zuen, azkenean neoliberalismo ekonomikoa justifikatzen duen ideologia eroso eta funtzional gisa gailentzen dena, eta, kontraesanen bada ere, erakunde sozialdemokratek iraganean ainguratutako kontserbadurismotik eta porrot egindako komunismotik aldentzen jarraitu ahal izatea errazten duena, baina baita kapitalismoari alternatiba

demokratiko eta soziala eskaintzen zion sozialismo zaharretik ere.

Hirugarren bide horren eta EBren deriba neoliberalaren porrota agerian geratu zen 2008ko finantza-krisi globalarekin eta, are gehiago, euroguneko hegoaldeko herrialdeei ezarritako austeritate-politiken sorrerarekin. Porrot bikoitz horrekin batera (hirugarren bidea eta kapitalismoaren eta globalizazioaren ideologia eta eredu neoliberalena), agertu ziren ekintza politikorako modu berriak, Europar Batasuneko herritarren zati handi baten haserrea ordezkatzeko erakunde politiko berriak eta, azkenik, nazioen Europa berreskuratze prest zegoen eskuin muturra garatu zen, EBri emandako eskumenen zati handi bat eta aniztasunaren eta desberdinen aurkako beldurra eta gorrotoa bultzatu zituen ideologia nazionalista baztertzailerak sustatzeko prest.

Gizarte edukirik gabeko europeismo baten inguruan sozialdemokraziaren eta eskuin kontserbadoreen arteko aliantza estrategikoa zalantzan jarri zen. Agerian geratu ziren kudeatzeko zailtasunak, Europar Batasuneko erakundearen gabeziarik abiatuta eta eskuin muturraren gorakada bultzatu zuen giro politiko amorratua. Halaber, erronka ugari, handi eta konplexuak daude, non Erkidegoko erakundeek zeregin erabakigarria izan beharko luketen aldaketak sustatzeko, finantzatzeko, interes desberdinak arautzeko eta aldaketa horiek ahalbidetuko lituzkeen akordio sozial eta politiko zabal bat lortzeko.

Egoera horretan, erabakigarria da EBk egin dezakeen gizarte-taldeen, jardura ekonomikoen eta aldaketek kaltetutako lurraldeen edo bereziki kalteberak diren lurraldeen babes-misio nahikoa, baina ez ditu agortzen trantsizio energetikoak, ekologikoak eta digitalak bultzatzeko garatu beharreko politikek eskatzen dituzten zereginak. Jokoan daude klima-aldaketaren aurkako borroka eta ekoizpen-egiturak eta -espezializazioak berrindustrializatzeko eta modernizatzeko aukerak. Eta, are gehiago, egonkortasun politikoa, gobernagarritasuna eta gizarte-akordio zabalak bilatzea kapitalismo- eta globalizazio-eredu inklusibo berriak eta mundu-ordena aldeaniztun berri bat eraikitze, elkarbizitzak eta interesen eta premien aniztasunak sortzen dituzten lankidetzak eta gatazkak kudeatzeko gai izango diren arau eta erakundeekin.

Sozialdemokraziaren sektore ireki eta berritzaileenak berritzen saiatzen ari dira («Espainia horren adibide

4. 2025eko otsailaren 12an Fundación Ortega- Maraño fundazioak antolatutako «Europa Encadenada» liburuaren aurkezpenaren bideoa, egilea, Sami Naïr bere autorearen, eta Andrea Rizzi eta María Lledóekin egindako eztabaida interesgarria; <https://youtu.be/QRgOTdMLy60?feature=shared>

5. 1986a ere funtsezkoa izan zen Espainiarentzat, bat etorri zirelako Europako Ekonomia Erkidegoan benetan sartu izana eta NATOren erreferenduma, erakunde militar hori mundu bipolarren bizkarrezurraren zentzua, arma-karrera nuklearra eta «Gerra Hotza» galtzeko zorian zegoenean, urte gutxi batzuk geroago eroriko baitziren.

ona da», dio Naïrrek), azken hamarkadan izandako mobilizazio politiko eta sozial berrietatik sortutako indar aurrerakoi asko bezala. Bi bektore horiek bat egingo dutela pentsa daiteke, baita indar demokratiko, europazale eta multilateralista ugari ere, gizarte-gehiengo handiei eragiten dieten arazoei irtenbideak bilatzen lagun dezaketenak eta giza eskubideak eta nazioarteko zuzenbidea errespetatzen dituzten, bakea sustatzen duten eta gizarte-akordio handiak lortzeko eta erakunde eta ekintza politiko demokratikoak gizartearentzat baliagarriak direla errazteko demokraziak sistemarik onena izaten jarraitzen duela erakusten duten Europa eta munduko ordena kooperatibo baten berpizkundea bultzatzen dutenak.

Hori da, hain zuzen ere, ikusteke dagoen gai ugarietako bat; bada, ea posible den indar politiko, sozial eta kultural demokratiko eta europazaleen elkarketa heterogeneoa, gehiengo sozial handien eskakizunei erantzuteko, edo ez ote diren inposatuko desordenaz, liskarrez eta zakarkeriaz elikatzen diren barbaro berriak.

Gutxi oinarritutako baikortasunaren edo ezkortasun ontologikoen aurrean, Naïrrek saiakeraren azken

zatian garatzen duen errealismo eraldatzailea aldarrikatzen du, lanketa- eta bideragarritasun-maila desberdineko proposamen eta eztabaiden bidez, informatutako elkarrizketa publikoa eta ekintza politikoko programa europeista sustatzeko asmo argia dutenak. Europak aurrera egin dezake nortasun politiko komun bat eratzeke bidean, eta makineria burokratiko konplexu hori izateari utz diezaioke, nazioartean duen ezintasuna disimulatu ezin duena, EB osatzen duten nazioen arteko botere- eta menderatze-harreman gogorrak, eta, indarrez, bere interesak eta ikuspuntuak inposatzeko prest dauden potentzia handien aurrean.

Azken batean, ikasteko testu bikaina da, Europako batasunaren proiektuaren ibilbide bihurtuak errepasatzeko, interpretazio-hipotesiak edo balizko konponbideak kontrastatzeko eta bat ez etortzeko; izan ere, asko dago inoiz baino beharrezkoagoa den EBren berpizkunde-proiektu baten inguruan ahalik eta borondate gehien biltzera bideratutako hausnarketa eta zereginak eduki eta proposamen bideragarriak bete arte desadostasun, ñabardura, bereizketa eta zehazteko beharra. ■

LIBURUAK:

- Draghi, M.: *The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi*, 2024ko irailaren 9a https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en
- Funcas (VV. AA.): «La economía europea busca su sitio», *Cuadernos de Información Económica*, 304. zk., 2025eko urtarrila-otsaila, <https://www.funcas.es/revista/la-economia-europea-busca-su-sitio/>
- Letta, E.: *Much more than a market. Speed, Security, Solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens*, 2025eko apirila, <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.
- Mazzucato, M.: *El Estado emprendedor. La oposición público-privado y sus mitos*, Taurus, Madril, 2022.
- Milanovic, B.: *Miradas sobre la desigualdad. De la Revolución Francesa al final de la Guerra Fría*, Taurus, Madril, 2024.
- Pettis, M.; Klein, M. C.: *Las guerras comerciales son guerras de clase*, Capitán Swing editoriala, 2023.
- Piketty, T.; Sandel, M. J.: *Igualdad. Qué es y por qué importa*, Debate, Bartzelona, 2025.
- Real Instituto Elcano (VV. AA.): *Diseccionando el Informe Draghi*, 2024ko abenduaren 5a, <https://www.realinstitutoelcano.org/especiales/diseccionando-el-informe-draghi/>

ARTIKULUAK:

- Artus, P.: «Comment l'Europe peut-elle survivre?», *Flash Economie*, nº 30, zk., 2025eko martxoaren 21a. <https://api.ossiam.net/front.file/Flash%20Economie%2089%20-%20FR/FR>.
- Ben-Ami, S.: *Hostages to War, Project Syndicate*, 2025eko uztailaren 21a. https://www.project-syndicate.org/commentary/netanyahu-and-putin-sustaining-wars-in-gaza-and-ukraine-out-of-self-interest-by-shlomo-ben-ami-2025-07?utm_source=Project%20Syndicate%20Newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=89a8390835-.
- Berzosa, C.: «El declive de Estados Unidos como potencia hegemónica», *Ojo Avizor*, 2025eko uztailaren 9a. <https://ojoavizor.eu/el-declive-de-estados-unidos-como-potencia-hegemonica/>.
- Draghi, M.: «¿Cómo cambiar el rumbo de nuestro continente?», *Le Grand Continent*, 2025eko abuztuaren 22a; Mario Draghi-k Riminin emandako diskurtsoa. <https://legrandcontinent.eu/es/2025/08/22/como-cambiar-el-rumbo-de-nuestro-continente/>
- Flores, G.: «Elecciones europeas: cambios a debate y proyectos en disputa», *Sin Permiso*, 2024ko maiatzaren 25a. <https://www.sinpermiso.info/textos/elecciones-europeas-cambios-a-debate-y-proyectos-en-disputa>.
- Kavanagh, J.: «Hidden in the U.S. Army's New Reform Initiative Is a Warning for Europe», *Just Security*, 2025eko ekainaren 16a. <https://www.justsecurity.org/114375/us-army-reform-warning-europe/>.
- Krugman, P.: «ICEing the U.S. Economy. Mass deportations will hurt more than people realize», *Substack*, 2025eko abuztuaren 20a. <https://substack.com/home/post/p-171393853>

- Madaio, R.: «¿Cómo puede Europa superar su dependencia militar de Estados Unidos?», *Agenda Pública*, 2025eko apirilaren 28a. <https://agendapublica.es/noticia/19811/dependencia-militar-europea-estados-unidos-superarla>
- Milanovic, B.: «Nada (significativo) que decir», *Le Monde Diplomatique-Argentina*, 2025eko abuztua, <https://www.eldiplo.org/seccion-desalineados/nada-significativo-que-decir/>
- Milanovic, B.: «El nuevo capitalismo en Estados Unidos», *Letras Libres*, ekainaren 28a, <https://letraslibres.com/economia/el-nuevo-capitalismo-en-estados-unidos/28/07/2025/>.
- Pettis, M.: «Why Is It So Hard for China to Boost Domestic Demand?», *Carnegie China*, 2024ko ekainaren 21a. <https://carnegieendowment.org/posts/2024/07/why-is-it-so-hard-for-china-to-boost-domestic-demand?lang=en>
- Posen, A. S.: «Who Profits in a Post-American World?», *Foreign Affairs*, September/October, publicado el 2025eko abuztuaren 19an argitaratua. . <https://www.foreignaffairs.com/united-states/new-economic-geography-posen>
- Setser, B.: «Organizar la respuesta europea. Manual de autodefensa económica frente a Trump», *El Grand Continent*, 2025eko maiatzaren 9a. <https://legrandcontinent.eu/es/2025/05/09/organizar-la-respuesta-europea-manual-de-autodefensa-economica-frente-a-trump/>.
- Smith, N.: «Xi Jinping is the main thing holding China Back», *Substack*, 2025eko uztailaren 28a. <https://substack.com/home/post/p-169383681>.
- Schmitt, O.: «Europa contra los Tiranos: un plan», *El Grand Continent*, (Gilles Gressani-ren elkarrizketa), 2025eko abuztuaren 19a. <https://legrandcontinent.eu/es/2025/08/19/europa-contra-los-tiranos-un-plan/>
- Steinberg, F.: «Acuerdo comercial entre la UE y EEUU: cuando la lógica económica choca con la geopolítica», *Real Instituto Elcano*, 2025eko uztailaren 29a. <https://www.realinstitutoelcano.org/comentarios/acuerdo-comercial-entre-la-ue-y-eeuu/>.
- Stiglitz, J. E.: Brazil's «Brave Stand Againsts Trump», *Project Syndicate*, 2025eko uztailaren 28a. https://www.project-syndicate.org/commentary/brazil-president-lula-standing-up-to-trump-by-joseph-e-stiglitz-2025-07?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=75c7392dd9-Politics+Newsletter+2025+07+30&utm_medium=email&utm_term=0_-298804e9ae-107190386.
- Torres, R.: «Las políticas del presidente Trump: de la incredulidad a la negación», *FuncasBLOG*, 2025eko uztailaren 14a. <https://blog.funcas.es/las-politicas-del-presidente-trump-de-la-incredulidad-a-la-negacion/>
- Waechter, P.: «Trois question pour la rentrée», *Phil Waechter's Newsletter*, 2025eko abuztuaren 19a <https://substack.com/home/post/p-171375522>
- Waechter, P.: Draghi lights up Europe once again, *Substack*, 2025eko abuztuaren 25a <https://substack.com/home/post/p-171839523>

1. dosierra: [«Garai berriak garapenaren nazioarteko lankidetzarako»](#), 2011ko apirila.
2. dosierra: [«Mundua kontsumotik aldatzea?»](#), 2011ko uztaila.
3. dosierra: [«Itzalak mikrofinantzetan»](#), 2011ko urria.
4. dosierra: [«EGE krisiaren aurrean»](#), 2012ko urtarrila.
5. dosierra: [«Garapenerako lankidetzak krisi-garaian. Eragile berriak, helburu berriak»](#), 2012ko apirila.
6. dosierra: [«Krisia, herritarren haserre eta gizarte-mugimenduak»](#), 2012ko uztaila.
7. dosierra: [«Beste politika ekonomiko bat posible al da?»](#), 2012ko urria.
8. dosierra: [«Banku etikoa posible al da?»](#), 2013ko urtarrila.
9. dosierra: [«Desberdintasuna eta gizarte-kohesioaren haustura»](#), 2013ko apirila.
10. dosierra: [«Elikagaien segurtasuna: Eskubidea eta beharra»](#), 2013ko uztaila.
11. dosierra: [«2015 ondoko garapen-agenda: Lehengo bidetik edo trantsizioaren hasiera?»](#), 2013ko urria.
12. dosierra: [«Ekonomia lankidetzan»](#), 2014ko urtarrila.
13. dosierra: [«Beste ekonomia bat abian dag»](#), 2014ko udaberria.
14. dosierra: [«GEK: Erretorika gainditzeko»](#), 2014ko uda.
15. dosierra: [«Ekonomiaren irakaskuntza»](#), 2014ko udazkena.
16. dosierra: [«Prokomuna eta ondasun erkideak»](#), 2015eko negua.
17. dosierra: [«Garapenaren finantzazioa eta 2015 ondoko Agenda»](#), 2015eko udaberria.
18. dosierra: [«Beste ekonomia bat abian dago \(II. jardunaldiak\)»](#), 2015eko uda.
19. dosierra: [«Gizarte-bazterketak»](#), 2015ko udazkena.
20. dosierra: [«Zerga-sistema: efizientzia eta ekitatea»](#), 2016eko negua.
21. dosierra: [«José Luis Sampedro gogoan»](#), 2016 2015eko udaberria.
22. dosierra: [«Beste ekonomia bat abian dago \(III. jardunaldiak\)»](#), 2016eko uda.
23. dosierra: [«Ongi bizitzea, gizartearen paradigma alternatibo gisa»](#), otoño 2016ko udazkena.
24. dosierra: [«Energia. Erronkak eta arazoak»](#), 2017ko abendua.
25. dosierra: [«Genero-ikuspegia ekonomia sozial eta solidarioan»](#), 2017ko udaberria.
26. dosierra: [«Gure gizarte- eta ekonomia-ereduari buruz berriro pentsatzen»](#), 2017ko uda.
27. dosierra: [«Inpaktuko inbertsioa»](#), 2017ko udazkena.
28. dosierra: [«Globalizazioaren gobernu»](#), 2018ko negua.
29. dosierra: [«Ekonomia feminista: ikuspegi ikusgai egiten»](#), 2018ko udaberria.
30. dosierra: [«Begirada kritikoak eta zeharkakoak»](#), 2018ko uda.
31. dosierra: [«Ekonomia Sozial eta Solidarioa sustatzeko praktikak eta tresnak: partekatutako gogoeta bat»](#), 2018ko udazkena.
32. dosierra: [«Enpresako Demokrazia Aldarrikatzen»](#), 2019ko negua.
33. dosierra: [«Elikaduraren etorkizuna munduan»](#), 2019ko udaberria.



MgE DOSIERRAK

34. dosierra: [«2030 Agenda: gatopardismoa edo transformazioak»](#), 2019ko uda.
35. dosierra: [«Gizarte erantzukizun korporatiboa Elikagaien industrian»](#), 2019ko udazkena.
36. dosierra: [«Demografia: aldaketak ugalketa-ereduan»](#), 2020ko negua.
37. dosierra: [«Ekonomia zirkularra: aukera burutsua»](#), 2020ko udaberria.
38. dosierra: [«Funtsezko ekonomia: Herritarren ongizateari laguntzen»](#), 2020ko uda.
39. dosierra: [«Ekonomiaren Oligopolizazioa»](#), 2020ko udazkena.
40. dosierra: [«Espainako ekonomiaren ekoizpen-eredua berrantolatze bidean»](#), 2021ko negua.
41. dosierra: [«Garapena» Neurtu \(Eta Ulertzeko\) Beste Modu Batzuk»](#), 2021ko udaberria.
42. dosierra: [«Gizarte digitala, itxaropenak berreraikitzen»](#), 2021ko uda.
43. dosierra: [«Europa, pandemia eta krisi ekonomikoa»](#), 2021eko udazkena.
44. dosierra: [«Covid-19: ondorio sozial eta politikoak eta erantzuteko politikak»](#), 2022ko negua.
45. dosierra: [«Finantza Jasangarriak: Inbertsioaren Paradigma Berria?»](#), 2022ko udaberria.
46. dosierra: [«Unibertsitate aurreko hezkuntzari erronka jarri nahian: irakaskuntzako bestelako praktika batzuk bestelako ekonomia baterako»](#), 2022ko uda.
47. dosierra: [«2030 Agenda eta Ezinbesteko Paradigma-Aldaketa Unibertsitatean»](#), 2022ko udazkena.
48. dosierra: [«Enpresa-Eredu Berriak Eta Demokrazia Ekonomikoa»](#), 2023ko negua.
49. dosierra: [«Finantza-sistemaren digitalizazioaren erronkak»](#), 2023ko udaberria.
50. dosierra: [«Ekonomia espainiarra bidegurutze kritikoa»](#), 2023ko uda.
51. dosierra: [«Ekonomiaren eraldaketa digitala: lanean dituen eraginak»](#), 2023ko udazkena.
52. dosierra: [«Bidezko Trantsizio Ekosoziala»](#), 2024ko negua.
53. dosierra: [«Zilarrezko ekonomiari buruzko ikuspegi kritikoa»](#), 2024ko udaberria.
54. dosierra: [«Ekintzaitzaren egungo erronketarako estrategiak, aliantzak eta irtenbide kolektiboak, ekonomia sozial eta solidarioan»](#), 2024ko uda.
55. dosierra: [«Etxebizitza bat eta hiri bat izateko eskubidea: panoramika bat»](#), 2024ko udazkena.
56. dosierra: [«Nekazaritzaren eta landa munduaren etorkizuna»](#), 2025eko negua.
57. dosierra: [«Gerrako ekonomia»](#), 2025eko udaberria.
58. dosierra: [«Turismoa bidegurutzean: Dilema globalak eta tokiko erantzunak»](#), 2025eko uda.





**Economistas
sin Fronteras**

MgE dosierrak
59. zk., 2025eko udazkena



Laguntzailea



Mugarik gabeko Ekonomialariak
c/ Gaztambide, 50 (sarrera SETEMen
lokaletik barrena)
28015 • Madril
Tel.: 91 549 72 79
ecosfron@ecosfron.org

Mugarik gabeko Ekonomialariak Euskadi
EKONOPOLo, Harrobi Plaza, 4,
48005 Bilbo, Bizkaia
Tel.: 722 371 633
ecosfron.euskadi@ecosfron.org